

USKO – SEKSUAALISUUS – PERHEEN KRIISI

Miten kohdata ja tukea kristittyä perhettä kriisissä,
kun sen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistöön
kuulumisestaan?



Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen, kriisityö
Visamäen korkeakoulukeskus

Kevät 2021

Elina Lind

Tekijä	Elina Lind	Vuosi 2021
Työn nimi	Usko – seksuaalisuus – perheen kriisi: Miten kohdata ja tukea kristittyä perhettä kriisissä, kun sen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan?	
Ohjaaja	Päivi Homan-Helenius	

TIIVISTELMÄ

Käsittelen opinnäytetyössäni kristillisen uskon merkitystä ihmisen elämässä sekä sen vaikutusta kriisissä, jonka on aiheutunut tilanne, jossa yksi uskonnollisen perheen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan. Tarkoitukseni oli selvittää tarinallisesti ihmisten kokemuksia silloin, kun perheenjäsenen seksuaalivähemmistöön kuuluminen on aiheuttanut kriisin perheessä. Tavoitteenani oli tuottaa tietoa kriisin vaiheista sekä uskonnollisten ihmisten kokemuksia tuesta, jota he ovat tilanteessa saaneet tai olisivat toivoneet saavansa. Teoreettisessa viitekehityksessä selvitin sitä, mitä usko ja uskonnollisuus ovat sekä käsittelin seksuaalisuutta ja sukupuoli-identiteettiä sekä niiden suhdetta kristinuskoon ja kriisin käsittelyyn.

Tutkimukseni on laadullinen, kokemuksia tarkasteleva tutkimus. Aineistonkeruun toteutin kirjoituskutsun sekä avoimen haastattelun kautta. Vastaajia oli yhteensä 12. Tulkitsin aineistoa etenkin elämänkriisiin ja uskonnolliseen kriisiin liittyvien kriisinvaiheiden kautta. Jäsenän erikseen sekä seksuaalivähemmistöön kuuluvien, että heidän perheenjäsentensä kokemuksia. Niissä ilmenevät kokemukset kriisistä, tuen saamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan käytön vähäisyys kriisin eri vaiheissa. Tulokset osoittavat, että tarvetta ja toivetta tuen saamiseen perheissä olisi, mutta kriisin uskonnollisuus haastaa mahdollisuuksia löytää tilanteessa sopivaa apua.

Avainsanat usko, seksuaalisuus, seksuaalivähemmistö, perhe, kriisi

Sivut 117 sivua ja liitteitä 4 sivua

Visamäki

Author	Elina Lind	Year 2021
Subject	Faith - Sexuality - Family crisis: How to meet and support a family in crisis, after a family member has reported belonging to a sexual minority?	
Supervisor	Päivi Homan-Helenius	

ABSTRACT

In this thesis, I discuss the importance of the Christian faith in a person's life and its impact in a crisis that has broken out in a situation where one member of a religious family has reported belonging to a sexual minority. The purpose of my research was to find out the stories of people when a family member's sexual orientation has caused a crisis in the family. The aim was to provide knowledge about the phases of the life crisis and what kind of support religious people have received or would have liked to receive in the situation. In the theoretical framework, I explored what faith and religiosity are and addressed sexuality and gender identity and their relationship to Christianity and crisis management.

My research is a qualitative, experiential study. I collected the data through a writing invitation and an open interview. There were total of twelve respondents. I analyzed the material, especially through the phases of the crisis related to the crisis of life and the religious crisis. In the study, I specifically highlight the responses of those belonging to sexual minorities and read them side by side with their family members. They reflect experiences of the crisis, access to support and the low level of use of the social and health care sectors at different phases of the crisis. The results show that there would be a need as well as a desire for support in families, but the religiosity in the crisis limits people's ability to find the right help in their situation.

Keyword's faith, sexuality, sexual minority, family, crisis

Pages 117 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Usko ja uskonnollisuus	3
2.1	Liberaalinen ja konservatiivinen kristinusko	5
2.2	Uskova ihminen	6
3	Seksuaalisuus ja sukupuoli-identiteetti ja niiden suhde kristinuskoon	8
3.1	Seksuaalinen suuntautuminen	10
3.2	Seksuaalisuus ja usko	13
3.2.1	Homoseksuaalisuus ja kristilliset seurakunnat	16
3.2.2	Homoseksuaalisuudesta eheytyminen?	18
3.2.3	Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä vihapuhe ja häirintä	19
3.3	Raamattu, uskonto ja sukupuoli	21
3.3.1	Kahdenlaista Raamatun tulkintaa	22
3.4	Kristinusko ja arjen keskustelut seksuaalivähemmistöistä	25
4	Psyykkiset kriisit	28
4.1	Ei-heteroseksuaalisuuden paljastumisen aiheuttama kriisi perheessä	31
4.2	Seksuaalisuuteen liittyvä kriisi	34
4.3	Uskonnollisuuden vaikutus kriisin erilaisissa vaiheissa	35
4.3.1	Puolustusmekanismit ja uskonnollisuus	36
4.4	Terveydenhuollon näkökulmia asiakkaiden elämänsä kriisin kohtaamiseen	38
4.4.1	Vuorovaikutus ja kohtaaminen – dialogi	41
5	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	44
5.1	Tutkimuskysymykset	45
6	Opinnäytetyön toteutus	45
6.1	Aineistonkeruu	46
6.2	Aineistojen analyysi	47
6.3	Narratiivinen lähestymistapa aineistojen analyysissä	50
7	Tulokset	52
7.1	Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset kriisistä	52
7.1.1	Ristiriita seksuaalisen ja uskonnollisen identiteetin välillä	53
7.1.2	Tunteet	54
7.1.3	Uskonnollinen kriisi	56

7.2	Perheenjäsenten kokemukset kriisistä	59
7.2.1	Fyysiset reaktiot	59
7.2.2	Tunteet	60
7.2.3	Uskonnollinen kriisi	63
7.3	Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset tuen saamisesta.....	65
7.3.1	Vertaistuki	66
7.3.2	Asiasta puhuminen.....	67
7.3.3	Asiaan perehtyminen tiedon avulla	67
7.3.4	Yhteisön tuki.....	68
7.3.5	Oma usko voimavarana.....	69
7.4	Perheenjäsenten kokemukset tuen saamisesta	70
7.4.1	Asiasta puhuminen.....	70
7.4.2	Yhteisön tuki.....	71
7.4.3	Asiaan perehtyminen tiedon avulla	71
7.4.4	Oma usko voimavarana.....	73
7.5	Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.....	73
7.5.1	Sosiaali- ja terveydenhuollosta saatu tuki vähäistä	74
7.5.2	Epäily sosiaali- ja terveydenhuollon asenteellisuudesta uskonnollisuutta kohtaan	75
7.5.3	Varauksellinen suhtautuminen Setan palveluita kohtaan	75
7.6	Perheenjäsenten kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä	76
7.6.1	Vieras suhtautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita kohtaan	77
7.6.2	Vieras suhtautuminen Setan palveluita kohtaan	78
7.7	Seksuaalivähemmistöön kuuluvien toiveet avun saamisesta.....	78
7.7.1	Asiallinen kohtaaminen ja ammatillisen tiedon saaminen	79
7.7.2	Vertaistuki ja ulkopuolinen apu sekä opas kaapista ulos tulemiseen	80
7.8	Perheenjäsenten toiveet tuen saamisesta	80
7.8.1	Asiallinen kohtaaminen ja ammatillisen tiedon saaminen	81
7.8.2	Vertaistuki ja ulkopuolinen apu sekä ymmärryksen lisääminen uskonnollisuudesta	82
8	Luotettavuus.....	83
9	Eettisyys.....	85
10	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	87
10.1	Tuki identiteetin löytämiseen ja vertaistuki	89

10.2 Uskonnollisuuden näkeminen voimavarana.....	90
10.3 Tiedon saamisen tärkeys.....	92
10.4 Perheen tukeminen ja kohtaaminen	94
10.5 Keskusteluavun saaminen.....	98
11 Pohdinta ja kehittämissuhteet	100
Lähteet.....	104

Kuvat ja taulukot

Kuva 1. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset kriisistä.	53
Kuva 2. Perheenjäsenten kokemukset kriisistä.....	59
Kuva 3. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset tuen saamisesta.	66
Kuva 4. Perheenjäsenten kokemukset tuen saamisesta.	70
Kuva 5. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.	74
Kuva 6. Perheenjäsenten kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.	77
Kuva 7. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien toiveet avun saamisesta.	79
Kuva 8. Perheenjäsenten toiveet tuen saamisesta.	81
Kuva 9. Vastaajien kokemukset ja niistä johdetut kehitysehdotukset.....	88
 Taulukko 1. Esimerkki: Avun saaminen terveydenhuollosta tai Setan toiminnasta, perheenjäsenten vastaukset.	 49

Liitteet

Liite 1	Kirjoituskutsu
Liite 2	Saatekirje haastatteluun, haastattelurunko
Liite 3	Suostumuslomake haastatteluun

1 Johdanto

Seksuaalisuuden kokemuksesta ja sen ilmentämisestä voidaan löytää historiallisia aikakausia, joilla on ollut omat tapansa käsitellä seksuaalisuutta. Esimerkiksi ennen 1960-lukua suotava seksuaalisen käyttäytymisen ihanne oli pidättyväisyyttä korostavaa ja seksuaalisuutta ympäröi vaikenemisen kulttuuri. Seksuaalisuudesta ei juurikaan puhuttu julkisesti ja sen nähtiin kuuluvan vain heteroavioliittoon. 1960–1970-luvulla elettiin seksuaalisen vapautumisen aikakautta, jota muun muassa hippiliikkeen ajamat aatteet vapaan seksuaalisuuden kulttuurista, tasa-arvosta ja naisen aseman parantamisesta edistivät. 1970-luku muutti julkisuudessa käytyä tapaa puhua seksistä ja seksuaalisuudesta avoimempaan suuntaan. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 102–103)

Vuoteen 1971 saakka homoseksuaalinen käyttäytyminen oli rikos Suomessa. Heteronormatiivisuudesta poikkeamista pidettiin mielisairautena. Vaikka homoseksuaalinen käyttäytyminen ei enää ollut rikos, niin vuonna 1971 asetettiin korkeampi suojaikäraja samaa sukupuolta olevien seksille ja homoseksuaalisiin tekoihin kehottaminen kiellettiin. Tämä vaikutti Suomessa julkiseen keskusteluun homoseksuaalisuudesta pitkään. Sairausluokituksesta homoseksuaalisuus poistettiin vasta vuonna 1981. Vuonna 1995 seksuaalinen suuntautuminen ei saanut enää olla syrjintäperuste lain mukaan. Vuonna 2002 parisuhdelaki mahdollisti samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisen. Vuonna 2015 äänestetyin uuden avioliittolain myötä tuli mahdolliseksi avioliitto myös mies- ja naispareille. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 60–61)

Vuonna 2017 voimaan tullut sukupuolineutraali avioliittolaki nosti lain myötä muun muassa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa keskusteluun voimakkaammin samaa sukupuolta olevien vihkimisen. Kirkon suhtautuminen asiaan on ollut melko konservatiivinen, mutta viime vuosina suhtautuminen on muuttunut. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista noin puolet olisivat valmiita vihkimään avioliittoon samaa sukupuolta olevat. Mielenpitoet kuitenkin kirkon sisällä ovat edelleen melko kahtia jakautuneet. (Kallatsa & Kiiski, 2019, ss. 5–8, 12)

Keskustelu on nykyisin avoimempaa yhteiskunnassa seksuaalisuudesta ja itsensä hyväksymisestä, mutta uskonnollisuuteen suhtaudutaan kielteisemmin. Keskustelua on käyty muun muassa uskonnon harjoittamisesta julkisessa toiminnassa kuten kouluissa juhlapyhinä ja saako niissä olla uskonnollista sisältöä kuten esimerkiksi Suvivirren laulaminen. Uskonnon merkitys on heikentynyt erityisesti nuoremmista sukupolvissa ja yhä harvempi kokee olevansa uskonnollinen henkilö. (Salomäki, Hytönen, Ketola, Salminen & Sohlberg, 2020, ss. 10, 38–39)

Usein kristinuskossa sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluminen ja uskonnollisuus nähdään helposti toisensa poissulkevana asiana. Tämän vuoksi tuen saaminen tällaisessa tilanteessa voi olla haasteellista. Sekä seksuaalivähemmistöön kuuluva että hänen läheisensä voivat kokea jäävänsä kriisin kanssa yksin. Tässä tutkimuksessani käsittelen kristillisen uskon merkitystä ihmisen elämässä sekä sen vaikutusta kriisissä, mikä on aiheutunut tilanteessa, missä kristityn perheen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistön kuulumisestaan. Tutkimuksessa käytettävä sanasto voidaan ymmärtää laajemmin kattamaan eri uskonnot, mutta tämä tutkimus keskittyy tarkastelussaan vain kristinuskon viitekehykseen. Näin ollen yleisemminkin ja laajemminkin ymmärrettävät termit, kuten uskovainen, uskonnollisuus tai hengellinen, luetaan työssäni viittaamaan vain kristinuskon todellisuuteen.

Avaan aluksi teorian kautta sitä mitä kristillinen usko ja uskonnollisuus ovat. Tämän jälkeen käsittelen seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä sekä niiden suhdetta kristinuskoon. Seksuaalisista suuntauksista nostan eniten esiin homoseksuaalisuuden, koska se on ollut paljon mielipiteitä jakanut aihe vuosien ajan kristillisen kentän keskusteluissa sekä myös mediassa. Nykyisin kristillisissä kirkoissa on herännyt keskustelua myös muun muassa transsukupuolisuudesta osittain liittyen käynnistyvään translain uudistukseen (ks. Translaki, 2021) ja sitä edeltävään keskusteluun, mutta sitä en työssäni laajasti käsittele. Avaan työssäni lisäksi psyykkisen kriisin näkökulmia, seksuaalisuuteen liittyvää kriisiä, uskonnon vaikutuksia kriisin vaiheissa sekä perheen tukemisen tärkeyttä kriisissä. Tarkemmin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet käsittelen luvussa viisi.

Kiinnostukseni tutkimukseni aihetta kohtaan nousee omista havainnoistani ja kokemuksistani omassa lähipiirissäni, joista nousevat teesit ovat:

- ✓ Uskonnollisuus säätelee kristityn ihmisen käsitystä oikeasta ja väärästä seksuaalisuudesta.
- ✓ Seksuaalisen identiteetin poikkeavuus kristillisen uskon asettamasta normista aiheuttaa elämäntilanteeseen liittyvän kriisin sekä uskonnollisen kriisin sekä yksilölle että hänen lähipiirilleen. Kriisit voivat olla tilanteessa erilaisia.
- ✓ Uskonnolliset seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset kokevat vierautta tilanteessa niin seurakuntakulttuurissa kuin sateenkaariyhteisöissä. Sama voi koskea heidän lähipiiriään.
- ✓ Tällä hetkellä seksuaalivähemmistöjen tuki on erilaisten järjestöjen toiminnan osa. Tunnistetaanko mahdollinen uskonnollinen kriisi?

2 Usko ja uskonnollisuus

Useimmat uskonnot pyrkivät hallitsemaan ihmisen luontaista itsekkyyttä ja ohjaavat ihmistä elämään hyvin ja oikein omien kriteereidensä mukaisesti. Kristinuskon nähdään olevan sellaista, joka pitää uskonkappaleita, esimerkiksi uskontunnustusta, totena. Uskomisen on sitä, että uskoo uskonkappaleet tai uskonkappaleista johdetut eettiset periaatteet todeksi ilman kiistattomia todistusaineistoja. (McGrath, 1999, ss.162–163; ks. myös Kärkkäinen, n.d.) Usko tuo ihmisten elämään toivoa ja luottamusta sekä varmuutta. Pyhän kokeminen on ihmiselle tärkeää ja uskonto vastaa pyhän kokemisen kaipuuseen. Monelle usko ja uskonto on onnen lähde, joka innostaa, lohduttaa, vahvistaa, kannustaa ja vapauttaa. Uskonto yhdistää ihmisiä ja tuo turvaa. Kristinuskon perustana ovat usko, toivo ja rakkaus, joista rakkaus edellyttää palvelemaan lähimmäistensä ja näin vapauttaa ihmisen omasta itsekkyydestään. (Ojanen, 2011, ss. 19–26)

Suomalaiset ovat pitäneet uskoa ja uskonnollisuutta usein yksityisenä ja henkilökohtaisena asiana. Enemmistö suomalaisista on perinteisesti kuulunut Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Kirkolliset toimitukset kuten kaste, rippikoulu, hautaus ja kirkkohäät ovat olleet tärkeitä kristillisiä perinteitä kulttuurissamme. Uskonnollinen perintö, luterilainen tapakristillisuus, on ollut vahva, vaikka uskonnonharjoittaminen, esimerkiksi

jumalanpalveluksiin osallistuminen, on ollut vähäistä. (Malkavaara, 2020) Naiset, iäkkäät ihmiset ja maaseudulla asuvat ovat uskonnollisempia, kuin muut. Pääkaupunkiseutu on vähemmän uskonnollinen, kun muu Suomi. Uskonnollisesti aktiivinen ja sitoutunut joukko on pysynyt samankokoisena vuosien ajan. (Ketola, Kääriäinen & Niemelä, 2007a, s. 57) Korkeammin koulutetut ja taloudellisesti vakaammat ovat usein näkemyksiltään liberaalimpia. Sosiaaliekonominen tausta vaikuttaa näin ollen asenteisiin. (Pearce & Thornton, 2007, s. 1230)

Suurimmat kirkkokuntamme ovat jäsenmäärältään Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksikirkko (Tilastokeskus, 2015). Katoliseen kirkkoon kuului 2018 vuoden tietojen mukaan Suomessa 14949 jäsentä (Katolinen, 2018). Niin sanotuista vapaakristillistä seurakunnista Suomen helluntaiherätys ilmoittaa jäsenmääränsä olevan noin 50 000 ja seurakuntia Suomessa olevan 241. Helluntaikirkkoon kuuluvia on kuitenkin selkeästi vähemmän. (Helluntaiherätys, n.d., ks. myös Ruohomäki, 2017, ss. 100–101) Vapaakristilliset kirkot painottavat henkilökohtaisen uskon ja seurakuntaan kuulumisen tärkeyttä. Moraaliarvojen kunnioitus näissä seurakunnissa on tärkeää. (Matikainen, 2017, ss. 76–77)

Protestanttiset kirkot erkaantuivat 1500-luvulla Roomalaiskatolisesta kirkosta uskonpuhdistuksen seurauksena. Muun muassa Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja helluntaikirkko ovat protestanttisia kirkkokuntia. Protestanttisessa uskossa korostetaan pelastumista ainoastaan uskon ja armon avulla. Protestanttisuudessa ydinperheen merkitys on tärkeä. Perheen jäsenten eri roolit ja lastenkasvatuksessa vanhempien auktoriteetti korostuvat. Seksuaalinen kanssakäyminen katsotaan kuuluvan vain avioliittoon ja homoseksuaalisuuteen, aborttiin ja pettämiseen suhtaudutaan kielteisesti. (Mäkelä, 2011, ss. 32–34; ks. myös Pearce & Thornton, 2007, ss. 1229) Myös katolisessa kirkossa sekä ortodoksi kirkossa perheen merkitys korostuu ja yhteisen uskon jakaminen on tärkeää. Perheen perustana on miehen ja naisen välinen avioliitto ja perheen nähdään muodostavan yksikön, jossa pyritään opettamaan ja välittämään kristillisiä arvoja. (Paavillinen perheneuvosto, 1983; ks. myös Metso, 2015)

Viime vuosina on puhuttu maallistumisesta ja uskonnollisuuden vähenemisestä. On kuitenkin nähty, että uskonnollisuus enemmänkin muuttaa muotoaan, kuin vähenee. Yksilökeskeisyys on lisääntynyt ja uskonnollisiin yhteisöihin ei enää sitouduta samoin, kun

ennen. Henkinen ja uskonnollinen etsintä suuntautuu laajemmin eritahoille, muun muassa uushenkisyyteen, mutta ei kokonaan katoa ihmisten elämästä. Esimerkiksi rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrä on kasvanut ja näistä suurin osa on kristillisiin arvoihin pohjautuvia yhdistyksiä. (Illman, Ketola & Latvio & Sohlberg, 2017, ss. 7–10; ks. myös Koikkalainen 2010, ss. 17–18, Malkavaara, 2020)

2.1 Liberaalinen ja konservatiivinen kristinusko

Kristillisyydestä puhuttaessa muun muassa mediassa käytetään usein sanoja konservatiivi ja liberaali. Näitä termejä käytetään korostamaan jonkun ihmisen näkemyksiä kristinuskoon liittyvistä asioista. Jaottelulla pyritään asettamaan mielipiteitä vastakkain ja leimataan ihmisiä tietyllä tavalla ajatteleviksi. Tämä nostaa esiin erimielisyyksiä keskusteluiden osapuolten välille ja tekee keskustelusta yksinkertaista ja mustavalkoista. (Jukko, 2015, ss. 191–192; ks. myös Hynynen, 2019, ss. 47–49)

Konservatismiin nähdään olevan historiaa säilyttävää sekä järjestystä ja elämäntapaa suojelevaa. Konservatismi näkee uskonnon merkittävänä yhteisölle ja uskoo ihmisen eettiseen käyttäytymiseen. Liberalismi taas on yksilönvapautta, järkeen vetoavaa, Luoja-uskoon nojaavaa, ihmiskuvan luonnostaan hyvänä pitämistä, omistamisen ja markkinatalouden vapautta. (Jukko, 2015, ss. 195–197; ks. myös Ketola, 2016, ss. 60–64)

Liberalismin uskonnon yhteydessä on katsottu yleensä tarkoittavan yksilön korostamista, itsensä kehittämistä ja toteuttamista sekä taisteluna rajoittavaa oikeaoppisuutta ja instituutiota vastaan. Liberalismin on nähty korostavan tunteiden merkitystä ja uskon suhteuttamista ihmisen omaan tilanteeseen. Liberalismin näkemys on, että kristinuskoa ei voida perustella vetoamalla pelkästään Raamattuun. Konservatiivisen ajattelun piirissä liberalismin on nähty olevan epäilevää, jopa vihamielistä, suhtautumisessaan kristillisen uskon oppeihin ja ilmenemismuotoihin. (Jukko, 2015, ss. 197–198; ks. myös Ketola, 2008)

Konservatiivinen usko taas korostaa Raamatun auktoriteettia ja Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen tärkeyttä. Raamatun nähdään riittävän kristinuskon perustelemiseksi. Konservatismi korostaa ihmisen henkilökohtaista uskoa ja lähetys- sekä evankelioimistyön tärkeyttä. (Jukko, 2015, ss. 197–198) Uskontojen on katsottu palanneen muun muassa

poliittiselle kentälle konservatiivisena voimana, joka vastustaa liian liberaaleja yhteiskunnallisia näkemyksiä (Malkavaara, 2020).

2.2 Uskova ihminen

Usko on monelle henkilökohtainen ja intiimi asia. Uskon voidaan nähdä olevan läpi elämän jatkuva, syvenevä prosessi, jossa uskovainen lähenee Jumalaansa. Uskon on tultava todeksi elämässä tekoina ja lähimmäisen rakkautena. Hengellisyys tai uskonnollinen kokemus on oma autonominen alueensa ja se ei ole selitettävissä esimerkiksi psykologisiksi kokemuksiksi tai aivotoiminnan ilmiöiksi. Hengelliset kokemukset voidaan nähdä esimerkiksi sosiologisina ilmiöinä ja tällöin hengellistä elämää ei yritetä selittää tyhjäksi. (Karkiainen, 2003, ss. 1–2, 5; ks. myös Furseth & Repstad, 2006, ss. 111, 122–124)

Uskonnollisuuden määrittelyminen on vaikeaa. Laajan tulkinnan mukaan pitäisi ottaa mukaan kaikki, joilla vain on kiinnostusta pohtia elämän tarkoitusta ja suuria eksistentiaalisia ongelmia, vaikka he eivät olisi muulla tavoin uskonnollisia. Kapean määritelmän mukaan pitäisi rajata tietyt uskonnolliset kriteerit, joilla arvioida ihmisen uskonnollisuutta, esimerkiksi jumalanpalvelukseen osallistuminen ja rukouselämä. Uskontopsykologia esimerkiksi pyrkii etsimään yksilön kokemusta uskonnosta ja määrittelemään mitä uskonto on ja miten uskonto toimii. Tällöin uskonto voidaan nähdä joko ulkoisena eli käyttäytymisenä tai sisäisenä eli kokemuksellisuutena. (Geels & Wikström, 2009, ss. 19–22)

Uskonnollisuutta voidaan pitää ihmisyyteen kuuluvana ilmiönä jopa ihmisen perustarpeena, joka on tuonut turvallisuuden tunnetta ihmisten elämään. Se on myös lisännyt yhteenkuuluvuutta ja yhteydessä koettua hyvinvointia eli vähentänyt yksinäisyyden kokemista. Uskonnollisuus on myös vastannut ihmisen arvostuksen kaipuuseen, erityisesti kristinusko. Kristinusko on tasapäistänyt kaikki ihmiset yhtä arvokkaiksi Jumalan edessä. Uskonto on lisännyt elämän hallinnan ja itsensä toteuttamisen tunteita ja kokemusta ihmisillä, koska Jumala on armollinen ja Hänen tahtonsa on lopulta aina hyvä ihmisiä kohtaan. Uskonnollisuus on vastannut myös ihmisten tiedonhaluun sekä elämän mielekkyyden etsintään. Uskonnot pyrkivät vahvistamaan uskoa elämän mielekkyyteen. Uskonnollisuus puhuttelee myös ihmisten oikeudenmukaisuuden tarvetta, koska se vähentää eriarvoisuutta. (Ojanen, 2011, ss. 41–47)

Uskonnollisuuden on nähty olevan yhteydessä perheen ja ystävien arvostukseen.

Moraalikäsitykset ja perhearvot korostuvat uskonnollisilla ihmisillä. Uskonnollisimmat ihmiset edustavat näkemyksissään usein konservatiivisinta kantaa ja tämä näkyy myös suhtautumisessa seksuaali- ja suvaitsevaisuuskysymyksiin. (Ketola, Kääriäinen & Niemelä, 2007b, ss. 82–83)

Jossakin tilanteissa uskonnolliset traditiot voivat olla ahtaita ja jäykkiä. Perheessä, jossa Raamatun sana on korkein normi ja kaikki poikkeava käyttäytyminen tästä on kapinointia, voi jumalakuva kehittyä autoritääriin. Jos perhe on vahvasti uskonnollinen, halutaan silloin kasvattaa lapsetkin uskomaan Raamatun mukaisesti. Jos jumalakuva muodostuu sellainen, että uskotaan Jumalan valvovan kaikkea tekemistä ja tähän vielä lisätään pelko helvettiin joutumisesta, niin tällainen uskonnollisuus aiheuttaa yksilölle ehdollistettua ahdistusta. Autoritääriin usko ja jumalakuva voivat aiheuttaa vastareaktion voimakkaan kapinoinnin vanhempia, vanhempien uskoa ja Jumalaa kohtaan. Tällöin usko tai alttius uskoa voidaan kokea uhkana. Tämä puolestaan voi aiheuttaa syyllisyydentuntoa siitä, että on jättänyt uskon taakseen, johon kuitenkin vanhemmat uskoivat ja saivat siitä elämässään apua ja tukea. (Geels & Wikström, 2009, ss. 339–340; ks. myös Salmelainen, 2012, ss. 30–34, 45–51)

Häpeää uskonnollisena tunteena väitöskirjassaan tutkinut Teemu Ratinen toteaa, että protestanttisessa kristinuskossa suhde Jumalaan on ennen kaikkea tunnesuhde. Tämän vuoksi myös häpeän ja syyllisyyden tunne on voimakasta. Tunne häpeästä ei synny niinkään vääristä teoista koetusta syyllisyydestä vaan kokemuksena itsensä kelpaamattomuudesta suhteessa Jumalaan. Jumalsuhteessa koettu torjunta ja hylätyksi tuleminen määrittävät uskonnollista häpeää. Häpeää koettiin usein seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä. (Ratinen, 2011, ss. 132–133)

Uskonnon harjoittamisen on nähty tuovan myös positiivisia vaikutuksia ihmisen elämään ja jopa vaikuttavan hyväksi koettuun terveyteen sekä fyysisesti että psyykkisesti.

Uskonnollisuuden on todettu vähentävän muun muassa verenpainetta ja edistävän raittiutta terveydelle haitallisista aineista kieltäytymisenä. Kirkossa käymisen on todettu oleva yhteydessä vähäisempään alkoholinkäyttöön. Uskonnollisuudella on todettu olevan myönteinen vaikutus kokemukseen yksilön hyvinvoinnista ja sen on sanottu jopa alentavan

kuolleisuutta ja pidentävän eliniän odotetta. Uskovaisuudessa nousee positiivisina tekijöinä esiin elämäntyyliin liittyvät tekijät, selviytymiskeinot, sosiaalinen tuki, myönteiset asenteet, auttamistyö ja anteeksiantavaisuus. Uskovaiset ovat onnellisempia, aktiivisempia, sosiaalisempia, sitoutuneempia ja innostuneempia ja näiden tekijöiden voidaan nähdä olevan hyvinvointia edistäviä asioita. Usko rauhoittaa mieltä ja helpottaa ahdistusta. (Ojanen, 2011, ss. 131–137; ks. myös Jolkkonen 2012)

3 Seksuaalisuus ja sukupuoli-identiteetti ja niiden suhde kristinuskoon

Ihmisen identiteetin ja minuuden määrittelyä on tehty useilla eri tieteenaloilla ja voidaan sanoa, että yhtä yksimielistä lähestymistapaa ei ole. Ihmisen minäkäsitys muotoutuu elämän aikana suhteessa itseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Minäkäsitys pitää sisällään yksilölle tärkeät asiat, pysyvät arvot ja elämäkatsomuksen. Minuus on muuttuvaa ja se rakentuu omaelämäkerrallisten kertomusten kautta läpi elämän. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 150–153)

Sukupuoli-identiteetti koostuu monista eri tekijöistä. Siihen vaikuttaa ihmisen persoonallisuus, minäkäsitys ja vuorovaikutussuhteet. Sukupuolisuuteen liittyvät ilmiöt on jaettu usein kolmeen osaan: sukupuoli-identiteetti, sosiaaliset sukupuoliroolit ja seksuaalinen orientaatio. Sukupuoli-identiteetti kertoo biologisen sukupuolen eli sen onko mies vai nainen. Sosiaaliset sukupuoliroolit, feminiinisyyden ja maskuliinisyyden, muotoutuvat ympäröivän kulttuurin kautta ja heijastavat sen asenteita, arvoja ja käyttäytymismalleja. Seksuaalinen orientaatio on seksuaalisen suuntautumisen, käyttäytymisen, mieltymysten valintaa, josta ollaan tietoisia tai tullaan tietoisiksi. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 153–154; ks. myös Nissinen, 1999, ss. 19–24)

Nykyään puhutaan sukupuolen moninaisuudesta, jossa nähdään, että sukupuolen fyysinen kehitys ja sukupuolen kokeminen vaihtelevat. Jako pelkästään mieheksi ja naiseksi koetaan rajoittavana. Kokemus omasta sukupuolesta nähdään ainutkertaisena, yksilöllisenä ja muuttuvana. Sukupuoli-identiteetti on kokemus omasta sukupuolestaan, joka elää ja muuttuu elämän aikana. Muunsukupuolisten osuus väestöstä tilastollisesti on pieni. (Seta, 2015, ss. 3–6, 9, 26)

Seksuaali-identiteetti on yhteydessä seksuaaliseen suuntautumiseen, mutta ei aina rakennu tämän perusteella. Identiteetin muodostumisen voidaan nähdä olevan enemmänkin läpi elämän muuttuva ja muovautuva prosessi kuin stabiili ominaisuus. Seksuaaliset halut, rooli, toiminta, voivat erota seksuaali-identiteetistä eli seksikäyttäytyminen ei välttämättä määrittele tyhjentävästi yksilön seksuaali-identiteettiä. Jokainen määrittelee itse oman seksuaali-identiteettinsä. Vallitseva kulttuuri vaikuttaa käsitteisiin ja käsitteellistämistapoihin yhteiskunnallisessa keskustelussa. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 62–63)

Muun muassa kristinuskossa annetaan ohjeita ja sääntöjä sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden toteuttamiseen ja säädellään ihmisten käyttäytymistä. Ohjeilla ja säännöillä on ollut pyrkimyksenä suojella yksilöitä ja yhteisöjä. Uskonnot muuttuvat ajan ja tieteen kehityksen mukana ja niiden oppeja tulkitaan eri tavoin aikakausittain. Nykyaika on tuonut muutospainetta uskontojen arvomaailmaan. (Korhonen & Närhi, 2011, ss. 8–9)

Useissa uskonnoissa on seksuaalisuuteen ja sukupuolirooleihin liittyviä vahvoja oppeja, jotka nousevat niiden perinteestä ja kulttuurihistoriasta. Uskonnon ulkopuolelta tulevien seksuaalioikeuksien vaatiminen koetaan tällöin usein uskonnollisten ja kulttuurillisten oikeuksien polkemisena. Uskonnollisen ihmisen moraalikäsitteet saattavat olla vahvasti uskonnollisuudesta nousevia tiukkoja näkemyksiä, jotka määrittelevät käsityksiä hyväksyttävän toiminnan rajoista. Tällöin yhteisö määrittelee sitä mitä yksilö saa tai voi tehdä. Yhteisön normit määrittelevät sen mikä on oikein. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 34–35)

Perhe on tärkeä sosiaalisen elinpiirin hahmottamisen tapa ja se vaikuttaa myös yksilön käsitykseen seksuaalisuuden toteuttamisesta, lisääntymisestä ja sukupuolirooleista. Suomessa vallitsee individualistinen perhe käsitys. Avioliitto nähdään kiintymykseen ja kumppanuuteen pohjautuvana mallina. Individualistinen perhe käsitys korostaa yksilön osaa perheen osatekijänä. Perheen normit, toimintatavat, arvot ja narratiivit muodostavat perustan seksuaalikäsitteille ja -asenteille. Vanhemmat vaikuttavat lasten ja nuorten käsityksiin seksuaalioikeuksista. Perhe antaa rakkautta, turvaa ja jatkuvuutta, mutta voi myös olla rajoittaja ja sortaja sekä määrittellä tiukasti seksuaalisuuden toteuttamisen käytäntöjä. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 37–39)

Perheissä olevat tiukat uskonnollisista tai kulttuurillisista säädöksistä johtuvat kunnia ja siveyssäädökset voivat pohjimmiltaan pyrkiä olemaan yksilöä suojaavia keinoja ja ne nähdään rakkauden ja välittämisen muotona perheessä. Kun perheen kunniaa ja asemaa yhteisössä halutaan suojella, niin seksuaalikäyttäytymistä kontrolloivat keinot voidaan nähdä muualta tulevaa väkivaltaa ehkäisevänä toimintana. Seksuaalioikeuksia ja yksilönvapautta vaatiessa saatetaan nostaa esiin ajatus siitä, että yksilöllä pitää olla oikeus elää myös kulttuuritaustansa mukaisesti ja valita konservatiivinen ja rajoittava käsitys seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista. Yksilöiden väliset eroavaisuudet jätetään tällöin helposti yhteisöissä huomioimatta. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 40–43)

Seksuaalisista arvoista ja asenteista puhuttaessa usein näkökulmat jaetaan liberaaleihin ja konservatiivisiin suhtautumisiin, vaikka jako ei näin yksiselitteinen olekaan. Kaikilla ihmisillä menee jossain raja siihen, että mitä pidämme oikeana ja mitä vääränä seksuaaliasioissa, esimerkiksi laittomiksi nimettyjä asioita harvoin kukaan hyväksyy. Myös näkökulmat jakaantuvat nuorten välisessä seksin harrastamisessa, koska nuorten ei katsota vielä olevan tarpeeksi kypsiä päättämään tällaisista asioistaan. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus hyväksytään suhteissa, kun teoilla ei loukkaa toisen ihmisen vastaavaa itsemääräämistä. (Kontula, 2017)

Seksuaalinen liberalismi on yhteiskunnassa lisääntynyt viime vuosikymmeninä ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus vahvistunut. Seksuaalinen tasa-arvo on myös lisääntynyt ja samaa sukupuolta olevien seksuaalisiin suhteisiin suhtaudutaan myönteisemmin, kun aikaisemmin. Uskottomuuteen kuitenkin suhtaudutaan nykyisin tiukemmin kuin ennen. Toisaalta vapaa seksin harrastaminen ilman rakkaussuhdetta hyväksytään. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus näyttäisi olevan tärkeä arvo ihmisille. (Kontula, 2017)

3.1 Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisen suuntautumisen määrittelemine on usein vaikeaa. Se voidaan yrittää jakaa esimerkiksi fysiologisiin reaktioihin, ihmisen käyttäytymiseen ja itseleimaamiseen.

Fysiologiset reaktiot ovat fyysisiä reaktioita, joita ihmisen ruumiissa tapahtuu seksuaalisuuden alueella seksuaalisen mielenkiinnon mukaan. Ihmisen käyttäytyminen taas kertoo hänen seksuaalisesta kiinnostuksestaan esimerkiksi samaa sukupuolta kohtaan eli

seksuaalisesta käyttäytymisestä. Itseleimaaminen taas on sitä, että ihminen itse kertoo seksuaalisen suuntautumisen ja näin ollen siis identifioituu omaan seksuaalisuuteensa. Tätä jaottelua on kuitenkin kritisoitu, koska siinä on virhetulkintojen mahdollisuuksia. On katsottu, että esimerkiksi homoseksuaalisesti käyttäytyviä olisi enemmän kuin sitten heitä, jotka ovat omaksuneet homoseksuaalisen identiteetin. Konstruktionistinen tutkimus esimerkiksi näkee, että yksilö voi vaihtaa seksuaalista suuntautumistaan elämänsä aikana ja siihen vaikuttaa voimakkaasti ajan kulttuuri ja sosiaalinen ympäristö. Homo- ja heteroseksuaalisuutta jaotellessa on huomioitava myös biseksuaalien määrä seksuaalisessa suuntautumisessa. Hetero-homoseksuaalisuusasteikolla on havaittu, että esimerkiksi naisissa on enemmän biseksuaaleja. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 49–53)

Lesbo- ja homoseksuaaleja ei ole tilastollisesti paljon, mutta sen määrittely haasteiden vuoksi tilastointi on ollut vaikeaa. Homoseksuaalisuuden syntymekanismia on tutkittu ja joitain biologisia löytöjä on tehty. Homoseksuaalisuuden tutkimista on kritisoitu sen vuoksi, että miksi vain poikkeavaa seksuaalisuutta tutkitaan. Voidaan kuitenkin ajatella, että tutkimukset homoseksuaalisuuden synnystä kertovat myös jotakin heteroseksuaalisuudesta. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 44–46)

Osa seksuaalisen suuntautumisen tutkimuksista on sitä mieltä, että seksuaalinen suuntautuminen olisi melko pysyvää ihmisellä. Biseksuaalisuuden on nähty olevan lähinnä vaihe ennen ulostuloprosessia. On katsottu, että heteronormatiivinen paine pakottaisi peittämään esimerkiksi omaa homoseksuaalista suuntautumista jossain elämän vaiheessa ja tämän vuoksi biseksuaalisuus korostuisi. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 53–58)

Lapsuuden vuorovaikutussuhteiden on katsottu vaikuttavan psykoseksuaalisen identiteetin rakentumiseen. Terveessä rakastavassa vuorovaikutussuhteessa tietyssä kehityksen vaiheessa tyttölapsi integroi itsensä äitiinsä ja poika isäänsä ja tämän on katsottu olevan homoeroottinen side. Jos näin ei tapahdu, niin luonnolliset hetero- ja homoseksuaalisuuden ulottuvuudet jäävät integroitumatta ja seksuaalisuus pirstaloituu. Tämän on katsottu synnyttävän biseksuaalisuuden. (Siltala, 2003, ss. 194–196)

Homoseksuaalisuuden voidaan ajatella olevan periytyvä ominaisuus, esimerkiksi samassa perheessä voi veljekset molemmat olla homoseksuaaleja ja kaksostutkimuksissa on havaittu

homoseksuaalisuuden periytyvyyttä. Lapsuusaikana on havaittu sukupuolirooliin mukautumattomuutta (tyttöpojat, poikatytöt), jonka on katsottu olevan perinnöllistä samoin, kun seksuaalisen suuntautumisen. Joitain kehollisia ja anatomisia piirteitä on esimerkiksi fyysisten ominaisuuksien osalta havaittu, muun muassa murrosiän alkaminen homoseksuaaleilla ennen muita tai fyysinen pienikokoisuus. Fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet muistuttavat vastakkaisen sukupuolen piirteitä. Lesbojen jotkin fyysiset piirteet ovat maskuliinisia ja homomiesten taas feminiinisiä. Aina näin ei kuitenkaan ole. Aivoihin liittyviä eroavaisuuksia on löydetty hetero- ja homoseksuaalisuuden tutkimuksessa esimerkiksi hypotalamusta tutkittaessa. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 59–72; ks. myös Stålström, 2002, sekä Hoskins, Ritchie & Bailey, 2015)

Gannan ym. (2019) tekemä laaja geenitutkimus väitti tuloksissaan, että mitään yksittäistä ”homogeeniä” ei ole olemassa. Geneettiset tekijät tutkimuksen mukaan selittävät vain noin 25 % samasta sukupuolesta kiinnostuneiden seksuaalisesta käytöksestä. Geenit eivät tutkimuksen mukaan kerro sitä, että tuleeko ihminen harrastamaan seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa. Homoseksuaaliseen käyttäytymiseen näyttäisi sen sijaan vaikuttavan useat geenimuutokset, kuten hajuaistiin tai sukupuolihormoneihin liittyvät sekä ympäristötekijät. Seksuaaliseen käyttäytymiseen näyttäisi olevan hyvin vähän vaikutusta yksittäisellä geenimuutoksella. (Ganna, ym., 2019)

Homoseksuaalisen identiteetin syntyyn konstruktionistisen viitekehyksen näkökulmasta on katsottu vaikuttavan sosiaaliset, psykologiset ja kulttuurilliset tekijät ja niiden vuorovaikutussuhteet. Esimerkiksi käsitteet homo- bi- hetero nähdään olevan riippuvaisia yhteiskunnallisista ja kulttuurillisista olosuhteista. Asiaa koskevat käsitykset, käytännöt ja kokemukset nähdään olevan yhteiskunnallisia kysymyksiä. Seksuaalisen käyttäytymisen voidaan katsottavan olevan perusteiltaan sosiaalinen eli ihminen oppii seksuaalisuuden ja tavan ilmaista omaa seksuaalisuuttaan. Sosiaalis-kulttuurillinen ympäristö vaikuttaa sukupuolirooleihin ja seksuaaliseen ilmiasuun. Seksuaalinen identiteetti ei olekaan kokonaan pysyvä, mutta ei kokonaan muuttuvakaan. Ei-heteroseksuaalisen identiteetin kehityksen voidaan nähdä olevan prosessi, jossa kehitys on asteittaista. (Lehto & Kovero 2010, ss. 154–158)

Heteronormatiivisessa ympäristössä, jossa on homovastaisuutta, on todettu homoseksuaalien itsemurhariskin kasvaneen. Lapsuudessa sukupuolirooliin sopeutumattomuus on saattanut aiheuttaa sen, että lasta on kiusattu erilaisuudestaan ja tämä myöhemmin on aiheuttanut ongelmia. Kuitenkin esimerkiksi kodin tuki nuorelle, seksuaalisen suuntautumisen kehittyessä, selkeästi pienentää itsemurhan ja mielenterveysongelmien riskiä. Mielenterveyden ongelmien onkin katsottu johtuvan siitä stressistä, jota yksilöt kokevat seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan. Yhteisön hyväksyntä auttaa oman seksuaalisuuden hyväksymisessä. Siellä missä homoseksuaalisuuteen suhtaudutaan avoimesti ja hyväksyvästi tukee seksuaalivähemmistöön kuuluvien elämänlaatua ja hyvinvointia. (Lehto & Kovero 2010, ss. 147–149)

Uskonnon tai uskonnollisuuden on katsottu usein olevan seksuaalivähemmistöön kuuluvia vastaan, mutta kaikki tutkimukset eivät tue tätä väitettä. Uskon on nähty olevan myös psyykkisen hyvinvoinnin lähde ja jopa tukevan yksilön omaa seksuaalivähemmistöön kuulumisen hyväksymistä. Tämän vuoksi on syytä tukea seksuaalivähemmistöön kuuluvien hengellistä hyvinvointia ja uskonnollisuutta. Uskonnollisen identiteetin sekä seksuaaliseen vähemmistöön kuulumisen identiteetin tukeminen pitäisi huomioida itsensä uskovaiseksi identifioivan ihmisen kohdalla. (McGeorge, Carlson & Toomey, 2014, ss. 498)

3.2 Seksuaalisuus ja usko

Seksuaalisuudesta puhuttaessa on aina syytä huomioida konteksti mistä käsin aihetta käsitellään. Siis onko kyseessä lääketieteellinen, hengellinen, oikeustieteellinen vai psykologinen diskurssi. Sanavalinnoilla on keskeinen rooli seksuaalisuuden diskursseissa ja näillä määritellään sitä, miten asiasta keskustellaan tai tilannetta normalisoidaan. Seksuaalisuudesta keskustellessa on välttämätöntä huomioida ajalle ja paikalle ominaiset piirteet, arvot, normit mahdollisimman laajasti. Keskusteluissa usein on pyritty vetämään rajoja siitä mitä on normaali seksuaalisuus ja tämän on nähty olevan heteronormatiivista, yhdyntäkeskeistä ja avioliitossa tapahtuvaa suvunjakumiseen tähtäävää toimintaa. Yhteiskunnan seksuaalimoraalia on pyritty vartioimaan uskonnon, lain ja lääketieteenkin keinoin. (Ahtola, Forsström & Paalanen, 2019, ss. 57–58)

Länsimaisessa nykykulttuurissa korostuu seksuaalietiikassa vapaaehtoisuuden ja suostumuksellisuuden ajatus. Tätä ajatusta ei kuitenkaan esimerkiksi lainsäädännössä pidetä määrittäjänä riittävänä. Ei voida ajatella, että pelkkä vapaaehtoinen suostumus seksiaktiin tai seksuaalinen halu ja sen toteuttaminen olisivat pääsääntöisesti oikein esimerkiksi, jos kyseessä on lapsen ja aikuisen välinen seksuaalinen suhde. Lapsi voi periaatteessa harrastaa vapaaehtoisesti seksiä toisen ikäisensä lapsen kanssa ja näin toteuttaa seksuaalisuuttaan, mutta ei aikuisen kanssa. Voidaan siis ajatella, että yhteisöllinen uskomus rajoittaa seksin harrastamista, kun kyseessä on lapsen seksuaalisuus, koska sitä halutaan tilanteessa suojella. Toinen seksuaalisuuden toteuttamista rajoittava asia on toisten ihmisten suojeleminen seksin näkemiseltä, esimerkiksi julkisissa tiloissa tai näkyvällä paikalla seksin harrastaminen on kiellettyä, vaikka osapuolet olisivat siihen itse halukkaita ja vapaaehtoisia. Yhteisö siis rajoittaa seksin harrastamista julkisesti, koska se on häirintää. Länsimaisessa kulttuurissa näin ollen pyritään rajoittamaan seksuaalista käyttäytymistä yleisen järjestyksen ja hyödyn näkökulmasta. (Kankaanniemi & Havukainen, 2020, ss. 143–145)

Seksuaalisuuteen liittyvät normit uskonnollisissa yhteyksissä on tavallisesti tarkoin määriteltyjä. Seksuaalisuuden on nähty olevan heteronormatiivista. Seksuaalisuuden korostumisen on nähty johtuvan siitä, että se on merkittävää suvun jatkamisen kannalta ja se määrittelee yhteisöjen moraalista ja sosiaalista rakennetta. Seksuaalisuus ei siis ole vain yksityinen asia, vaan se määrittelee yksilön suhdetta yhteiskuntaan ja uskonnollisiin yhteisöihin. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä uskonnollisissa yhteyksissä keskustellessa harvoin esiin nousevat muut suuntautumiset kuin homoseksuaalisuus. Vain vähän käsitellään esimerkiksi transsukupuolisuutta tai biseksuaalisuutta. Suhtautuminen näihin kuitenkin on konservatiivista ja niitä ei hyväksytä sen paremmin kuin homoseksuaalisuuttakaan. (Linjakumpu, 2015, ss. 116–118)

Kristillinen käsitys seksuaalisuudesta ja avioliitosta pitää sisällään ajatuksen elinikäisestä ja puolisuuskollisesta naisen ja miehen välisestä avioliitosta. Avioliiton nähdään olevan perheen rakentamisen edellytys ja turvallinen kasvualusta lapsille. Avioliiton ylläpitäminen edellyttää rakkaussuhdetta puolisoitten välillä ja sitoutuminen pysyvään suhteeseen on tärkeää. Irralliset seksuaalisuhteet nähdään ihmisyyttä loukkaavana ja toista osapuolta hyväksikäyttävänä, ja sen vuoksi seksin harrastaminen mielletään avioliitossa tapahtuvaksi toiminnaksi. Sukupuolten toisiaan täydentävät roolit perheessä nähdään tärkeinä – mies ja

nainen, isä ja äiti. Lasten saaminen nähdään tapahtuvan parisuhteessa, avioliitossa, jossa toteutuu elinikäinen sitoutuminen ja sen kautta vastuullinen lisääntyminen. Lapsen kasvulle ja kehitykselle tärkeänä pidetään isän ja äidin merkitystä eli kahden eri sukupuolen roolimallien olemassaolo perheessä. (Puolimatka, 2020a, ss. 11–13; ks. myös Buchert, 2010, s. 10)

Seksuaalinen suuntautuminen vaikuttaa myös ihmisen sosiaalisen identiteetin rakentumiseen. Sosiaalinen identiteetti tarkoittaa sitä, että miten ihminen näkee itsensä suhteessaan toisiin ihmisiin ja yhteisönsä. Tämän voidaan nähdä tuovan ristiriidan uskonnollisen yhteisön ja yksilön välille. Seksuaali-identiteettinsä kanssa kamppaileva joutuu yhteisönsä ulkopuolelle, koska yhteisö ei tue esimerkiksi homoseksuaalista identiteettiä. Seksuaali-identiteettiään joutuu etsimään ilman yhteisön hyväksyntää. Uskonnollinen yhteisö ei ymmärrä seksuaalista suuntautumistasi, mutta toisaalta yhteisön ulkopuolinen maailma ei ymmärrä hengellisyyttäsi tai uskonkäsitystäsi. Uskovainen seksuaalivähemmistöön kuuluva jää siis helposti vaille ymmärrystä ja apua kamppailuissaan. (Linjakumpu, 2015, ss. 122–123)

Rodriquez ja Ouellette (2000) artikkelissaan käsittelevät kristittyjen uskovien homoseksuaalien identiteetin rakentumisen suhdetta uskonnon ja seksuaalisen suuntautumisen jännitteessä. He nostavat esiin neljä erilaista seksuaaliprosessia, joita uskovat homoseksuaalit käyttävät lievittämään ristiriitoja homoseksuaalisen ja uskonnollisen identiteetin välillä. Näitä ovat: 1) uskonnollisen identiteetin hylkääminen, 2) homoseksuaalisen identiteetin hylkääminen, 3) lokerointi eli kahden identiteetin jakaminen lokeroihin, 4) identiteettien integrointi. (Rodriquez & Ouellette, 2000, ss. 334–335, ks. myös Linjakumpu, 2015, ss. 123–124)

Rodriquezin ja Ouelletten (2000) mukaan uskonnollisen identiteetin hylkääminen tarkoittaa sitä, että kristillinen uskonto ja oma vakaumus hiljalleen hylätään elämästä kokonaan. Homoseksuaalisen identiteetin hylkääminen taas tarkoittaa homoseksuaalisuuden kieltämistä itsessään ja pyrkimistä heteroseksuaalisuuteen tai pidättäytymään harjoittamasta homoseksuaalisuuttaan. Lokeroinnissa homoseksuaalisuus peitetään uskonnollisissa yhteyksissä ja sitten taas uskonnollisuus pidetään poissa homoseksuaalisissa yhteyksissä. Kaksi identiteettiä pyritään kokonaan lokeroimaan erikseen ja tämä harvoin

onnistuu. Identiteettien integroitumisessa hyväksytään sekä uskonnollinen että homoseksuaalinen identiteetti osana itseään. Integroitumisessa nähdään positiivisena sekä oma uskonnollisuus että homoseksuaalisuus. Integroitumisessa ei nähdä ristiriitaa näiden kahden identiteetin välillä vaan löydetään uusi identiteetti, joka on kristitty homoseksuaali. (Rodriquez & Ouellette, 2000, ss. 334–335)

Oman seksuaalisen identiteetin kieltäminen aiheuttaa ihmiselle haasteita, mutta myös oman hengellisen tai uskonnollisen identiteetin kieltäminen vaikuttaa ihmiseen negatiivisesti. Tällöin ihminen ei pysty kokonaisvaltaisesti toteuttamaan elämässään tärkeitä osa-alueita vaan joutuu taistelemaan uskomisen ja uskovien yhteisössä olemisen sekä oman seksuaalisen suuntautumisen välillä. Tämä voi tarkoittaa sitä, että homoseksuaalina ei ole olemassa yhteisössään tai edes perheessään. Sosiaalisessa kontekstissa tämä tarkoittaa homoseksuaalisesti suuntautuneelle ihmiselle usein yhteisöstä erkaantumista. (Linjakumpu, 2015, ss. 124–127)

3.2.1 Homoseksuaalisuus ja kristilliset seurakunnat

Uskontojen ihmisoikeuskäsitysten voidaan nähdä nousevan niiden historiasta ja oppiperustasta. Kaikissa suurissa uskonnoissa (mm. kristilliset kirkot, juutalaisuus, islam) kysytään tällä hetkellä, että miten uskonnot voivat mukautua nykyiseen kulttuuriin oman uskonnon ytimen kuitenkin tuhoutumatta. (Heikka, 2014, ss. 16–18)

Keskustelua käydään edelleen uskonnollisissa yhteisöissä, ja homoseksuaalisuudesta on pyritty etsimään argumentteja kristinuskon lähteistä ja perinteistä niin puolesta kun vastaan. On etsitty opillisia perusteita ja näkemyksiä asiaan muun muassa kirkkohistoriasta. Joidenkin tulkintojen mukaan Raamatussa ei ole kantaa homoseksuaalisuudesta eroottisena rakkaussuhteena. Lisäksi nähdään, että siellä on hyvin vähän viittauksia miesten ja naisten keskinäiseen seksiin ja että tuohon aikaan ei ollut olemassa homoseksuaalisuutta sosiaalisena tai uskonnollisena käsitteenä. Toisenlaisen Raamatun tulkinnan mukaan nähdään homoseksuaalisuuden olevan Raamatun ja kristillisen opin mukaan kiellettyä. Homoseksuaalisuuden toteuttaminen nähdään syntinä, mutta homoseksuaalinen taipumus ei ole synti. Nämä nähdään erillisinä asioina. Homoseksuaalinen ihminen hyväksytään, mutta

homoseksuaalisuuden toteuttaminen tuomitaan. (Linjakumpu, 2015, ss. 118–121; ks. myös Nkosi & Masson, 2017, ss. 80–81 sekä Turunen, 2019)

Joissain uskonnollisissa yhteisöissä homoseksuaalisuus voi rajata henkilön yhteisönsä ulkopuolelle. Yhteisön tekemä määritelmä seksuaalisesta suuntautumisesta luo yksilön olemiselle rajat yhteisön jäsenenä. Yhteisö määrittelee millä tavoin voi olla oikealla tavalla yhteisön jäsen. Uskonnollisissa yhteisöissä, joissa homoseksuaalisuuden toteuttaminen nähdään syntinä, ajatellaan, että ihminen voi kontrolloida halujaan omalla käytöksellään. Eli voit olla yhteisön jäsen, jos et harjoita omaa suuntautumistasi. (Linjakumpu, 2015, s. 122)

Keskusteluissa mediassa homoseksuaalisuudesta tehdään usein jaottelu kahteen puoleen, jotka ovat asioista vahvasti erimieltä. Homoseksuaalisuuden puolesta puhujat usein korostavat raamatullisesta näkökulmasta lähimmäisenrakkautta. Lisäksi toivotaan kirkon muuttumista yhteiskunnan mukana. Homoseksuaalisuutta vastustettaessa Raamatusta nostetaan esiin avioliittokäsitykset ja näkemys siitä, että avioliitto on naisen ja miehen välinen suhde ja sen vuoksi homoavioliittoa ei pitäisi sallia. Evankelis-luterilaisen kirkon nähdään olevan maallistunut ja menettänyt merkityksensä ja nähdään, että kirkon ei pitäisi muuttua, vaikka yhteiskunta muuttuisi. Sinänsä homoseksuaalisuutta ei tuomita, mutta heille ei haluta antaa avioliitto-oikeutta siten, kun se on kirkossa ajateltu olevan miehen ja naisen välinen liitto. Keskusteluissa täytyykin erottaa se, että puhutaanko avioliitosta lainsäädännöllisessä vai kirkollisessa merkityksessä. (Helminen, 2015, ss. 4–5; ks. myös Kekkonen, 2015, ss. 50–52)

Kirkoissa papit kohtaavat perheitä ja heidän elämäntilanteitaan päivittäin. Ammattinsa puolesta papit edustavat kristillisiä arvoja ja uskoa ja ovat sitoutuneita uskonsa kautta työskentelyyn. Papin tehtävänä on julistaa evankeliumia ja toimittaa pyhiä sakramenteja sitoutuen näin samalla uskonyhteisönsä näkemyksiin. Perhe- ja seksuaalikysymykset liittyvät kirkon työhön erityisesti kirkollisten toimitusten, esimerkiksi sielunhoidon, kautta. Pappeihin kohdistuu roolinsa vuoksi usein odotuksia siitä, miten heidän tulisi ajatella asioista ja tämän vuoksi henkilökohtaisten elämäkokemusten ja näkemysten ei toivottaisi poikkeavan perinteisestä kristillisestä perheideaalista. (Buchert, 2010, s. 9; ks. myös Kekkonen, 2015, ss. 54–60)

3.2.2 Homoseksuaalisuudesta eheytyminen?

Eheyttämis-ajatuksen taustalla on oletus, että homoseksuaalisuudesta voi parantua tai normalisoitua. Tässä ajattelussa tunnustetaan, että ihmisellä voi olla homoseksuaalisia taipumuksia tai suuntautuminen, mutta siihen voidaan vaikuttaa. Oletetaan, että on mahdollista eheytyä heteroseksuaaliksi ja homoseksuaalisuudesta voidaan oppia pois. Ajatellaan, että ihmisen ei ole pakko toimia homoseksuaalisten halujen mukaisesti ja hän voi muuttaa seksuaali-identiteettiään, seksuaalista käytöstään ja eroottista kiinnostuksen kohdettaan. Sekä Suomessa että maailmalla on järjestöjä, jotka kannattavat eheyttämisen ajatusta ja näiden järjestöjen piiriin voi vapaaehtoisesti hakeutua. Eheyttämisen ajatusta on laajasti kritisoitu ja sen nähty olevan jopa haitallista. (Linjakumpu, 2015, ss. 128–132)

Vuonna 2013 mediassa kohuttiin laajasti Amadeus Oilingista, joka kertoi Me Naiset -lehdessä tarinansa, ”Eheydyin homosta heteroksi”. Hän itse kertoo olleensa homoseksuaali ja uskoi, että se ei tule koskaan muuttumaan. Hän kertoo tarinassaan olleensa jo lapsena erilainen, kun muut pojat ja teininä kiinnostuneensa enemmän pojista kuin tytöistä. Hänen homoutensa ei ollut tullut yllätyksenä edes hänen läheisilleen. Hän kertoo rukouksen ja uskoon tulemisen parantaneen hänet homoudestaan. Uskoon tulonsa jälkeen hän kertoo kokeneensa homoseksuaalisuutensa olevan väärin ja irtisanoutui siitä kokonaan. Hän kertoo, että kukaan ei pakottanut häntä eheytymään vaan se tapahtui uskoon tulon myötä. (Myllyoja, 2013)

Ari Puonti (2020) kertoo omasta homoseksuaalisuudestaan ja siitä eheytymisestä. Puonti kertoo halustaan elää Raamatun mukaisesti ilman homoseksuaalisuutta tai -suhteita sekä halustaan kasvaa heteroeroottiseen suuntaan. Ryhmätuki ja ex-gayidentiteetin omaksuminen olivat tärkeä asia matkalla eheytymisessä. Eheytymisessä painotetaan homoseksuaalisen käyttäytymisen muuttamista ja sen opettelemista. Puonti kertoo, että hän näki homoseksuaalisuuden olevan syntiä ja pyysi rukouksessa Jeesuksen apua synnistä irti pääsemiseen ja eheytymiseen seksuaalisuuden alueen rikkinäisyyksistä. Hän koki saaneensa apua myös psykoterapiasta seksuaaliseen muutokseensa. Toipumisensa myötä Puonti kokee, että hän on pystynyt seurustelusuhteisiin naisten kanssa ja homoeroottinen kiinnostus samaan sukupuoleen on laimentunut. Puonti itse uskoo mahdollisuuteen parantua homoseksuaalista heteroseksuaaliksi. (Puonti, 2020, ss. 83–88)

Seksuaalisen identiteetin kanssa kamppailusta on kertonut myös Noora Nätkin (2020). Hän kertoo sukupuoleen mukautumattomuudesta sekä hakeutumisesta pornon katseluun nuorella iällä. Myös Nätkin tunsu enemmän seksuaalista vetoa samaan sukupuoleen. Sukupuolten roolit hän näki ristiriitaisina ja vaikeasti samaistuttavina. Nätkin tuo esiin seksuaalisuutensa rikkinäisyyttä ja totuuden etsintää. Hän kertoo uskoon tulemisen ja Raamatun lukemisen sekä vertaistuen ryhmään hakeutumisen olleen vastaus seksuaalisuuden alueen haavoihin ja epävarmuuksiin. Hän kuvaa matkaa eheytymiseen prosessina, jossa löytyy aina uusia alueita elämästä, joihin tarvitsee Jumalan parantavaa voimaa ja läsnäoloa. (Nätkin, 2020, ss. 301–305)

3.2.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä vihapuhe ja häirintä

Tilastollisesti on mielenkiintoista, että sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat, että uskonnolliset vähemmistöryhmät ovat usein vihapuheen ja häirinnän kohteina. Samankaltaisia kokemuksia molemmissa ryhmissä syrjinnästä olivat esimerkiksi sanallinen loukkaus, nimittely, nöyryytys tai häirintä, jatkuvien negatiivisten kommenttien kohteeksi joutuminen ja ilkeämielisen naurun kohteeksi joutuminen. (Oikeusministeriö, 2016, ss. 80–106) Luterilaisissa pohjoismaissa on ollut näkyvässä viime vuosina negatiivinen suhtautuminen uskoon. Voidaan puhua uskonnonvastaisuudesta, sekularisaatiosta ja uskonnollisesta arkuudesta. (Malkavaara, 2020)

Nuorisobarometrissa (2014) selvitettiin vähemmistöön kuulumisen kokemuksia. Mielenkiintoista on se, että uskonnolliseen ja aatteelliseen vakaumukseen kuuluvien kokemus vähemmistöön kuulumisesta näyttäisi olevan jopa hieman suurempi kuin esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin vuoksi. Noin joka kymmenes nuori ilmoittaa kokeneensa syrjintää uskonnon tai vakaumuksen takia. Päällekkäisiä vähemmistöön kuulumisen syitä voidaan nähdä olevan toisaalta uskonnollinen ja aatteellinen vakaumus, toisaalta seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti. Molemmissa ryhmissä syrjinnän kohteeksi joutuminen jollain tavalla korostuu. (Nuorisobarometri, 2014, ss. 25–27)

Seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöön kuuluvien niin sanottujen sateenkaarinoorten kokemuksia terveydestä ja hyvinvoinnista on jonkin verran tutkittu. Sateenkaarinooret

kokevat terveytensä heikommaksi, kun muu väestö ja heillä oli kokemuksia kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta. Ahdistuneisuusoireilu on yleisempää sateenkaarinuorilla kuin heteronuorilla ja heillä on vähemmän ystävyys-suhteita. Sateenkaaripojilla on useammin väkivallan kohteeksi joutumista, kiusaamisen kokemuksia ja syrjintää. Myös perheessä kohdattu fyysinen ja henkinen väkivallan kokeminen oli yleisempää sateenkarinuorilla, kun muilla. Sateenkaarinuoret kokevat vähemmän olevan mahdollisuuksia puhua asioistaan ja huolistaan avoimesti muille. Kaikki sateenkaarinuoret eivät kuitenkaan voi huonosti, mutta haasteena on löytää ne, jotka tarvitsevat enemmän tukea ja apua. (Luopa, Kanste & Klemetti, 2017)

Ihmisoikeussopimusten mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja Suomen lainsäädäntö kieltävät syrjinnän. Suomen perustuslakiin on kirjattuna yhdenvertaisuuden periaate, jolla pyritään kieltämään kaikki syrjintä. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa muun muassa viranomaiset, työnantajat, oppilaitokset edistämään yhdenvertaisuutta ja muuttamaan olosuhteita niin, että ne tukevat yhdenvertaisuuden toteutumista. Myös Suomen rikoslaki kieltää syrjinnän. Tasa-arvo laki kieltää syrjinnän sukupuolen perusteella. (Ihmisoikeusliitto, 2020)

Tasa-arvo nähdään myönteisenä arvona, jota suurin osa ihmisistä kannattaa. Tasa-arvo käsitteenä on kuitenkin vaikea ja se voidaan määritellä monella tavalla, mikä taas tuottaa ristiriitaisuuksia keskusteluissa. Kristillisen opin mukaan ihmiset ovat Jumalan edessä tasa-arvoisia ja pelastuvat yksin Jumalan armosta uskomalla Jeeskukseen. (Roman-Lagerspetz, 2015, s. 144, 148)

Uskovainen seksuaalivähemmistöön kuuluva voi kokea syrjintää sekä seksuaalisuudestaan että uskonnollisuudestaan. Seurakunnassa esimerkiksi homoseksuaali voi kokea syrjintää seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi. Sitten taas seksuaalivähemmistöjen seurassa uskovan homoseksuaalin suuntautuminen ei ole ongelma, mutta hänen uskonsa voi olla. Tämän voidaan nähdä olevan moninkertaista syrjintää. Syrjintä tapahtuu eri tilanteissa eriperusteisesti. (Karvinen & Venesmäki, 2019, s. 11)

3.3 Raamattu, uskonto ja sukupuoli

Raamattu on Suomessa ja muissa länsimaissa ohjannut sukupuolikulttuurin ja seksuaalietiikan muodostumista. Sukupuoli asioista ja esimerkiksi homoseksuaalisuudesta puhuttaessa vedotaan usein siihen mitä Raamattu asiasta sanoo. Raamattu on vaikuttanut parisuhde, perhe, suvunjatkamisen ja sukupuolielämän määritelmiin ja ohjannut niitä ja sen voidaan nähdä olevan länsimaisen kulttuurin pohjan ja arvomaailman muokkaaja. Se on muokannut ajattelua, moraalikäsitteitä, arvoja, ihanteita, etikkaa ja ideologioita kulttuurissamme. Tämän vuoksi ei ole yhdentekevää, miten Raamattua luetaan, tulkitaan tai miten siihen suhtaudutaan. (Nissinen, 1999, ss.16–18; ks. myös Nissinen, 2003, ss. 121–122)

Homoseksuaalisuudesta kristillisistä arvoista käsin puhuttaessa korostuvat usein biologiset ja psykologiset syyt. Sukupuoliroolien kautta ajatellaan helposti, että miehet ovat maskuliinisia ja naiset feminiinisiä ja tällä perustellaan keskusteluissa seksuaalista suuntautumista ja roolien mukaista käyttäytymistä. Mieheys ja naiseus keskusteluissa määräävät elämää luonnollisuuden ja hyväksyttävyyden näkökulmasta. (Nissinen, 1999, ss. 26–28; ks. myös Kejonen, 2018, ss. 23–25)

Raamatusta voidaan löytää väitteitä sukupuolieroista ja niiden tulkintaa pystytään tekemään. Sukupuolierot naisen ja miehen välillä rakensivat sosiaaliset roolit yhteiskunnassa. Sukupuoli käsitettiin anatomian, yhteisön roolien ja funktioiden kautta. Ruumis oli sukupuolierojen ilmentymä. Yhteisön normit ja käyttäytymissäännöt määrittivät sukupuolisuutta ja sukupuolielämää ja sen tarkoituksena oli suvunjatkaminen sekä taloudellisten yksiköiden vahvistaminen. Raamatussa seksuaalinen kanssakäyminen nähdään yhteisöllisenä käyttäytymis- ja roolikysymyksenä, ei yksilön identiteettikysymyksenä tai henkilökohtaisena tarpeena. (Nissinen, 1999, ss. 29–31; ks. myös Nissinen, 2003, ss. 123–130)

Raamatun sukupuolen tulkinta on patriarkaalinen. Länsimainen identiteetti on nykyisin yksilökeskeinen ja korostaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Raamattu on monen eri aikakauden ja kulttuurin aikana syntynyt, joten sieltä ei löydy täysin yhtenäistä systeemiä, vaan Raamattua täytyy tulkita ja tutkia. Raamatun lukeminen, ymmärtäminen ja soveltaminen on tärkeää ja siihen vaikuttaa aina tulkitsijan oma suhtautuminen tekstiin.

Lukiessa on aina tärkeää taustakulttuurin hahmottaminen ja ymmärtäminen. (Nissinen, 1999, ss. 36–38; ks. myös Nissinen, 2003, ss. 131–133)

3.3.1 Kahdenlaista Raamatun tulkintaa

Raamattu on kirjakokonaisuus, joka on kirjoitettu vuosisatojen, ellei jopa vuosituhansien aikana. Raamatussa on löydettävissä aikakausiin ja kulttuuriympäristöihin liittyviä ajattelutapojen eroja. Raamatun ajan ihmiset eivät tunteneet biologisia prosesseja siten kuin me ne nyt käsitämme. (Nissinen, 1999, ss. 29–30; ks. myös Kinnunen, 2019, ss. 162–163)

Raamattu on osa kulttuurillista perinnettä ja osa henkilökohtaista sitoutumista siihen uskoviille. Kristillisessä kulttuurissa elävä ihminen Raamatun tulkitsijana tulkitsee samalla itseään ja omia juuriaan. (Nissinen, 1999, s. 36–37) Raamattua tulee lukea kokonaisuutena ja ajan kontekstiin peilaten. Raamatulla on tuomittu homoseksuaalisuutta tiettyihin teksteihin vedoten. Raamatusta on kuitenkin vaikea löytää käsitettä seksuaalisuus tai homoseksuaalisuus sellaisina, kun me ne tänä päivänä ymmärrämme. (Latvus, 2003, s. 150; ks. myös Nkosi & Masson, 2017, ss. 76–77 sekä Yhteys-liike, n.d.)

Kirkkohistoriassa on seksuaalisuuteen suhtaudutta melko kielteisesti. Seksuaalisuus on nähty olevan tarpeellista suvun jatkamisen kannalta, naiset olivat miehille alamaisia ja itsetyydytyksen nähtiin olevan väärin. Useat seksuaalisuuteen liittyvät asiat nähtiin syntinä ja sen vuoksi niiden harjoittamista rajoitettiin. Homoseksuaalisuuden harjoittaminen on nähty ja edelleen usein nähdään syntinä. Rakkauteen ja vastuullisuuteen pohjautuvaa homoseksuaalista suhdetta ei kuitenkaan joidenkin raamatuntutkijoiden mukaan Raamatusta löydy ja sen vuoksi sen harjoittamista ei voida pitää syntinä. (Yhteys-liike, n.d.; ks. myös Paarma ym., 2008, ss. 58–61 sekä Kallatsa, 2020, ss. 29–32)

Vapaakristillisissä seurakunnissa kuten helluntailaisuudessa seksuaaliteologia on sitoutunut perinteisen klassisen kristinuskon käsityksiin seksuaalisuudesta. Perinteinen kristinuskon tulkitsee Raamatun tekstien kieltävän homoseksuaalisuuden harjoittamisen. Luomisnarratiivi Vanhassa testamentissa nostaa esiin heteroseksuaalisuuden ihanteen ja eri sukupuolten toisiaan täydentävä kumppanuus korostuu. Toisena luomisnarratiiviin ihanteena on lisääntyminen ja elämän jakaminen intiimissä suhteessa. Mooseksen laissa homoseksuaalisuus

tuomitaan ja kahden miehen välisessä seksiaktissa miehen ottama naisen alistuva rooli nähdään kauhistuksena. Lesboseksistä tai naisten välisestä eroottisesta suhteesta ei Mooseksen laissa mainita mitään. Tämän on katsottu johtuvan siitä, että lesboseksissä ei tapahdu luonnotonta roolien vaihtumista seksissä tai luonnostaan yhdyntää tai siittämistä ja sen vuoksi siihen ei tuohon aikaan kiinnitetty huomiota. (Kankaanniemi & Havukainen, 2020, ss. 161–165; ks. myös Kallatsa, 2020, ss. 79–81 sekä Nkosi & Masson, 2017, ss.76–78)

Vanhan testamentin kirjoittajien maailmankuva, ihmiskäsitys ja kulttuuri on ollut erilainen, kun se meillä on nykyisin. Vanhan testamentin opetusten tai eettisten ohjeiden tuominen tähän päivään vaatii hyvää Raamatun tuntemista ja tulkintaa. Homoseksuaalisuuden sekä muun muassa transsukupuolisuuden on nähty olevan luomisjärjestyksen vastaista. Jumala loi miehen ja naisen ja antoi elämän ylläpidon ja huolehtimisen heidän vastuulleen. Voidaan ajatella, että homoseksuaalisuus ei tätä näkemystä mitenkään kumoa, koska homoseksuaalit ovat miehiä tai naisia ja vain heidän seksuaalinen suuntautumisensa on erilaista. (Yhteysliike, n.d.; ks. myös Latvus, 2003, ss. 152–154)

Vanhasta testamentista nostetaan homoseksuaalisuutta vastustaessa esiin usein tarina Sodomasta ja Gomorrasta. Tarinassa Sodomien miehet haluavat maata Lootin luokse tulleiden muukalaisten kanssa. Tarina ei kuitenkaan suoranaisesti kerro homoseksuaalisuudesta, vaan väkivallasta. On katsottu, että Sodomien synniksi koitui se, että he eivät olleet muukalaisille vieraanvaraisia vaan pahoja, itsekkäitä ja väkivaltaisia. Tarinaa ei voi siis käyttää rakkaudellista homoseksuaalista suhdetta vastustaessa. (Nkosi & Masson, 2017, s. 75; ks. myös Kankaanniemi & Havukainen, 2020, ss. 162–163, Yhteysliike, n.d.)

Kolmannessa Mooseksen kirjassa pyhyyslaissa kielletään miehiltä homoseksuaalinen yhdyntä. Tässä ei puhuta kuitenkaan homoseksuaalisesta rakkaudesta mitään. Pyhyyslaissa puhutaan Israelin kansalle, jonka Jumala haluaa erottautuvan muista kansoista ja säilyttävän oman identiteettinsä. Tämän kehotuksen on nähty liittyvän sen aikaisiin muiden kansojen uskontojen tempeleissä harjoittamia seksuaalisia akteja kohtaan ja muiden jumalien palvontaan, joista Israelin kansan tuli erottautua. On nähty myös, että lailla olisi haluttu pitää yllä vahvoja sukupuolirooleja sen ajan kulttuurissa. Miehisyyden menettämisen pelko ja uhka, koska miehen ei saanut alistua naisen asemaan passiiviseksi vastaanottajaksi. Kiellot

eivät kerro mitään samaa sukupuolta olevien rakkaussuhteista, tunteista tai käyttäytymisestä. (Yhteys-liike, n.d.; ks. myös Latvus, 2003, ss. 150–151)

Jeesus ei ota evankeliumeissa kantaa homoseksuaalisuuteen. Jeesuksen sanoja siitä, että jotkut ovat avioliittoon sopimattomia, on toisinaan vedottu koskemaan homoseksuaaleja. Kuitenkin se mitä Jeesus tässä todella tarkoitti, on arvailujen varassa. (Juva, 2003, ss. 30–32; ks. myös Yhteys-liike, n.d.) Raamatusta voidaan kuitenkin löytää Jeesuksen opetuksista luomisen narratiivin normatiivisuutta tukevia ajatuksia, esimerkiksi avioeroa käsittelevissä Jeesuksen opetuksissa. Jeesuksen voidaan nähdä vahvistavan opetuksensa yhteydessä ajatuksen luomisjärjestyksestä ja miehen ja naisen yhdeksi lihaksi tulemisesta eli eri sukupuolten välisestä yhdynnästä. Jeesus myös puhui moraalittomuuden tulevan ihmisen sydäimestä. Jeesus opetuksissaan korosti seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyviä normeja ja tuomitsi seksuaalisiin tekoihin liittyviä syntejä. (Kankaanniemi & Havukainen, 2020, ss. 166–167)

Uudessa testamentissa ainoastaan Paavali on ottanut kantaa homoseksuaalisuuden harjoittamiseen. Paavali näkee homoseksuaalisuuden omasta kulttuuristaan käsin vääränä, koska se rikkoo perinteisiä sukupuolirooleja. Onkin katsottu, että Paavali tuomitsee enemmänkin sukupuoliroolien vaihtamisen, kun seksuaalisen suuntautumisen samaa sukupuolta oleviin. Paavali myös puhuu asia yhteydessä enemmänkin himosta kuin kahden ihmisen välisestä rakkaudesta. (Juva, 2003, s. 31; ks. myös Nkosi & Masson, 2017, ss. 75–76, Yhteys-liike, n.d.)

Paavalin voidaan nähdä opetuksissaan ottavan kantaa yleisesti ihmisen moraalittomaan turmeltuneisuuteen ja Jumalasta luopumiseen. Jumalan luoman sukupuolijärjestyksen kieltäminen nähdään olevan epäjumalanpalvelusta ja sen vuoksi homo- ja lesboseksi ovat tuomittavia käyttäytymismalleja. Paavali näkee homoseksuaalisuuden olevan luonnonvastaista ja ihmisen tietoisesti vaihtaneen heteroseksuaalisuuden homoseksuaaliseen käyttäytymiseen. Paavali pitää samaa sukupuolta olevien seksiä luonnottomana ja sen vuoksi tuomittavana. (Kankaanniemi & Havukainen, 2020, ss. 168–169)

3.4 Kristinusko ja arjen keskustelut seksuaalivähemmistöistä

Monelle uskovalle ihmiselle avioliitto on pyhä, miehen ja naisen välinen suhde. Lesbo- ja homoseksuaalisuudesta keskusteltaessa esiin nousee uskonnollisessa kielessä usein pahuuden ajatus, synti, luonnottomuus ja sen vuoksi koetaan, että homoseksuaalisuutta on vastustettava. Toisaalta osa uskovista on sitä mieltä, että kysymys on enemmän omantunnon asiasta ja vetoavat lähimmäisen rakkauteen. Usein keskustelussa nostetaan esiin ajatus sukupuolierosta, joka erottaa homo- ja heterosuhteet toisistaan. Sukupuoliero nähdään myös pyhänä asiana, joka taas ei toteudu samaa sukupuolta olevien välisessä suhteessa. (Charpentier, 1999, ss. 43–47)

Sari Charpentier (1999) on tutkinut sanomalehdissä esiintyneitä mielipidekirjoituksia homo- ja lesboliittokeskusteluista. Uskonnollisesta näkökulmasta 90-luvun loppupuolella keskustelussa kuului pääasiassa kristillisten tahojen ääni. Myöhemmin keskusteluun Suomessa ovat tulleet näkyvämmiin mukaan myös muut uskontokunnat (ks. Korhonen & Närhi, 2011). Charpentier artikkelissaan jakaa keskusteluissa esiin nousseet ajatukset neljään erilaiseen diskurssiin. Näitä diskursseja ovat kristillinen-, biologinen-, psykologinen-, ja rakkaus diskurssi. (Charpentier, 1999, ss. 46–48)

Kristillisessä diskurssissa puhutaan lähimmäisistä, synnistä, parannuksen tekemisestä ja vedotaan keskusteluissa Jumalaan tai Raamattuun. Ihminen hyväksytään, mutta tekoja eli seksuaalisuuden toteuttamista ei. Toisaalta homoseksuaalisuus nähdään syntinä, irstautena, joka vie ihmisen lopulta kadotukseen. Kristillisessä diskurssissa nähdään myös, että Jumalan avulla homoseksuaalisuudesta voidaan parantua ja siitä pitää tehdä parannusta.

Sukupuolieroja korostetaan ja vedotaan Raamatulla, että Jumala on luonut ihmisen naiseksi ja mieheksi ja sen vuoksi homous on väärin. Tätä käytetään myös perusteluna siihen, että miksi samaa sukupuolta olevat eivät saisi adoptoida lapsia. Suuri pelko on se, että Suomi tuhoutuu, kuten Sodoma ja Gomorra Raamatussa syntisyytensä vuoksi. (Charpentier, 1999, ss. 49–53)

Psykologinen diskurssi pitää homoseksuaalisuutta ihmisen kypsyttömyytenä, keskenkasvuisuutena ja homoseksuaalisuuden nähdään olevan ihmisen sisäistä rikkinäisyyttä. Tässä heteroseksuaalisuus nähdään normaalina tilana ja sen vuoksi ihmisen

homoseksuaalisuudelle esitetään aina jokin syy. Homoseksuaalisuuden lisääntyminen nähdään uhkana ja pelätään sen suosimista yhteiskunnan tasolla. Myös psykologisessa diskurssissa nousee esiin näkemykset sukupuolierosta ja ihmisten jakautumisesta miehiin ja naisiin. Huoli lapsista ja heidän kasvatuksestaan tasapainoisiksi heteroseksuaaleiksi näkyy keskusteluissa. (Charpentier, 1999, ss. 53–55; ks. myös Kejonen, 2018, ss. 19–21)

Biologisessa diskurssissa esiin nousevat painotukset lisääntymisen merkityksestä ja siitä miten siihen tarvitaan kaksi eri sukupuolta. Keskusteluun siis nousee käsitys siitä, että Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi. Ihmisen ruumiillisuus ja sukupuolielinten erilaisuuden rakenne nähdään perusteluna homoseksuaalisuutta vastaan. Homoseksuaalisuus samaistetaan seksuaaliseen kanssakäymiseen, yhdyntään ja se nähdään likaisena ja luonnottomana asiana. Avioliitto nähdään myös suhteena, jonka tarkoitus on lasten tekeminen. Tämän vuoksi samaa sukupuolta olevien adoptiota vastustetaan ja biologista vanhemmuutta korostetaan. Homoseksuaalisuudesta puhutaan myös sairautena, jonka vuoksi voitaisiin puhua myös lääketieteellisestä diskurssista. Synti käsite samaistetaan välillä sairaus sanaan. (Charpentier, 1999, ss. 55–60)

Rakkaus diskurssi eli hyväksyvä diskurssi, suhtautuu homoseksuaalisuuteen samalla tavalla kuin heteroseksuaalisuuteen korostaen niiden molempien olevan rakkaussuhteita. Tässä diskurssissa sukupuoli tai lisääntymisen näkökulma eivät ole olennaisia asioita. Parisuhteen tarkoituksen ei nähdä olevan vanhemmuudessa ja avioliitto nähdään rakastavien ihmisten haluna sitoutua toisiinsa. Rakkaus diskurssissa homoseksuaalisuuden ja heteroseksuaalisuuden nähdään olevan täysin samanarvoisia ja toisiinsa verrattavia. Rakastamista ja suvaitsevaisuutta korostetaan, ei sukupuoli eroja. Tässä diskurssissa samaa sukupuolta olevien avioliittojen puolesta puhujien ja vastustajien mielipiteet törmäävät toisiinsa. (Charpentier, 1999, ss. 60–62)

Charpentierin artikkelissa esiintyvät asiat eivät näyttäisi muuttuneen keskusteluissa vuosien saatossa. Päivi Räsänen (2004) julkaisi kannanoton seksuaalivähemmistöistä, jota käsiteltiin edelleen 2020-luvulla laajasti, myös oikeudessa. Räsänen artikkelissaan nostaa esiin samankaltaisia argumentteja, kun mitä Charpentier artikkelissaan. Räsänen mukaan avioliitto on miehen ja naisen välinen suhde ja homoseksuaalisuuden hän näkee Raamatun pohjalta olevan syntiä. Hän nostaa esiin myös psykologisia, biologisia sekä lääketieteellisiä

argumentteja homoseksuaalisuutta vastaan. Räsänen nostaa esiin myös perheen, perhearvot ja näkee miehen ja naisen välisen avioliiton olevan turvallisimmin perhemalli yhteiskunnassa. (Räsänen, 2004, ss. 3–11) Räsänen edustaa konservatiivista näkökulmaa asioista ja tämä esimerkki hänen mielipiteistään nostaa esiin hyvin sen ristiriidan aiheen äärellä mitä keskusteluissa edelleen käydään.

Tapio Puolimatka (2020) nostaa esiin ajatuksen, että luonnontieteellisen näkökulman mukaan sukupuolia on vain kaksi eli mies ja nainen. Hän näkee, että kristillinen käsitys Jumalan luomistyöstä on sopusointuinen luonnontieteellisen näkökulman kanssa. Myös Puolimatka on huolissaan perhearvojen murentumisesta. Hän tuo esiin, että kriteerittömän ja ehdottoman valinnanvapauden korostaminen yhteiskunnassa aiheuttaa sen, ettei sukupuolisia tai seksuaalisia valintoja ei saa kriittisesti enää arvioida. Hän puhuu sukupuoli-ideologiasta, joka hylkää luonnontieteellisen käsityksen sukupuolesta. (Puolimatka, 2020b, ss. 9–12) Samoin kuin Räsänen, niin myös Puolimatka perusteluissaan edustaa konservatiivista näkökulmaa. Haluan tässä opinnäytetyössäni nostaa esiin myös tämän konservatiivien näkökulman asioihin, koska se hyvin tuo esiin edelleen aiheen äärellä käytävän keskustelun haasteet.

Joonas Korpela (2018) analysoi pro gradututkielmassaan sukupuolineutraalia avioliittoa vastustavien ja puolustavien kansanedustajien puheenvuoroja diskurssianalyysin menetelmää käyttäen. Hän toteaa, että useissa keskusteluissa jumala-termi nousee esiin sukupuolineutraalista avioliitosta keskustellessa ja sen ympärille perustetaan omat väittämät. Korpela toteaa, että seksuaalivähemmistöjä koskeva keskustelu on vakiintunut vuosien saatossa ja näkemykset asiasta eivät ole muuttuneet. Hän nostaa esiin tutkielmassaan kuusi erilaista puhetapaa sukupuolineutraalia avioliittoa vastustavien puheenvuoroista: sukupuolen, lainsäädännön, lapsen, kristillisen, kulttuurisen ja sekasorron diskurssit. Puolustavien puheenvuoroissa puolestaan nousevat esiin yhdenvertaisuuden, maallisuuden, kehityksen, hyvinvoinnin ja perheen diskurssit. (Korpela, 2018, ss. 83–84)

Nykyään puhutaan uskonnonlukutaidosta, joka on uusi käsite. Uskonnonlukutaito pitää sisällään uskonnon ymmärtämisen ja tuntemisen eri yhteyksissä, esimerkiksi uskonnon julkinen tila ja poliittinen rooli sekä uskonnon merkitys yksilön omassa elämässä. Uskontojen ja uskonnollisuuden rooli on nykyaikana muuttunut, mutta ei hävinnyt ja sen vuoksi

uskonnonlukutaito on tärkeää ja hyvän dialogisen keskustelun edellytys. Uskontolukutaito voidaan jakaa kolmeen näkökulmaan: uskonnon sisältyminen kulttuuriin, uskontososiologinen eli ymmärrys uskonnollisista traditioista ja monimuotoisuudesta sekä uskontoteologia, joka pitää sisällään uskonnollisen dialogin ja yhteistyön uskonnollisten yhteisöjen kanssa. (Malkavaara, 2020)

4 Psyykkiset kriisit

Käsittelen työssäni seksuaalisuuden ja uskonnollisten käsityksien yhteentörmäystä perheessä kriisinä. Sana kriisi tulee kreikan kielestä ja se tarkoittaa äkillistä pysähtymistä, käännekohtaa, tilannetta, jossa aikaisemmat opitut keinot tai kokemukset eivät riitä ratkaisemaan kriisin aiheuttamaa ongelmaa. Kriisin voidaan nähdä pitävän sisällään myös mahdollisuuden. Kriisillä sanana puhekielessä usein tarkoitetaan itse tapahtunutta tapahtumaa ja sen välittömiä seurauksia ihmisessä. (Palosaari, 2008, ss. 22–23)

Kriisit koskettavat jossain elämänvaiheessa meitä kaikkia. On kuitenkin yksilöllistä, että mitkä asiat ihmiselle aiheuttavat kriisin. Kriisien voimakkuuden kokemiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi yksilön elämänhistoria, lapsuusaikaiset traumakokemukset, kasvutausta, ja nykyinen elämäntilanne. (Palosaari, 2008, s. 32)

Psyykinen kriisi on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan mielenterveyden epätasapainotiloja. Äkillisellä kriisillä tarkoitetaan kriisiä, joka aiheutuu ilman ennakkovaroitusta. Kriisi aiheuttaa psyykkisiä reaktioita useimmiten sen vuoksi, että yksilön tavanomaiset selviytymis- ja sopeutumiskeinot eivät ole riittäviä. Arkielämän traumaattisia kriisejä aiheuttavia tilanteita ovat esimerkiksi vakavat äkilliset kuolemat, onnettomuudet, väkivallan kohteeksi joutuminen. Äkillinen kriisi horjuttaa ihmisen mielenterveyttä ja perusturvallisuuden tunnetta. Psyykkisiä oireita voivat äkillisten järkyttävien tapahtumien jälkeen olla muun muassa ahdistus- ja masennusoireet, vireystilan kohoaminen, univaikeudet sekä välttämiskäyttäytyminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009, ss. 10–11)

Psyykkisen kriisin voi aiheuttaa myös äkillinen elämänmuutos tai ennalta arvaamaton tapahtuma elämässä, joka heikentää ihmisen toimijuutta. Ihminen voi kokea tilanteen ylitsepääsemättömäksi. Kriisi voi aiheuttaa elämäntilanteen ja toimintakyvyn heikkoutta ja

nostaa pintaan eksistentiaalisia kysymyksiä elämästä. Suomessa lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään akuuttikriisityötä traumaattisten tilanteiden ja onnettomuuksien yhteydessä (mm. mielenterveyslaki). Tavallinen kriisityö on kuitenkin usein jäänyt järjestöjen vastuulle, mm. FinFami ry, joka on omaiset mielenterveystyön tukena järjestö. (Laukkanen, 2018, ss. 1–3; ks. myös Palosaari, 2008, s. 32 sekä Ollikainen, 2009, ss. 62–66)

Kriisit voidaan jakaa esimerkiksi elämänkriiseihin, kehityskriiseihin ja traumaattisiin eli äkillisiin kriiseihin. Kehitys- ja elämänkriiseiksi voidaan katsoa sellaiset luonnolliset elämäntilanteet, käännekohdat elämässä, jotka aiheuttavat muutoksen, esimerkiksi avioliitto, työstä eläköityminen, lasten kotoa pois muuttaminen. Eli kriisin aiheuttaa tapahtuma, joka on luonnollinen osa ihmisen kehitystä ja kasvua. Kehityskriisien voidaan ajatella olevan normaaleja elämänkulun siirtymävaiheita, jotka liittyvät esimerkiksi ikäkausiin. Elämänkriisien taas voidaan nähdä olevan elämän muutostilanteita ja niiden aiheuttamia kriisejä. Elämänkriisit voivat olla positiivisia tai negatiivisia tapahtumia elämässä, jotka aiheuttavat muutostilanteen. Elämänkriisi on usein pitkäkestoinen ja rasittaa ihmistä. (Laukkanen, 2018, ss. 3–4; ks. myös Palosaari, 2008, ss. 23–25 sekä Ollikainen, 2009, ss. 52–54)

Traumaattinen kriisi uhkaa ihmisen olemassaoloa, turvallisuutta, identiteettiä ja perustarpeita. Traumaattisia kriisejä elämässä ovat äkilliset elämäntapahtumat, esimerkiksi läheisen kuolema, äkillinen vakava sairastuminen, äkillinen avioero. (Laukkanen, 2018, ss. 3–4; ks. myös Ollikainen, 2009, ss. 52–53)

Kriisin aiheuttaa elämässä usein menetys ja loukkaus. Menetyksessä menetämme jotain meille tärkeää, toisen ihmisen, terveytemme, jotain, jolla on meille psyykkisesti arvoa. Loukkauksessa kohteena on omanarvontuntomme. Loukkauksessa menetämme jotain meille itsellemme tärkeää, jonka olemme arvottaneet korkealle, kuten yhteisön jäsenyyden ja hyväksynnän tai tärkeän ihmissuhteen. (Geels & Wikström, 2009, ss. 328–329)

Vaikeiden elämäntilanteiden tuottamat psyykkiset häiriöt voivat aiheuttaa masentuneisuutta, ahdistuneisuutta, tunnereaktioita ja käytösongelmia. Tällöin puhutaan elämäntilanteeseen liittyvästä sopeutumishäiriöstä, jotka ovat ihmistä psyykkisesti kuluttavia. Elämäntilanteeseen liittyvä oireilu on yleistä psykiatrista hoitoa tarvitsevien

kohdalla. Hoitona on elämäntilanteen korjaaminen tai sopeutuminen tilanteeseen muuttamalla suhtautumistaan asiaan, joka on aiheuttanut psyykkistä räsitusta. Läheisten tuki, keskusteluapu, uusi tapa viestiä asioistaan sekä riittävä uni, lepo, liikunta, rentoutuminen ja mielekäs tekeminen helpottavat usein elämäntilanteiden aiheuttamaa psyykkistä oireilua. Jos vaikea elämäntilanne pitkittyy tai toistuu, niin usein avun hakeminen tilanteeseen on suotavaa. (Huttunen, 2018)

Äkillisen kriisin vaiheet jaetaan usein kolmeen vaiheeseen: sokkivaihe, reaktiovaihe, työstämis- eli käsittelyvaihe. Psyykkinen sokki laukeaa silloin, kun kuullaan järkyttävä uutinen tai joudutaan äkilliseen järkyttävään tilanteeseen. Sokki on mielen suojarahio, joka suojaa ihmistä tiedolta tai kokemukselta, jota ihminen ei kestä tai pysty heti vastaanottamaan. Sokki vaihe kestää niin kauan kuin uhkatilanne jatkuu, mutta usein ihmisen toimintakyky säilyy sokin aikana. Sokin keston vaikuttaa usein se miten järkyttävästä tapahtumasta on ollut kyse. Suuri järkytys voi aiheuttaa pidempään jatkuvan sokin tilan. Reaktiovaihe alkaa sitten kun tunnetaan olevansa turvassa. Tällöin tullaan tietoisiksi siitä, että mitä on tapahtunut ja mitä se elämässä merkitsee. Reaktiovaiheeseen kuuluvat voimakkaat tunteet muun muassa syyllisyydentunto ja syyttäminen. Sopeutumiskeinot tai puolustusmekanismit eivät vielä tässä vaiheessa toimi. Ihminen etsii reaktiovaiheessa tasapainoa asian tietoisien läpikäymisen ja tapahtuneesta tulleiden muistikuvien välillä. Työstämis- ja käsittelyvaiheessa (ns. uudelleenorientoitumisvaihe) psyykkiset puolustusmekanismit alkavat toimia, kun tilanteeseen saadaan otettua vähän etäisyyttä. Ajatusten ja tunteiden työstämiselle on tässä vaiheessa enemmän aikaa. Toimintakyky voi olla vielä heikkoa, joten se tuo omat haasteensa elämään ja asioiden, tehtävien läpikäymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009, ss. 13–14; ks. myös Geels & Wikström, 2009, ss. 329–330 sekä Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2019)

Suru kuuluu usein kriiseihin. Suruprosessi on aina yksilöllinen ja sen kesto on vaikea ennustaa. Suru on normaali reaktio, mutta pitkään jatkuneena se alentaa toimintakykyä ja vaikuttaa terveyteen sekä elämänlaatuun negatiivisesti. Suruprosessiin kuuluu tarve puhua ja surun sekä kaipuun tunteet. Surusta selviämisen edistäminen ja kielteisten seurausten ehkäiseminen auttavat surusta toipumiseen ja vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin. Lähiverkoston, vertaistuen ja ammattilaisten avun saaminen ja tuki ovat surusta toipuvalla

tärkeitä selviytymisen kannalta. (Hoitotyön tutkimussäätiö, 2018, ss. 4–5; ks. myös Surevan kohtaaminen, n.d.)

Suru on myös sosiaalinen prosessi, joten sosiaalinen tuki vaikuttaa surun kohtaamiseen ja surusta selviämiseen. Sosiaalinen tuki, esimerkiksi sururyhmät, auttavat surevaa surusta selviämisessä. Samanaikaiset stressitekijät ovat niitä asioita, jotka ovat mahdollisesti läsnä myös suruprosessissa. Näitä voivat olla muut pettymykset ja epäonnistumiset muilla elämänalueilla, jotka vaikuttavat myös suruprosessissa jaksamiseen. Suru on prosessi, joka on käytävä läpi. Suru muuttuu ajan myötä osaksi ihmisen elämänhistoriaa. (Itkonen, 2017)

Resilienssi eli traumasta toipumisen kyky, vaikuttaa siihen, miten elämää kohdanneesta kriisistä selviää. Resilienssiin vaikuttaa perimä, temperamentti ja aikaisemmat varhaiset kiintymyssuhteet. Resilienssi on kykyä palautua stressistä hyviä suojautumismekanismeja käyttäen. Psyykkinen palautumiskyky pitää sisällään tunteiden säätelyn, itsetunnon, vuorovaikutustaidot, uskon oikeudenmukaisuuteen ja mahdollisuuksiin omassa ympäristössään. Yhteyden kokemisen tunne ja ongelmanratkaisukyky kuuluvat resilienttiin toimintatapaan. Resilienssiä voidaan opettaa ja vahvistaa. (Virtanen, 3 luku, 2019)

4.1 Ei-heteroseksuaalisuuden paljastumisen aiheuttama kriisi perheessä

Suomalaiset arvostavat perhettä paljon ja se on tärkeä tuki ihmisen elämässä. Perhe on onnen lähde ja voimavara. Läheiset ihmissuhteet tuottavat hyvinvointia ja onnellisuutta elämään. (Kontula, 2016, ss. 9–10) Vanhempien rooli lapsen identiteetin muodostumisessa on merkittävä. Lapsen ei-heteroseksuaalisuuden paljastuminen aiheuttaa usein kriisin etenkin vahvasti uskonnollisessa perheessä. Nuoren voi olla vaikeaa kertoa vanhemmilleen seksuaalisesta suuntautumisestaan ja tämä etäännyttää perheenjäseniä toisistaan. Myönteinen suhde vanhempiin tukee nuoren seksuaali-identiteetistä kertomista ja itsetuntoa. Kriisin syvyyteen ja laajuuteen perheessä vaikuttavat aiemmat käsitykset ei-heteroseksuaalisuudesta. Jos asenteet ja arvot ovat olleet kielteisiä ei-heteroseksuaalisuuteen, niin reaktiot tällöin ovat voimakkaampia. Reaktiot voivat olla niin voimakkaat, että seksuaalivähemmistöön kuuluvan ei katsota kuuluvan enää ollenkaan perheeseen. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 166–168)

Perheen tuki on tärkeä nuorelle, joka kuuluu seksuaalivähemmistöön ja tuen on nähty vähentävän mielenterveydellisiä ja terveydellisiä ongelmia nuorilla sekä vähentävän nuorten itsemurhariskiä ja masentuneisuutta. Perheen tuen tärkeys nuoren identiteetin rakentumisessa tukee sitä ajatusta, että vanhempia on autettava ja tuettava lapsensa ei-heteroseksuaalisen suuntautumisen hyväksymiseen. (McCormick & Baldrige, 2019, ss. 33–34)

Vanhempien kriisi unohdetaan usein ulostuloprosessissa, kun enemmän keskitytään tukemaan vain yksilöä. Vanhempien on nähty usein olevan osa ongelmaa, koska heidän on vaikea hyväksyä tilannetta ja he saattavat etäännyttää itsensä lapsestaan. Vanhemmat käyvät usein läpi samankaltaisia kriisin vaiheita tilanteessa, kuin seksuaalivähemmistöön kuuluva. Yksin jääminen asioiden, kysymysten ja pelkojen kanssa aiheuttaa vanhemmillekin ahdistusta sekä häpeää. Tilanteessa ei ole helppoa lähteä hakemaan apua. Vanhempien kriisi ja negatiiviset reaktiot aiheuttavat haasteita myös seksuaalivähemmistöön kuuluvalla lapselle ja eivät tue lapsen hyvinvointia. (Troutman & Evans, 2014, ss. 3–6)

Vanhempien kriisi usein liittyy heidän kokemukseensa epäonnistuneesta vanhemmuudesta. Usein tunteena on syyllisyys siitä, että lapsesta on tullut ei-heteroseksuaali ja vanhemmat kokevat epäonnistuneensa kasvatuksessa. Syyllisyydentunne on haitallista perhesuhteille. Vanhemmat kokevat häpeää siitä, että lapsi kuuluu vähemmistöön, johon suhtaudutaan usein ympäröivässä kulttuurissa kielteisesti. Samalla vanhemmat käyvät myös läpi suruprosessia siitä, että tulevaisuudenkuva muuttuu ja unelmat lapsen perinteisen avioliiton solmimisesta ja lapsenlapsista kaikkoavat. Suruprosessin on katsottu olevan samankaltainen, kun läheisen kuollessa. Kuoleman kohdatessa suruprosessiin usein kuuluvat vaiheina sokki, kieltäminen, suuttumus, syyllisyydentunto, masennus, sopeutuminen ja lopulta hyväksyntä. Vanhemmat käyvät suruprosessin kautta läpi lapsen seksuaali-identiteetin tuomaa muutosta elämässään ja tämä voi viedä prosessina vuosiakin. (Lehto & Kovero, 2010, s. 168; ks. myös Troutman & Evans, 2014, ss. 3–5, Testoni & Pinducciu, 2020, ss. 149–154)

Transsukupuolisten lasten vanhempien kriisistä on löydettävissä voimakas suruprosessi ja jopa kuoleman pelko lapsen menettämisestä. Ensimmäisenä kriisin vaiheena on shokki ja kieltäminen, ei haluta uskoa sitä, että lapsi on transsukupuolinen. Vanhemmat kokevat pelkoa, toivottomuutta, vihaa ja voimattomuutta. Ahdistus ja itku sekä syyllisyys lapsen

tilanteesta ovat voimakkaat. Pelko lapsen fyysisistä ja psyykkisistä muutoksista sukupuolenvaihdosprosessin aikana tuottaa vanhemmille kärsimystä. Menetyksen pelko ja suru ovat voimakkaat. Toinen vaihe kriisissä on se, että miten tulevaisuudessa sukupuolen vaihtanut lapsi hyväksytään perheessä, sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnassa. Vanhemmat eristäytyvät sosiaalisista suhteista ja kokevat hylkäämistä esimerkiksi perheenjäseniltään. Kolmantena vaiheena kriisissä tulee tilanteen hyväksymisenvaihe. Tilanteen hyväksymisessä vanhempia auttaa vertaistuki sekä sosiaalinen tuki (ks. myös Troutman & Evans, 2014, ss. 8–9). Sen näkeminen, että lapsi on onnellinen tilanteessa, persoonallisuus on pysynyt samana, auttaa myös vanhempia paremmin hyväksymään muutoksen. Vanhempien rakkaus lasta kohtaan ja uudelleen lapsen tutustuminen helpottaa lopulta vanhempien suruprosessia. (Testoni & Pinducciu, 2020, ss. 149–154)

Isovanhempien rooli perheiden hyvinvoinnissa on usein merkittävä. Isovanhemmat tuovat lastenlastensa elämään rakkautta ja huolenpitoa sekä antavat lasten vanhemmille mahdollista lastenhoitoapua ja taloudellisia resursseja. Usein kuitenkin isovanhempien sukupolvi on vielä sateenkaariperheitä vastustava ja tämän vuoksi voi käydä siten, että isovanhemmat eivät osallistu sateenkaariperheen elämään. Välit isovanhempiin saattavat kokonaan katketa. (Aarnio, Kylmä, Solantaus & Rotkirch, 2018, ss. 24–25, 149–151)

Puolison ulostuloa parisuhteessa on jonkin verran tutkittu esimerkiksi biseksuaalien sekä homoseksuaalisten miesten kohdalla. Avioliitto on solmittu siis homoseksuaalisen miehen ja heteroseksuaalisen naisen välille ennen kuin tieto toisen ei-heteroseksuaalisuudesta on tullut esille. Tieto tulee usein puolisolle yllätyksenä ja aiheuttaa sen vuoksi kriisin. Osalle tieto toisen seksuaalisesta suuntautumisesta voi olla helpotus, koska sitä on osannut jollain tasolla epäillä jo ennen ulostuloa. Toisille taas tilanne aiheuttaa surun, vihan, inhon, mustasukkaisuuden ja loukatuksi tulemisen tunteita. Usein suhde lopulta päättyy eroon ulostulemisen jälkeen. Suhteessa on saattanut syntyä lapsia ja lasten reaktioiden huomioiminen ja tilanteessa tukeminen on tärkeää. Lapset aistivat perheen jännitteet ja kireät suhteet. Vanhemmat lapset voivat tuntea häpeää seksuaalivähemmistöön kuuluvasta vanhemmastaan tai tuntea erilaisuuden tunnetta suhteessa toisiin ikäisiinsä. Lisäksi vanhempien mahdollinen ero voi vaikuttaa negatiivisesti lapseen. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 174–177; ks. myös Lehtonen, 2015, ss. 116–118)

Uskonnollisissa perheissä kriisi saattaa olla usein syvempi, kuin ei-uskonnollisissa perheissä. Tämä johtuu siitä, että uskonnolliset käsitykset esimerkiksi homoseksuaalisuudesta voivat olla kielteisiä ja ne nähdään syntyinä. Tämä aiheuttaa tilanteen, jossa vanhempien täytyy työstää omia käsityksiään ja tuntemuksiaan lapsestaan ja uskonnollisista käsityksistään. Uskonnollisten vanhempien saattaa olla vaikea hyväksyä lapsen ei-heteroseksuaalista suuntautumista, mutta kaikissa uskonnollisissa perheissä näin ei kuitenkaan aina ole. (Lehto & Kovero, 2010, s. 169; ks. myös McCormick & Baldrige, 2019, ss. 32–34)

Siihen, miten kriisi perheessä käsitellään vaikuttavat: perheen keskustelukulttuuri, yhtenäisyys, positiivinen vuorovaikutus, ja perheen sopeutumiskyky. Asioiden käsittelyssä ja työstämisessä auttavat myönteinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Suruprosessin läpikäymisessä voi auttaa mahdollisuus käsitellä asiaa perheen ulkopuolella. Selviytymiseen tilanteessa vaikuttavat myös perheenjäsenten väliset suhteet, arvot, ja käyttäytyminen. Tiedon lisääminen seksuaalisesta suuntautumisesta ja identiteetin muotoutumisesta auttavat vanhempia ymmärtää tilannetta paremmin. Vanhemmille saattaa olla haastavaa tilanteessa myös se, että miten muut sukulaiset tai sosiaaliset piirit reagoivat kuullessaan lapsen ei-heteroseksuaalisuudesta. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 170–171)

4.2 Seksuaalisuuteen liittyvä kriisi

Homoseksuaalisen identiteetin muodostumisen prosessiin usein liittyy epävarmuutta omasta seksuaalisuudesta ja pohdintaa omasta minäkäsityksestä. Seksuaalisuuden löytäminen nostaa ristiriitaisia tunteita, erilaisuuden kokemusta ja eristäytymistä. Persoonallisuus sekä sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat osaltaan prosessin kulkuun. Tuomitsevilla ympäristöissä epätietoisuus, pelko ja hämmennys omasta ei-heteroseksuaalisuudesta ovat saattaneet olla korostuneita. Ominaista kriisissä on pettymyksen tunteet seksisuhteissa, leimaantumisen pelko sekä oman seksuaalisuuden kieltäminen ja tukahduttaminen. Kriisi on aiheuttanut halun olla ympäristön toiveiden mukainen eli heteroseksuaali ja tämän vuoksi jopa avioitua heteroseksuaaliseen suhteeseen. (Lehto & Kovero, 2010, ss. 266–267)

Sosiaali- ja terveydenhuollossa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kohdalla on hyvä huomioida, että mielenterveydenongelmat, itsemurha-ajatusten ja -yritysten yleisyys ja haasteet ovat yleisiä. Myös päihiteidenkäytön ongelmat ja syömishäiriöt ovat muuta väestöä

enemmän mahdollisia. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat kokevat vähemmistöstressiä, erilaisuuden kokemista, ulossulkemista ja syrjinnän pelkoa ja nämä tuovat haasteensa jaksamiseen ja mielenterveyteen. Pelot ja kokemukset epäasiallisesta kohtelusta lisäävät stressin kokemista. (Karvinen & Venesmäki, 2019, s. 20; ks. myös Uutispalvelu Duodecim, 2018)

Kriisistä selviämiseen on auttanut oman seksuaalisen suuntautumisen hyväksyminen osaksi identiteettiä. Se on tuonut helpotuksen, tyytyväisyyden ja ylpeyden tunnetta omasta seksuaalisuudesta. Seksuaalisuuden on hyväksymisen jälkeen koettu olevan eheytynyttä ja homoseksuaalinen identiteetti osa itseään. Yhteisön, perheen, ystävien ja vertaistuen merkitys on ollut tärkeää omalle hyvinvoinnille ja ei-heteroseksuaalisuuden hyväksymiselle. (Lehto & Kovero, 2010, s. 267)

4.3 Uskonnollisuuden vaikutus kriisin erilaisissa vaiheissa

Uskonnolliset yhteisöt, seurakunnat, tuovat jäsenilleen paljon myönteisiä asioita elämään ja ovat jäsenilleen usealla elämän osa-alueella merkityksellisiä ja hyvää tuottavia paikkoja. Tällaisia hyviä asioita ovat esimerkiksi turvallisuuden tunne, yhteisöllisyys, jatkuvuus, jaettu todellisuuden kokemus, identiteetin tuki. Yhteisön voimakas hyvyys ja vahva yhtenäisyys mahdollistaa valitettavasti myös yhteisön pahan ja hengellisen väkivallan käyttämisen. Väkivalta usein muotoutuu tilanteiden luomien ehtojen kautta ja ei näin ole aina ja kaikille samanlaista. Kokemus henkisestä väkivallasta on yksilöllistä ja sen vuoksi vaikeasti havaittavaa. (Linjakumpu, 2015, ss. 12–14)

Kriisissä uskonnollisuus vaikuttaa hyvin vähän sokkivaiheen reaktioihin. Reaktiovaiheessa uskonnollisuus voi nousta esiin sitä kautta, että elämän keskuksena on Jumala. Reaktiovaiheessa usko Jumalaan voi helpottaa koettua ahdistusta sitä kautta, että Jumalalle voi kohdistaa valituksensa, kysymyksensä ja syytöksensä. Myös tieto yhteisön antamista esirukouksista kriisin kohdanneen puolesta voivat tukea vaikeiden vaiheiden aikana. (Geels & Wikström, 2009, s. 331)

Kehityskriisissä voidaan ajatella, että ihmisen sisäinen käsitys siitä kuka hän on, joutuu uhatuksi ja tämä tuo haasteen ihmisen kehitysvaiheelle. Kehityskriisi pakottaa ihmisen

uudelleen arvioimaan elämäänsä ja arvojaan ja tämä voi aiheuttaa ahdistusta ja epävarmuutta. Voidaan puhua uudelleenarvioinnin aikakaudesta, joka nostaa esiin eksistentiaaliset kysymykset elämästä ja kuolemasta. Uskonnollisesta näkökulmasta katsottuna on ajateltu, että kysymykset elämäntarkoituksesta, vastuusta ja syyllisyydestä, sekä kuolemanjälkeisestä elämästä, saavat uuden merkityksen tässä elämänvaiheessa ja niitä käsitellään hyvin syvällisesti. Erityistä ahdistusta tuovat kuoleman kysymykset, vastuun kysymykset sekä tarkoituksen etsintä. Kuoleman kysymys nostaa esiin kuolemanpelkoa ja pelkoa lähimmäisten menettämisestä. Vastuun kysymys nostaa päätöksenteon kokemukset vaativiksi ja ahdistaviksi ja nostaa esiin yksinäisyyden tunteen sekä mahdollisen syyllisyyden tunteen tehdystä päätöksestä. Tarkoitukseen liittyvä kysymys etsii vastausta elämän merkitykseen. Tarkoitusta etsittäessä etsitään kokemusta johonkin suurempaan kuulumisesta ja jos tätä ei löydetä, niin koetaan tarkoituksen puuttumisesta aiheutunutta ahdistusta. Ihminen kehityskriisin elämänvaiheiden aikana voi kääntyä uskonnon puoleen etsiessään vastauksia eksistentiaalisiin kysymyksiin. (Geels & Wikström, 2009, ss. 332–334)

4.3.1 Puolustusmekanismit ja uskonnollisuus

Traumaa voidaan kuvata ihmisen sisäisenä haavana. Traumatisoitunut ihminen tuntee itsensä usein irralliseksi, erilliseksi ja näkymättömäksi. Kun kipu kohtaa ihmistä, niin luonnolliset puolustusmekanismit, suoja- ja sopeutumismekanismit, aktivoituvat. Sisäinen kipu poistetaan tietoisuudesta, siirretään syrjään, että elämä voi jatkua. Kipua ei haluta kohdata, vaikka se olisi tärkein keino traumasta selviytymiseen. Puolustusmekanismit suojelevat ihmisen ydinminää, mutta ylikorostuneena ne eristävät ihmisen yhteydestä muihin, estävät henkisen kasvun ja joustavuuden sekä nautinnon kokemisen. (Virtanen, 3 luku, 2019)

Puolustusmekanismit ovat piilotajuisia ja väärin kehittyneinä ne voivat johtaa psykologisiin häiriöihin. Puolustusmekanismeja ovat muun muassa torjunta, reaktionmuutos, eristäminen, regressio, projisointi, ahdistus ja pelko. Näiden lisäksi uskonnollisen kokemuksen yhteydessä puolustusmekanismeja voivat olla uskonnollinen torjunta, uskonnollinen järkeistäminen, uskonnollinen neuroosi. (Geels & Wikström, 2009, ss. 334–338)

Torjunta tarkoittaa sitä, että ihminen tietoisuudestaan kieltää kokonaan pois ikävän asian. Käsiteltävä asia unohdetaan ja ikävät tunteet poissuljetaan mielestä. (Cramer, 2006, ss. 43–45) Reaktionmuutos on sitä, että kielteinen ei-sallittu reaktio tai toivomus muutetaan myönteiseksi vastakohtaksi esimerkiksi taipumus aggressiivisuuteen, muunnetaan lempeydeksi. Eristämisessä ihminen etäännyttää itsensä vaikeaksi ja kipeäksi koetusta asiasta tai älyllistää sen. Regressio on taantumista varhaisemmalle psyykkiselle kehitystasolle, jossa yksilö on kokenut lohduttavia turvallisuustekijöitä ja palaa takaisin turvalliseksi koettuihin toimintatapoihin. (Geels & Wikström, 2009, s. 335) Projisoinnissa kielteinen, ei-hyväksyttävä tunne, siirretään johonkin toiseen kohteeseen. Tällöin yksilön ei tarvitse itse ottaa vastuuta omasta kielteisestä tunteesta tai sen aiheuttamasta toiminnasta vaan syy siihen on ulkopuolella jossain toisessa kohteessa. (Cramer, 2006, ss. 70–71) Ahdistus ja pelko puolustusmekanismeina usein erotetaan toisistaan. Pelko nähdään luonnollisena reaktiona kauhua herättäneeseen tilanteeseen. Ahdistus taas on pelkoa jotain sellaista kohtaan mikä ei ole vielä tapahtunut tai kohde pelolle puuttuu. (Geels & Wikström, 2009, s. 336)

Uskonnollinen torjunta voi heijastua ristiriitojen ja ongelmien kieltämisenä ja sitä voidaan tukea joissain uskonnollisissa yhteisöissä saarnojen tai sielunhoidon kautta. Ristiriidat saatetaan peittää hengellisillä lausumilla ja painottaa Jumalan rakkauden, voiman tai voiton merkitystä ihmisen elämässä. Hengelliset lausumat ikään kuin peittävät ihmisen vaikeudet ja ongelmat alleen. Uskon ja arvokkuuden mittari on se, miten ihminen kokee itsensä onnelliseksi tai kokee Jumalan läsnäolon elämässään ja tämän vuoksi heikkoudet, epäilyt ja kärsimys torjutaan elämästä. (Geels & Wikström, 2009, s. 337)

Uskonnollinen järjeistäminen on osa uskonnollista vakaumusta. Tässä ihminen selittää itselleen esimerkiksi sen, että miksi jokin kauan ja hartaasti toivottu rukousvastaus viipyy eikä Jumala tunnu siihen vastaavan. Ihminen järjeistää sen miksi rukousvastausta ei tullut ja ajattelee sen olevan Jumalan huolenpitoa tai kasvatusta. Ihminen siis järjeistää saamatta jääneen rukousvastauksen ajatukseen, että näin kuuluikin tapahtua ja asia on yksilön parhaaksi. (Geels & Wikström, 2009, s. 337)

Uskonnolliseen neuroosiin liittyy ahdistusta siitä, että epäilyille ei saa antaa tilaa omassa uskossaan. Kokemuksia ja käyttäytymistä ohjaavat impulssit, toiveet, tunteet ja ajatukset,

jotka ovat ristiriitaisia ja pysyvät piilossa tietoisuudesta. Uskonnollisuudesta tulee yksilölle puolustusmekanismi, joka auttaa yksilöä välttämään ongelmia itsessään, joka usein on epävarmuutta. Uskonnollisuus auttaa pitämään epämiellyttäviä kokemuksia ja ajatuksia poissa tietoisuudesta. Turvallisuus korostuu ja tämä aiheuttaa sen, että mitään epäilystä ei vakaumuksellisesti uskonnollisella yksilöllä uskostaan saa olla. Usko nojautuu varmuudelle ja vahvalle vakaumukselle. Kääntöpuolena on usein ankara usko, joka tuomitsee muita. Neuroottinen uskova on keskusteluissa usein aggressiivinen ja tahtoo saada oman näkemyksenä asioista voimakkaasti esille kuulematta muita mielipiteitä tai näkökulmia. (Geels & Wikström, 2009, ss. 337–339)

4.4 Terveysthuollon näkökulmia asiakkaiden elämäkriisin kohtaamiseen

Kärsimykset ja menetykset ovat osa elämää, mutta emme voi ajatella, että niiden kautta kehittyisimme tai kasvaisimme jotenkin paremmiksi ihmisiksi. Kärsimystä ihmisen kehityksen ehtona yliarvostetaan. Traumaattisten kokemusten jälkeen voi löytää itsestään voimavarjoja, vahvuuksia ja arvoja, joita ei ennen tiennyt olevan, mutta aina näin ei käy. Kärsimykset ja menetykset voivat aiheuttaa kriisin, joka myös lamaannuttaa ja tekee toimintakyvyttömäksi. (Palosaari, 2008, s. 15)

Aikuisiällä pitkittynyt stressiä tuottanut elämäntapahtuma voi aiheuttaa masennusta. Yksilölliset biologiset- ja kehitystekijät vaikuttavat itsesäätelykykyyn ennen stressin kehittymistä. Psykologiset itsesäätelykeinot kuormittuvat silloin kun yksilön on tehtävä päätöksiä epävarmoissa tilanteissa, vastustettava houkutusia tai lievennettävä ahdistuneisuutta. Stressi syntyy silloin kun itsesäätelykeinot eivät tuo helpotusta epämiellyttäviin tunnekokemuksiin. Epämiellyttävien tilanteiden määrä ja kesto vaikuttavat siihen minkälaiset seuraamukset stressiä tuottaneella elämäntapahtumalla yksilölle on. (Korkeila, 2008, ss. 684–687)

Hyvä mielenterveys on osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kykyä selviytyä arjesta, työnteosta ja olemisesta osana yhteisöään. Hyvällä mielenterveydellä on positiivinen vaikutus sekä yksilön että ympäristön hyvinvoinnille. Mielenterveydenhäiriöt ovat merkittävä taloudellinen kuluerä yhteiskunnalle ja sen vuoksi hyvän mielenterveyden tukeminen on tärkeää. Heikentynyt mielenterveys aiheuttaa merkittäviä taloudellisia

haasteita esimerkiksi työvuosien vähentymisenä, sairauspoissaolojen kuluina ja työkyvyttömyyseläkkeinä. Ne ovat myös merkittävä kustannus osuus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Suomessa erityisesti masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisiä ja mielenterveyden ongelmien on katsottu jatkuvan pitkään. (Reini, 2016, ss. 1–2, 6)

Jokaisella ihmisellä on voimavaroja itsessään, jotka auttavat selviämään elämän vaikeuksista. Näiden voimavarojen etsiminen, vahvistaminen ja tukeminen ovat tärkeitä ihmisen toipumisen kannalta mielenterveyden häiriötiloissa. Mielenterveydenhäiriötä voidaan tarkastella haavoittuvuus-stressimallin avulla. Malli pitää sisällään ajatuksen siitä, että mielenterveyden häiriöön sairastuneella on perinnöllisiä taipumuksia reagoida stressiin negatiivisesti sekä mahdollisesti traumaattisia kokemuksia lapsuudessa tai altistavia tekijöitä. Stressaava elämäntapahtuma voidaan herkän haavoittuneisuuskyynnyksen takia kokea voimakkaasti ja tämä johtaa sairastumiseen. Ihmistä suojaavat selviytymiskeinot lieventävät stressin vaikutusta elämässä ja näitä voivat olla esimerkiksi hyvät ongelmanratkaisu-, vuorovaikutus-, sekä tunnesäätelytaidot. Hyvän mielenterveyden edistämisen tavoitteena voidaan nähdä olevan yksilön voimavarojen ja suojatekijöiden vahvistaminen. (Hämäläinen, Kanerva, Kuhanen, Schubert & Sauri, 2017, ss. 25–27)

Perhe ja perheen merkitys on yksilöllinen asia jokaiselle ja se kenet katsomme perheeseemme kuuluvaksi. Mielenterveyshoitotyössä perhekeskeisyys on yksi keskeinen asia ja merkittävä taustatekijä yksilön kohdalla. Yksilön hyvinvoinnille on tärkeää mielenterveydenhäiriöstä toipumisessa se, että miten hänen läheisensä ja perheensä tilanteessa voivat. Perhetilanteen tunteminen ja perheen vuorovaikutussuhteet vaikuttavat niin yksilön, kun perheenjäsenten hyvinvointiin. Näiden huomioiminen hoitotyössä, perheen vahvuuksien tukeminen, selviytymiskeinojen löytäminen auttavat perhettä toipumaan ja vähentämään kuormittavien tekijöiden vaikutusta perheessä. (Hämäläinen, Kanerva, Kuhanen, Schubert & Sauri, 2017, ss. 190–194)

Mielenterveystyö edistää, ennalta ehkäisee ja hoitaa mielenterveyttä. Nykyään puhutaan positiivisesta mielenterveydestä, joka pitää sisällään ajatuksen mielenterveydestä voimavarana ja ihmisen hyvinvoinnin lähteenä sekä perustana. Hyvä mielenterveys kantaa vastoin käymisiä kohdatessa ja tukee arjessa kykyä selviytyä ja sopeutua. Mielenterveyteen vaikuttavat sosiaalinen tuki ja muu vuorovaikutus, esimerkiksi yhteisö ja ympäristö sekä

yhteiskunnalliset rakenteet ja resurssit, kuten esimerkiksi ihmisen asuinolot tai palveluiden saatavuus ja laatu. Lisäksi siihen vaikuttavat yksilölliset tekijät ja kokemukset, esimerkiksi identiteetti, sopeutumiskyky ja henkilökohtaiset voimavarat sekä kulttuuriset arvot, vallitsevat yhteiskunnalliset arvot, erilaisuuden sietäminen ja mielenterveydelle annetut sosiaaliset kriteerit. (Hämäläinen ym., 2017, ss. 18–22)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluva voi jättää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttämättä syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun pelossa. Asiallinen kohtelu ja keskustelu, hyvän viestinnän merkitys on tärkeää. Yhdenvertaisuuden, sukupuolen moninaisuuden ja sateenkaariperheiden huomioiminen kaavakkeissa, odotushuoneissa, esitteissä luo turvallista ilmapiiriä ja yhdenvertaisen kohtaamisen ympäristöä. (Karvinen & Venesmäki, 2019, s. 19)

Usein ohjaus ja neuvonta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien osalta on ohjattu järjestöjen vastuulle. Seta on kansalaisjärjestö, joka toiminnallaan tahtoo edistää ihmisoikeuksien, solidaarisuuden, yhdenvertaisuuden toteutumista riippumatta ihmisten seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta. Setan palvelut on tarkoitettu kaiken ikäisille sukupuolivähemmistöön kuuluville, sukupuoltaan pohtiville ja heidän läheisilleen. Setasta saa tukea ja neuvontaa sekä tarjolla on myös vertaistoimintaa monenlaisille kohderyhmille. (Seta, n.d.) Setan jäsenjärjestö Sateenkaariyhdistys Malkus edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten hengellistä ja henkistä hyvinvointia. Yhdistys ei ole kuitenkaan sitoutunut mihinkään tiettyyn hengelliseen tai uskonnolliseen suuntaan. (Sateenkaariyhdistys Malkus, n.d.)

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohdatessa on hyvä tiedostaa ammattilaisena omat käsitykset ja asenteet asioista. Jos asenteet ovat negatiiviset, lisäkoulutuksen mahdollisuus olisi tällöin hyvä huomioida. Luottamuksellisen suhteen luominen asiakkaaseen on tärkeää. Yksilöllisyyttä tulee kunnioittaa ja huomioida se, että kaikki eivät halua kertoa omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan kaikille. Perheiden kanssa työskennellessä on hyvä huomioida erilaiset moninaiset perheet, sateenkaariperheet ja heidän tarpeensa. Asioista tulee puhua positiiviseen sävyyn ja on hyvä tiedostaa, että sateenkaari-identiteetti on myös

voimavara. On parempi kysyä, jos ei tiedä, koska oletaminen helposti aiheuttaa väärinymmärryksen vaaran. (Karvinen & Venesmäki, 2019, ss. 20–21)

Terveystieteiden tai muiden asiantuntijoiden kohdatessa kristillistä perhettä keskeistä olisi huomioida perheen uskonnollinen vakaumus, eikä sivuuttaa sitä. Työntekijöiden huomion tulisi kohdistua perhettä kohdattaessa läheisten tuen ja hyväksyvän asenteen merkityksen korostamiseen esimerkiksi homoseksuaalin lapsen terveyteen ja hyvinvointiin.

Seksuaalivähemmistöön kuuluva lapsi voi kokea syvää ristiriitaa seksuaalisen suuntautumisen ja perheen vakaumuksen välillä. Asiasta on siis syytä kertoa vanhemmille, koska tästä voi seurata jopa erilaisia mielenterveyden ongelmia sekä itsetuhoisuutta. Tilanteessa vanhempien olisi hyvä tiedostaa heidän suhtautumisensa vaikutus lapseen. (McCormick & Baldrige, 2019, ss. 35–36)

Asiallisen ja kiihkottoman tiedon välittäminen sukupuoli-identiteetistä tai seksuaalisen suuntautumisen kehittymisestä voivat tukea uskonnollista perhettä perheenjäsenen tilanteen hyväksymisessä ja ristiriitojen lievittämisessä. Hyväksymisen prosessi vaatii aikaa, joten tämä olisi hyvä tiedostaa. Työntekijän tuki ja apu perheelle parhaimmillaan vahvistaa perheen resilienssiä ja kestävyyttä prosessin aikana. Tavoitteena on vahvistaa perheen hyvinvointia. Vakaumuksen ja arvojen huomioiminen sensitiivisesti on tärkeää tilanteessa, jossa perheen sisäisten teologisten näkemysten ristiriidat koskien seksuaalista suuntautumista voivat olla erittäin haastavia. Näiden ohittaminen tai arvostelu ei tue perheen selviytymistä. Yhtenäisten näkemysten saaminen ei ole prosessin tavoite. Tavoitteena on tukea perhettä kohti hyväksymistä, keskustelevuutta sekä keskinäistä kunnioitusta eri tavoin asiaan suhtautuvien jäsenten välillä. (McCormick & Baldrige, 2019, ss. 36–38)

4.4.1 Vuorovaikutus ja kohtaaminen – dialogi

Dialogissa pyritään löytämään yhteys erilaisten näkemysten välillä. Dialogisuus ei ole pelkkää asioista keskustelua. Se on vastavuoroisuutta, ymmärryksen rakentamista, oppimista ja kommunikaatiota. Dialogisuuteen vaikuttavat maailmankuvamme ja ihmiskäsityksemme, joiden kautta kohtaamme toisen ihmisen. Onnistuneen dialogin kautta molemmat keskustelun osapuolet voivat oppia uutta, muuttaa asenteitaan ja mielipiteitään asioihin.

Dialogisuudessa pyritään yhteistyöhön erilaisten näkemysten ja osapuolten välillä.
(Mönkkönen, 2018, ss. 87–88, 95–96)

Psykososiaalisessa työssä olisi parempi ongelmien sijaan puhua huolesta. Huolen puheeksi ottaminen on dialoginen menetelmä. Huolen puheeksi ottaminen on kokonaisvaltainen näkemys tilanteesta, jonka huoli on aiheuttanut. Dialogi on vuoropuhelua, ei kannanottamista. Dialogissa luovutaan vahvoista omista näkemyksistä ja pyritään kuuntelemaan toisen osapuolen antamia toisenlaisia mahdollisuuksia käsiteltävään asiaan. Dialogissa yksilö luopuu oman kantansa lopullisuudesta ja on avoin siihen mahdollisuuteen, että keskustelun lopputuloksena onkin uusi ymmärrys käsiteltävästä asiasta. Lopputuloksena ei ole välttämättä yhteisymmärrys, vaan ymmärrys myös toisenlaiseen näkökulmaan. Tärkeää keskustelussa on toinen toisensa kunnioittaminen, kuunteleminen ja kuuleminen, ei niinkään puhuminen. Dialogissa ei keskitytä näkemuseroihin vaan asiaan, jota ei vielä ymmärretä tai tiedetä ja yritetään yhdessä selvittää sitä. Dialogissa on kysymys kokonaisvaltaisesta kommunikaatiosta, jossa on mukana puhe, eleet, ilmeet ja tunteet.
(Eriksson & Arnkil, 2012, s. 37)

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiakastyössä ihmisen kohtaamisella on tärkeä rooli hyvän yhteistyön syntymiselle. Dialoginen, toimintalähtöinen ja kohtaava vuorovaikutus auttaa asiakkaan asioiden kokonaisvaltaista huomioimista palveluiden järjestämisessä. Asiakkaan kohtaaminen arvostavasti, empaattisesti, läsnä olevasti ja tunteet huomioiden luodaan rakentavaa ja hyvää yhteistyötä. Asiakas on kumppani prosessissa, ei vain palveluiden ja toimintojen kohde. (Hänninen & Poikela, 2016; ks. myös Hämäläinen ym., 2017, ss. 147–151)

Surevan ihmisen kohtaamisessa myötätuntoisuus ja kunnioittava kohtaaminen korostuvat. Menetyksen merkitys ja siitä johtuva suru tulee oikeuttaa surevalle. Aktiivinen kuuntelu on tärkeää ja toisaalta surevalle on annettava aikaa puhumiseen. Hiljaisuutta ei kannata pelätä vaan hiljaisuudessa voi kuitenkin olla rohkeasti läsnä olevana. Avoin ja rehellinen keskustelu asiasta on tärkeää ja nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Myötätuntoinen kohtaaminen, rauhallisuus ja mahdollisten voimakkaidenkin tunteiden vastaanottaminen on surevaa ihmistä kuunneltaessa huomioitava. Turvallisuuden tunteen luominen vuorovaikutuksessa auttaa surevaa. On hyvä huomioida, että ihmiset reagoivat ja ilmaisevat surua eri tavoin. (Hoitotyön tutkimussäätiö, 2018, s. 9)

Uskontojen ja uskojen välistä dialogia on ekumenian ja ekumenialiikkeen kautta pyritty parantamaan. Dialogia on kristillisessä keskustelussa kohtaamista, hyväksyntää ja positiivista viestintää ja sillä on pyritty rakentamaan keskinäistä ymmärrystä ja osapuolten välistä rauhaa. Uskonnonvapaus on kristillisessä dialogissa tärkeää ja toinen toisensa kunnioittaminen. Kommunikaation edistäminen on tärkeää ja sen avulla pyritään ristiriitojen voittamiseen vuoropuhelun keinoin. Dialogi etsii aktiivisesti tapoja rakentaa ymmärrystä, siltoja, eri näkemysten väleille. Se etsii vastaanottavaa ja aktiivista kommunikaatiota osapuolten kesken ja vahvistaa, hyväksyy ja kunnioittaa erilaisuutta. (Kirkkojen maailmanneuvosto, 2016, ss. 11–12, 24–25)

Osapuolten välinen konflikti ja ristiriitainen kommunikaatio voi vaatia ulkopuolista sovittelijaa, joka on itse puolueeton tilanteessa ja osaa tasavertaisesti tunnistaa eri osapuolten näkökulmia. Sovittelussa pyritään mahdollistamaan tavoitteellinen keskustelu ja auttamaan osapuolia löytämään asiaan yhteinen ymmärrys. Sovittelussa nähdään, että konfliktin osapuolilla on itsellään tietotaito ratkaista tilanne. Sovittelun kautta konfliktiin pyritään löytämään kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. (Mönkkönen, 2018, s. 120)

Sovittelijan tehtävänä on mahdollistaa osapuolille keskustelutilanne, jossa molemmat osapuolet voivat tunteidensa kanssa kokea tulevansa kuulluksi. Tilanteessa on tärkeää luoda turvallinen ilmapiiri sekä tasavertainen asioiden tarkastelun mahdollisuus. Tavoitteena on etsiä niitä asioita, yhteisiä arvoja ja tarpeita, joista osapuolet ovat samaa mieltä. Sovittelun ydin on avoimessa keskustelussa, dialogisessa kohtaamisessa, näkökulmien laajentumisessa, toisen ymmärtämisessä ja yhdessä oppimisessa. Tavoitteena on, että konfliktin osapuolet tuottavat ristiriitatilanteeseen ratkaisun itse. (Mönkkönen, 2018, ss. 120–123)

Psykiatrisessa hoidossa käytetty avoimen dialogin hoitomallin ajatuksena on reagointi kriisitilanteeseen heti, kriisin kohtaaminen, verkoston huomioiminen ja mukaan ottaminen sekä ryhmätyöskentely ja moniammatillisuus. Tärkeää on dialogi kaikkien osapuolten kesken. Tärkeitä periaatteita ovat myös joustavuus ja liikkuvuus, vastuullisuus, psykologinen jatkuvuus ja epävarmuuden sietäminen. Tavoitteena on löytää ja ottaa käyttöön voimavarat läheisten ja sairastuneen kesken kriisistä selviämiseen. (Seikkula & Alakare, 2004)

Avoimen dialogin periaatteena on välitön avun antaminen kriisin kohdatessa. Sosiaalisten suhteiden huomioiminen ja läheisten mukaan ottaminen kriisin kohtaamisessa tukee sitä, että suhteet eivät katkea ja kaikilla on tiedossa tilanteen kulku. Joustavuus ja liikkuvuus avoimessa dialogissa tarkoittaa sitä, että tapaamispaikkana keskustelun järjestämiselle voi olla esimerkiksi perheen koti. Lisäksi kriisin alussa tapaamiskerrat voivat olla useammin tuen tarpeen mukaan. Tilanteessa vastuullisuus tarkoittaa sitä, että ensimmäisenä perheeseen kontaktissa ollut työntekijä on vastuussa tapaamisten järjestämisestä ja ottaa keskustelussa vastuun tilanteesta ja sen eteenpäin viemisestä. Psykologinen jatkuvuus pitää huolen siitä, että hoito jatkuu, vaikka hoitopaikka saattaa muuttua. Yhteistyön rakentaminen, turvallinen ympäristö ja keskusteluilmapiiiri varmistavat hyvän dialogin mahdollisuuden kaikkien osapuolten välille. (Seikkula & Alakare, 2004)

5 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimukseni tarkoitus on ensinnäkin selvittää tarinallisesti ihmisten kokemuksia silloin, kun perheenjäsenen seksuaalivähemmistöön kuulumisen on aiheuttanut elämänkriisin perheessä. Tutkimukseni tavoitteena on tuottaa tietoa elämänkriisin vaiheista sekä siitä minkälaista tukea kristityt uskonnolliset ihmiset ovat tilanteessa saaneet tai olisivat toivoneet saavansa. Lisäksi tavoitteenani on tuottaa kehitysehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiakaslähtöisen työn tueksi tutkimukseen osallistuneiden elämänkriisin kohdanneiden ihmisten kokemusten pohjalta.

Tutkimusosion tavoitteet

- ✓ Uskonnollisten perheiden kokemien kristilliseen uskoon ja seksuaalisuuteen liittyvien kriisien tarinallinen selvittäminen.
- ✓ Edellä mainittujen kriisien erilaisuuden ja vaiheiden sekä saadun tai toivotun tuen erittely eri perheenjäsenten näkökulmasta.
- ✓ Tuottaa kehitysehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiakaslähtöisen työn tueksi tutkimukseen osallistuneiden perheiden kriisikertomusten analyysin pohjalta.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani kysyn:

1. Minkälaisia kokemuksia uskonnollisten perheiden jäsenillä on kriisistä, joka on aktualisoitunut tilanteessa, jossa yksi perheenjäsen on ilmoittanut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan?
2. Minkälaista tukea perheenjäsenet ovat saaneet tai toivoneet saavansa ko. tilanteessa ja miltä tahoilta?
3. Minkälaisena sosiaali- ja terveyspalvelut näyttäytyvät kriisin kohdanneiden perheenjäsenten kertomuksissa?
4. Minkälaisilla käytännöillä ja menetelmillä sosiaali- ja terveyspalveluita pitäisi kehittää kriisin kohdanneiden perheenjäsenten kertomusten pohjalta?

6 Opinnäytetyön toteutus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pitää sisällään useita erilaisia lähestymistapoja ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä ihmisen ja hänen elämänsä tutkimiseksi. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista ihmisen elämismailman tutkiminen, jossa keskiössä ovat merkitykset. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) Tutkimuksessani tarkastelin juuri merkityksiä, joita tutkimukseen osallistuneet antoivat omalle kriisilleen.

Laadullinen tutkimus koostuu aiemmista aiheesta tehdyistä tutkimuksista ja teorioista, empiirisistä aineistoista sekä tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä.

Aineistonkeruumenetelminä voi olla esimerkiksi haastattelu, elämäkerrat, kirjeet, havainnointi, päiväkirjat. Tärkeää on tutkittavien näkökulmien huomioiminen. Tavanomaista laadulliselle tutkimukselle on pienet aineistokoot. Laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisyys on teorian rakentamista aineistosta käsin. Ennako-oletuksia tuloksista ei tehdä, analyysin päämääränä ei ole hypoteesien todentaminen. Tutkimuksen tyyli ja tulosten esittelytapa on usein kerronnallista ja aineistojen narratiivisuus tyypillistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

6.1 Aineistonkeruu

Tarkoitukseni oli alun perin kerätä vastauksia tutkimuskysymyksiini kirjoituskutsun (liite 1) kautta. Kirjoituskutsun jakelu tapahtui yhteistyökumppaneitteni, Mielenterveydenkeskusliiton sekä Tampereen Perheasiainneuvottelukeskuksen kautta. Mielenterveydenkeskusliitto jakoi kirjoituskutsun omassa Revanssi-lehdessään sekä Facebook-sivuillaan. Perheasiainneuvottelukeskus välitti kirjoituskutsua eteenpäin omille yhteistyötahoilleen sähköpostin kautta. Tämän lisäksi kirjoituskutsua jaettiin Facebookissa Kirkko ja Kaupunki-lehdessä. Somekanavien kautta, lähinnä Facebookissa, kirjoituskutsua jakoivat eteenpäin myös eri tahot ja yksityishenkilöt.

Tutkimukseni ja kirjoituskutsuni saivat tätä kautta näkyvyyttä eri tiedotuskanavilla. Myös yhteydenottoja tuli jonkin verran, mutta vastauksia kirjoituskutsuuni kirjeinä sain vain kaksi. Tämän vuoksi päätin laajentaa aineistoa kirjoituskutsun sisältöä vastaavalla haastattelulla (liite 2). Haastateltavia sainkin sosiaalisen median kautta ja osa heistä, jotka eivät halunneet kirjeitse kirjoittaa kokemuksistaan, halusivat osallistua kuitenkin haastatteluun. Haastattelut tein joko Microsoft Teams -sovelluksen kautta videopuheluna tai henkilökohtaisissa tapaamisissa. Äänitin ja litteroin nämä haastattelut haastateltavien suostumuksella. Haastateltavia tutkimukseen osallistui kymmenen henkilöä.

Haastattelua tiedonkeruunmenetelmänä voidaan pitää joustavana menetelmänä. Siinä ollaan tutkittavien kanssa suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa ja he kertovat itse omista asioistaan. Haastattelussa ihmisellä on mahdollisuus tuoda mahdollisimman vapaasti esiin asioita tutkittavasta ilmiöstä omin sanoin ja ajatuksin. Vastauksia tutkittavasta aiheesta voidaan näin saada monitahoisesti ja moniin suuntiin. Erityisesti arkoja ja vaikeita aiheita tutkittaessa haastattelu voi olla hyvä keino, vaikka tästä asiasta tutkijat ovat erimielisiä. Haastattelun keinoin on kuitenkin mahdollista herkemmin syventää ja selvittää vastauksia ja tarvittaessa palata myöhemminkin täydentämään aineistoa haastateltavan kanssa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 199–201) Tämä vaatii kuitenkin luottamuksen syntymistä haastateltavan ja tutkijan välille.

Haastatteluissa käsiteltiin samoja teemoja kuin kirjoituksissa. Haastattelut olivat niin sanottuja avoimia haastatteluja, koska aiheen herkkyyden vuoksi katsoin, että

haastateltaville tuli antaa tilaa kertoa omin sanoin tarinansa. Avoimella haastattelulla pyritään selvittämään haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä. Avoimessa haastattelussa ei ole kiinteää runkoa ja tällöin haastattelijan huoleksi jää haastattelu tilanteen ohjaaminen. Yleensä haastattelut tehdään yksilöhaastatteluina ja ne voidaan myös tehdä puhelinhaastatteluina tai tietokonetta apuna käyttäen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 204–207)

Tutkimukseni kohderyhmänä olivat täysi-ikäiset, uskonnollisen vakaumuksen omaavat seksuaalivähemmistöön kuuluvien perheenjäsenet sekä vähemmistöön kuuluvat itse, joiden perheessä tilanne oli aiheuttanut kriisin. Tutkimukseen osallistui sekä perheenjäseniä, että seksuaalivähemmistöön kuuluvia. Kaikilla tutkimukseen osallistuvilla oli uskonnollinen vakaumuksellinen tausta.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 12 henkilöä. Miehiä vastaajista oli kolme, naisia yhdeksän. Vastaajien ikäjakauma oli 30–69 vuotta. Itse seksuaalivähemmistöön kuuluvia haastateltavista oli kuusi ja perheenjäseniä kuusi. Perheenjäsenistä vanhempia haastateltavissa oli neljä, sisaruksia kaksi. Uskonnolliselta taustaltaan haastateltavissa oli sekä luterilaiseen kirkkoon kuuluvia että vapaakristillisiin seurakuntiin kuuluvia, muun muassa helluntaiseurakuntaan kuuluvia tai mihinkään uskontokuntaan tällä hetkellä kuulumattomia. Yhteistä vastaajille oli uskonnollisessa taustassaan aktiivinen osallistuminen seurakunnan toimintaan jossain vaiheessa elämäänsä sekä henkilökohtainen usko.

6.2 Aineistojen analyysi

Tutkimuksen ydin on aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Analyysiä tehdessä selviää se, että minkälaisia vastauksia on saatu tutkimuskysymyksiin. Aineiston järjestämisen ensimmäisenä vaiheena on tietojen tarkistus eli onko aineistossa virheellisyyksiä tai puuttuuko jotain oleellista tietoa. Tämän jälkeen aineistoa voi vielä tarvittaessa täydentää ja täsmentää. Haastatteluista saatu aineisto litteroidaan eli kirjoitetaan puhtaaksi. Analyysi tehdään sitten, kun aineisto on kerätty ja järjestetty. Aineistoa voidaan analysoida eri tavoin, mutta yleisimpiä tapoja ovat teemoittelu, tyyppittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 216–219)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia. Sisällönanalyysissa pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä yleisluontoinen tiivistetty kuvaus. Sisällönanalyysiä käyttäen aineisto saadaan järjestettyä johtopäätösten tekemistä varten. Sisällönanalyysin voidaan nähdä olevan objektiivista, systemaattista ja määrällistä sisällön erittelyä, jolla voidaan tarkastella kontekstia, jossa tutkittavan ilmiön asiat esiintyvät. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 103–107)

Laadullisen aineiston sisällön analyysissa puhutaan induktiivisesta eli aineistolähtöisestä tai deduktiivisesta eli teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä. Analyysillä on tarkoitus tuoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysi pyrkii jäsentämään aineiston tiiviiseen ja selkeään ja yhtenäiseen muotoon kadottamatta aineiston antamaa informaatiota. Analyysi selkeyttää aineistoa, että pystytään tekemään selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineisto pilkotaan osiin, käsitteellistetään, ja kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Analyysia tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 107–108) Puhdas induktiivinen tai deduktiivinen tutkimus on mahdottomuus, koska joka tapauksessa sekä aineisto että teoria, johon tutkijan ennakkoon tulee tutustua, vaikuttavat aineiston analyysiin. Omassa tutkimuksessani pyrin kuitenkin aineistolähtöisyyteen.

Kun tulokset on analysoitu, niin sen jälkeen ne täytyy selittää ja tulkita. Tutkijan tulee pohtia tuloksia ja tehdä niistä johtopäätöksiä. Tulkinta on merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa. On myös pohdittava tutkijan vaikutusta saatuihin tuloksiin. On huomioitava, että emme havaitse tai tulkitse asioita samalla tavalla ja tämän vuoksi tulosten tulkinnoissa on eroavaisuuksia. On mahdollista, että aineistosta nousee useampia tulkintoja. Tulkinta on myös pätevyyden pohdintaa. Tulosten analyysin pohjalta täytyy pyrkiä tekemään synteesejä eli koota yhteen pääasiat ja vastaukset asetettuihin ongelmiin. On siis löydettävä olennaiset vastaukset tutkimuksen ongelmiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 224–225)

Tutkimukseni litteroitua aineistoa tuli yhteensä 48 sivua fontilla Calibri, fonttikoko 11. Lyhin haastattelu kesti 27 minuuttia ja pisin 2h13min. Keskiarvoltaan haastattelut kestivät noin 50 minuuttia. Aineistojen yhdistämisen ja anonymisoinnin vuoksi analysoinnissa käytettiin termiä vastaaja, ei kirjoittaja tai haastateltava. Käytin vastaajista vastauksia jäsentäessä koodeja seksuaalivähemmistöön kuuluva (sv) ja perheenjäsen (pj) eli esimerkiksi vastaaja 1 (sv), vastaaja 2 (pj) ja niin edelleen.

Litteroinnin jälkeen tutustuin aineistooni lukemalla litteroitua tekstiä useampaan kertaan läpi, minkä jälkeen aloitin induktiivisen sisällönanalyysin, jossa etenin aineiston ehdoilla. Jaoin seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastaukset erilleen perheenjäsenten vastauksista. Induktiivinen sisällönanalyysi toteutettiin kunkin tutkimuskysymyksen kohdalla erikseen kolmivaiheisen prosessin mukaan: aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely sekä käsitteellistäminen (Taulukko 1).

Taulukko 1. Esimerkki: Avun saaminen terveydenhuollosta tai Setan toiminnasta, perheenjäsenten vastaukset.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka/kokemukset avun saannista
<p>"...siinä pitäis kuitenkin olla se uskonnollinen puoli mukana, että on hirveen vaikee niin kun pelkällä terveydenhuollon ja psykologian avulla auttaa, jos ne sitten taas kieltää kokonaan sen"</p> <p>"Ehkä siinä on just tuo haaste, että miten tuoda siellä esiin se hengellisenkriisin ulottuvuus"</p>	Ei ollut haettu apua terveydenhuollon palveluista kriisin aikana	Pelko terveydenhuollon asenteellisuudesta, että ei ymmärretä uskonnollista kriisiä	Ei apua terveydenhuollosta
<p>"Kun mä just hain siihen sitä näkökulmaa, sitä uskonnollista kulmaa. ... jos se ois Setan, niin se heti tietekin sitten blokkaa, kun kaikki ei sitä taas sitten niin kun sitä toimintaa."</p>	Setan toiminta nähtiin asenteellisena, arvolatautuneena, uskonnon vastaisena	Setan toiminta koettiin hyvin vieraaksi	Ei apua Setasta

Sisällönanalyysissa aineisto ensin pelkistetään eli redusoidaan, sitten ryhmitellään eli tehdään aineiston klusterointi ja sen jälkeen luodaan teoreettiset käsitteet eli tehdään abstrahointi. Pelkistäminen on aineiston tiivistämistä ja pilkkomista osiin litteroimalla ja/tai koodaamalla olennaiset ilmaukset aineistosta esimerkiksi erilaisin värikoodein. Ryhmittelyssä

aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia alkuperäisilmauksista. Samat aineistosta nousevat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään ala- ja yläluokiksi sisältöä kuvaavalla käsitteellä ja tehdään alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä.

Käsitteellistämässä eli abstrahoinnissa erotetaan aineistosta olennainen, valikoitu tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa tutkija muodostaa yleiskäsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 108–112)

Taulukoinnin jälkeen tein sisällönanalyysin pohjalta kuvat (Kuvat 1–8), joissa näkyvät muodostetut ylä- ja alaluokat. Kuvat liitin tulososion (Luku 7) yhteyteen kunkin alaotsikon (7.1–7.8) alle, joiden sisältöjä havainnollistin suorien lainausten avulla. Koska kriisi nähdään vaiheittaisena kokemuskokonaisuutena, siinä on tarinan elementtejä: alku, keskikohta ja muutos.

6.3 Narratiivinen lähestymistapa aineistojen analyysissä

Narratiivinen tutkimus on tarinallista tutkimusta. Narratiivisen tutkimuksen keskiö on kertomusten analyysissä. Sille on ominaista teoreettisten ja metodisten suuntien hakeminen humanistisen tutkimuksen piiristä. Narratiivin voidaan nähdä korostavan ihmiselämän sidonnaisuutta kulttuuriin ja historiaan ja siinä pohditaan olemassaolon erityislaatua, kokemusta, ajallisuutta, toiminnan ymmärtämistä sekä kysymystä hyvästä elämästä. Tarina muodostaa kokonaisuuden, jossa erilliset osat saavat merkityksensä. (Hänninen, 2002, ss. 16–19) Narratiivisten tutkimusten kohteena ovat usein ihmisten itsestään kertomat tarinat, esimerkiksi elämänmuutosten tuottamat selviytymiskertomukset. Tarinat liittyvät tapahtumiin ihmisten elämässä. Tarinasta syntyy kertomus, joiden keskeistä materiaalia ovat ajassa etenevät tapahtumaketjut, jotka voivat olla tekoja, tapahtumia tai asioita, mitkä tapahtuvat tarinan kertojalle. (Hänninen, 2015, ss. 160–163)

Sisäinen tarina voidaan nähdä ihmisen mielen sisäisenä prosessina, jossa ihminen tulkitsee omaa elämäänsä tarinallisten merkitysten kautta. Sisäisessä tarinassa yksilö tulkitsee elämäntapahtumiaan. Sisäiset tarinat voivat olla ristiriitaisia suhteessa toisiinsa.

Kertomuksen käsite sisäisessä tarinassa viittaa ihmisen itsensä kertomaan tarinaan toisille ja kertomus esittää usein tapahtumia, jotka ovat jo toteutuneet. Sisäinen tarina muotoutuu suhteessa toisten ihmisten ja kulttuurin tarjoamien merkitysten kautta. (Hänninen, 2002, ss.

19–23) Sisäinen tarina ja elämäkerrallinen lähestymistapa voidaan nähdä elämän ja identiteettien rakentumisen jäsentämiskeinona. (Syrjälä, 2015, s. 258)

Narratiivisen tutkimuksen piirissä on useita erilaisia tutkimusmenetelmiä. Kertomuksissa usein tarkastelun kohde on empiirinen ja määriteltävissä oleva kokonaisuus. Yhteistä kaikille tarinallisille tutkimuksille on tapahtumaketjuihin liittyvien merkitysten analyysi. Analyysi on aineistolähtöistä, eikä merkityksiä jäsennetä ennalta muotoillun teorian pohjalta.

Kertomuksia analysoidaan suhteessa sosiaaliseen kerrontatilanteeseen. Kun ihmisen sisäistä tarinaa tutkitaan kertomusten avulla, on tarkoitus tarkastella mielen sisäistä prosessia.

Sisäisen tarinan aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi omaelämäkerrallisista kirjoituksista, päiväkirjoista ja narratiivisilla tutkimushaastatteluilla. Sisäisessä tarinassa tärkeintä on se ihminen, jonka tarinasta on kyse ja vain hän voi tietää, että onko tarinan tulkinta hänelle kokemuksellisesti tosi. Tarinallisuus on kiinnostunut niistä asioista, jotka ovat ihmisille tärkeitä ja merkityksellisiä. (Hänninen, 2002, ss. 28–32)

Narratiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että aineistosta on jollain tavalla nostettavissa esiin tarinallinen merkitysrakenne. Jos aineisto on selvärajainen ja ajallisesti etenevä kertomus, on tarinallinen merkitysrakenne helpommin löydettävissä. Elämäntapahtumien ympärille kietoutuvat tarinat ovat aineistona otollisia, koska niistä on usein löydettävissä omaelämäkerrallisia kirjoituksia paremmin selkeämpi juonellinen kertomus. Aineiston kerääminen kirjoituspyynnöillä on tällaisten elämäntapahtuviin liittyvien kertomusten keräämiseen hyvä menetelmä. (Hänninen, 2015, ss. 163–164)

Narratiivista tutkimusmenetelmää on käytetty uskonnollisten kokemusten tutkimisessa.

Uskonnollisten kokemusten tutkiminen on kuitenkin haasteellista kokemusten yksityisyyden ja henkilökohtaisuuden vuoksi. Toisen ihmisen kokemusta on vaikea tavoittaa. Uskonnollisia kokemuksia voidaan analysoida kokemukskerrontana henkilökohtaisesta uskonnollisesta kokemuksesta. Tällöin kerronnan tutkimisen kannalta on kuitenkin tärkeää tutkimuskohteen asiayhteyden asettaminen eli kerronnan liittäminen tekijöihin, jotka määräävät sen tuottamista. (Hovi, 2004. ss. 378–380)

Uskonnollisten kokemusten mittaaminen on määrällisesti vaikeaa, koska ne eivät ota huomioon merkityksiä, joita uskova itse kokemuksilleen antaa. Narratiivisessa näkökulmassa

ihminen on kertojana. Kerronta on tapa tehdä kokemus merkitykselliseksi kontekstissaan. Narratiivinen tutkimus hahmottaa kerronnallisuutta ja tulkitsee puhuttua tai kirjoitettua aineistoa ja se keskittyy kertomisen prosessiin. Narratiivinen analyysi sopii subjektiivisen kokemuksen analyysiin, koska se ilmaisee kertomusta yksilön itsensä kokemuksen kautta. (Hovi, 2004. ss. 380–383)

7 Tulokset

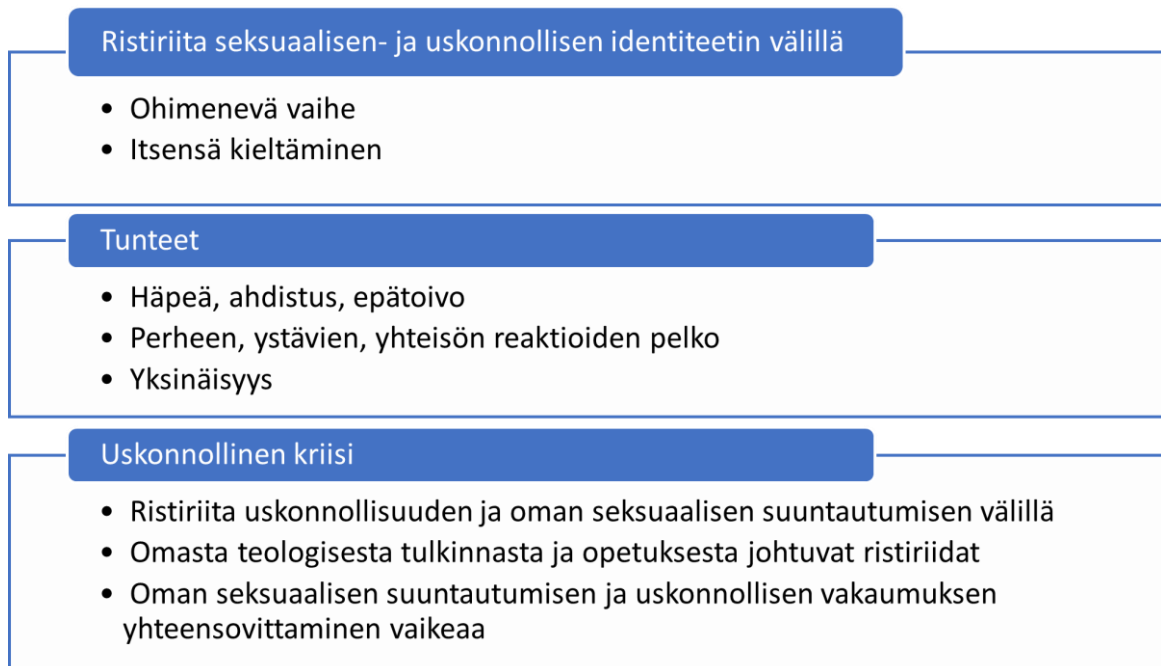
Esittelen seuraavana tutkimukseni tuloksia. Jaottelen tuloksia seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemuksia ja perheen jäsenten kokemuksia tulkiten tutkimuskysymysten teemojen mukaan.

7.1 Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset kriisistä

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemuksista kriisistä muodostui kolme yläluokkaa (Kuva 1), jotka olivat ristiriita seksuaalisen- ja uskonnollisen identiteetin välillä, tunteet ja uskonnollinen kriisi.

Ristiriita seksuaalisen- ja uskonnollisen identiteetin alaluokiksi muodostui toive ohimenevästä vaiheesta sekä itsensä kieltäminen. Tunteiden alaluokiksi nousi häpeän ahdistuksen ja epätoivon tunteet, perheen, ystävien, yhteisön reaktioiden pelko sekä yksinäisyyden tunne. Uskonnollisen kriisin alaluokiksi muodostui ristiriita uskonnollisuuden ja oman seksuaalisen suuntautumisen välillä, omasta teologisesta tulkinnasta ja opetuksesta johtuvat ristiriidat sekä oman seksuaalisen suuntautumisen ja uskonnollisen vakaumuksen yhteensovittamisen vaikeus. (Kuva 1)

Kuva 1. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset kriisistä.



7.1.1 Ristiriita seksuaalisen ja uskonnollisen identiteetin välillä

Seksuaalivähemmistöön kuuluvista osa nosti vastauksissaan esiin vaiheen elämässään, jossa he vahvasti kielsivät oman suuntautumisensa. Sisäisesti he kokivat voimakasta ristiriitaa omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan, ja vastareaktiona oli ilmiönä oma homovastaisuus.

...mulla oli tosi paljon häpeän ja epävarmuuden ja epäilyn tunteita siitä, että mä olin tiedostanut tän, että mitä mus tapahtuu, niin siellä oli niitä ajoittaisia epätoivon hetkiä ... mun uskonelämää väritti myös semmonen, niin kun hyvin vahva homovastaisuus, sisäinen homofobia oli hienosti sisäistetty. Aivot oli ihan jumittuneet siihen homovastasuuteen ja itsensä kieltämiseen. (Vastaaja 7, sv)

Tää nyt vaan on vaihe, joka menee ohi, et nää on tämmösiä niin kun sivupolkuja, mut et mä kuitenkin päädyn sit sinne naimisiin. (Vastaaja 6, sv)

Esiin nousi myös pelko siitä, että asia on Jumalan tahdon vastaista ja että Jumala ei rakasta seksuaalivähemmistöön kuuluvaa. Tämä aiheutti helvetinpelkoa. Ristiriita oman

uskonnollisen vakaumuksen ja seksuaalisen suuntautumisen välillä nousi vastauksissa esiin toiveena vaiheesta seksuaalikehityksessä, joka menee ohi. Toive oli, että löytäisi vielä vastakkaisen sukupuolen, johon rakastuisi ja homoseksuaalisuus sillä korjaantuisi pois.

Kun tavallaan eli siinä toivossa, että tää menee vielä pois ... Et tavallaan se vielä poistuu. (Vastaaja 7, sv)

7.1.2 Tunteet

Tunteina seksuaalivähemmistöön kuuluvat olivat kokeneet ristiriita oman seksuaalisen suuntautumisen ja uskonnollisen vakaumuksen välillä, mikä nosti esiin epävarmuuden, epätoivon ja syyllisyyden tunteita.

Muistan jo teini-ikäisenä rukoilleeni Jumalaa, että muuttaisi minut heteroksi. Koin sisälläni suurta tuskaa asian vuoksi, koska tiesin, mitä mieltä vanhempani asiasta ovat. Se oli rumaa, likaista, kauheaa, ei hyväksyttävää ja Jumalan tahdon vastaista. Jumala ei voisi rakastaa homoseksuaaleja ja joutuisin helvettiin. ... Muistan ajatelleeni, että olisinko jatkossa ”kuollut” vanhemmilleni ... koin isoa syyllisyyttä siitä, minkälainen itse olen. (Vastaaja 10, sv)

...mulla oli tosi paljon häpeän ja epävarmuuden ja epäilyn tunteita siitä, että mä olin tiedostanut tän, että mitä mus tapahtuu, niin siellä oli niitä ajoittaisia epätoivon hetkiä. (Vastaaja 7, sv)

Myös ahdistusta, häpeää, riittämättömyyden tunnetta koettiin. Esiin nousi myös masennus, paniikkikohtaukset ja omat kuoleman toiveet.

Mä painoin sen jonnekin niin syvälle sen häpeän ja sen mitä kaikkee epämääräisiä tunteita siihen sit niin ku liittykään ... se purkatu (myöhemmin) sellasena ahdistus, paniikkihäiriökohtauksena. (Vastaaja 6, sv)

Se tuntu niin isolta ja raskaalta asialta. ... Häpeä on tosi iso. (Vastaaja 7, sv)

Muistan vahvan häpeän ja pohjattoman turvattomuuden tunteen. En tiennyt mitä tehdä, olin henkisesti aivan sekaisin ja ahdistus valtasi kehoni ... olin erittäin ahdistunut ... Syytin itseäni tilanteesta. (Vastaaja 10, sv)

Mun yleisin rukous oli et Jeesus tapa mut. Elämä uskovana homona tuntu niin epäreilulta et reilumpaa olis kuolla. (Vastaaja 7, sv)

Seksuaalivähemmistöön kuuluvista osa oli edelleen läheisilleen kaapissa. Asian kertominen koettiin vaikeaksi. Tunteina esiin nousi jännitys, paniikki, pelko ja asian koettiin edelleen olevan tabu ja sen vuoksi siitä vaiettiin.

Mä en oo koskaan puhunut tästä asiasta mun vanhemmille, enkä mun sisarukselleni ja se on ollut tietoinen valinta. (Vastaaja 8, sv)

Mä olen niin kuin uskovaisten kanssa äärimmäisen paljon kaapissa. Vanhemmat ei tiedä mun jutuista yhtään mitään. (Vastaaja 1, sv)

Tunteena pelkoa koettiin siinä, että läheiset ihmiset saisivat tietää seksuaalisesta suuntautumisesta. Pelättiin sitä, että miten muiden suhtautuminen muuttuu, kun he saavat tietää asiasta. Pelottavana koettiin asiasta kertominen.

Mut tota, ihan hirveen jännittävää. ... Sen kertominen, että täs on nyt tämmönen aika iso juttu, on niin kun tosi pelottavaa. (Vastaaja 2, sv)

Se pelkohan oli aina siinä et mun ystävien, läheisten ja perheenjäsenten, suhtautuminen muhun muuttuu, kun ne tietää totuuden. (Vastaaja 7, sv)

Oma vahva uskonnollinen vakaumus vaikutti tahtoon elää ilman parisuhdetta samaan sukupuoleen eli kieltää oma seksuaalinen suuntautumisensa. Oma vakaumus vaikutti haluun elää ilman parisuhdetta, mutta tämä tuotti voimakasta yksinäisyyden tunnetta.

Kävin ite semmosen sisäisen kriisin silloin mä aloin niin kun jotenkin tajuamaan sen, että mitä se nyt oikeesti tarkoittaa olla ilman perhettä ja olla ilman

aviopuolisoa ja kumppanuutta ja semmonen joku tavallaan yksinäisyyden prosessi. (Vastaaja 6, sv)

7.1.3 Uskonnollinen kriisi

Kokemus seksuaalivähemmistöön kuuluvilla siitä, että ei ole hyväksytty Jumalalle sellaisenaan, on aiheuttanut uskosta luopumista ja itsensä etäännyttämistä jumalsuhteessaan. Suhteessa Jumalaan on otettu taukoa, koska on koettu, että ei sellaisenaan kelpaa Jumalalle. Lisäksi on koettu, että liberaalit näkemykset Raamatun tulkinnoista eivät ole vakuuttaneet tarpeeksi ja se on aiheuttanut kriisin, koska ei ole kyennyt yhteen sovittamaan omaa seksuaalista suuntautumistaan siihen mitä Raamattu asiasta sanoo konservatiivisesta näkökulmasta.

Jumalan kanssa on vähän niin kun semmonen pause. Mulla on sellanen ajatus uskon kanssa, että jos mä en tämmösenä mahu siihen uskoon niin pidä tunkkis. Et ei sitte. (Vastaaja 2, sv)

Mä tajusin et mä en pääse irti siitä mitä Raamattu sanoo. Et mua ei vakuuta tippaakaan ne toiset argumentit. Et olihan se kriisi. (Vastaaja 8, sv)

Seksuaalivähemmistöön kuuluvat ovat omassa uskonnollisessa kriisissään käyneet läpi sen ristiriidan, että miten tulkita opetettua näkemystä avioliitosta miehen ja naisen välisenä liittona ja mitä ajatella Jumalan luomistyöstä. Oma näkemys on ollut vakaumuksen pohjalta se, että homoparisuhde ja homoseksii ovat syntiä ja Jumalan tahdon vastaista.

Omasta teologisesta tausta johtuen, mä kuitenkin ajattelin jotenkin niin, että Jumala ei luonut mua homoksi, vaan että se on syntiinlankeemuksen seurausta ja se nyt vaan on niin kun fakta. (Vastaaja 6, sv)

Mulle se on aina ollut tavallaan Raamatun vastaista ja Jumalan vastaista, niin tavallaan mä oon kattonut sen aina siitä käsin. (Vastaaja 7, sv)

Homoseksuaalisuus ei ole syntiä. Jos mä sanoisin, että homoseksuaalisuus on syntiä, niin Raamattu ei edes käytä koko sanaa. Mikä siellä sanotaan synniksi, on niin kun homoseks. (Vastaja 8, sv)

Ristiriitaa on koettu siitä, että voiko olla yhtä aikaa uskovainen ja ei-hetero. Ristiriita on ollut osalla niin voimakasta, että se on aiheuttanut itsensä kieltämisen vaiheen. Haastetta omaan ajatteluun oli tuottanut rakkauden tunteiden kokeminen samaa sukupuolta olevia kohtaan. Tällöin ei enää kyennyt itse näkemään seksuaalivähemmistöön kuulumistaan synniksi, vaikka oli aiemmin ajatellut sen olevan syntiä. Tämä muutos omasta aiemmasta ajattelusta aiheutti uskonnollisen kriisin.

Se ristiriita, kun on opetettu, että on avioliitto, joka on miehen ja naisen välillä ja seksiä harrastetaan avioliitossa ... Voiko olla uskovainen ja ei-hetero yhtä aikaa? (Vastaja 1, sv)

Päädyn siihen sen prosessin aikana että, nimenomaan tämän taustani huomioiden, että mä elän ilman parisuhdetta ja mä elän selibaatissa loppu elämäni. ... mä koin, että se on Jumalan tahto ja mä koin et se oli myös mun tahto. ... mulla oli niin vahva se oma vakaumus. (Vastaja 6, sv)

Se oli mun käsityksissä syntiä ja se oli lihallista vanhaa minää ja sitä voi käskee Jeesuksen nimessä. Sit ku niitä ei saanutkaan enää siihen syntimöykkyyn, kun ne tuntu tosi luonnollisilta, tosi hyviltä, rakkauden tunteilta, niin miten sä saat sen niin ku synniks. Sit mä olin ihan kriisissä. (Vastaja 7, sv)

Vastajista yksi seksuaalivähemmistöön kuuluva koki edelleen, että homoseksuaalisuus ei ole syntiä, mutta homoseksin harjoittaminen on. Hän ei halunnut elää homoseksuaalista elämää, koska koki siinä oman hengellisen elämänsä tahriintuvan. Hän oli hyvin tietoinen liberaalisemmista Raamatun tulkinnoista, mutta koki, että ne eivät vakuuttaneet häntä älyllisesti. Hän ei ollut itse homoseksuaalina koskaan löytänyt sitä vaihetta, että uskon ja homoseksuaalisuuden harjoittamisen olisi pystynyt sulauttamaan yhteen.

Oon kokenut ennen kaikkea, että mun hengellinen elämä tahraantuu, jos mä lähtisin sille tielle, että se vaikuttas siihen. Kuitenkin se hengellinen elämä mitä

mä koen Jumalan yhteydessä ja se puhtaus, joka tulee Jeesukselta ja jos mä tiedän sen menettäväni, niin kyllä mä vähän mietin et sit mä oisin hukassa. Jeesus pitää mut kasassa. (Vastaja 8, sv)

Siinä kohtaa, kun jotkut on löytänyt sen integraation sulautuksen, niin mä en löytänyt sitä. Syy oli se, että mä uudistuin hengellisesti uudelleen. Se pysäytti mut. Et jos mulla ei ois ollut sitä kokemusta niin mä olisin varmasti ennen pitkään myöntynyt sellaseen sulautusmalliin. (Vastaja 8, sv)

Oman seksuaalisen suuntautumisen ja uskonnollisen identiteetin vuoksi osittain edelleen näkemykset seksuaalivähemmistöön kuuluvilla uskovaisilla olivat, että homoseksuaalisuus ei ole Jumalan luomaa. Osalle vastaajista se liittyi syntiinlankeemuksen seurauksiin samalla tavoin kuin esimerkiksi kehitysvammaisuus. Näkemys oli, että homoseksuaalisuus ei kuulu Jumalan alkuperäiseen suunnitelmaan, mutta Jumalalla ei ole tarve siitä ketään rangaista, että on homoseksuaali ja sen vuoksi homosuhde on täysin tasa-arvoinen heteroparisuhteen kanssa.

Samalla tavalla, kun kehitysvammasta kukaan ei ala parantamaan tai sano et sä et oo täysi ihminen, niin mulla oli se vahva ajatus et myös homona mä olen täysi ihminen ja mua ei tarvi parantaa ... Mulla ehkä edelleen on jonkinlainen jäännös siitä, että tää on enemmän sellanen jonkinlainen, ei kuulu siihen Jumalan alkuperäiseen suunnitelmaa, mutta koska näitä variaatioita nyt sit on, niin Jumalan tarve ei oo rangaista siitä. (Vastaja 6, sv)

Uskovaisilla vahvan vakaumuksen omaavilla oli myös ymmärrystä konservatiivisen näkemyksen edustajille. Toiveena nousi, että myös konservatiiviselle tulkinnalle annetaan tilaa, koska kaikilla pitäisi olla mahdollisuus elää oman vakaumuksensa mukaisesti.

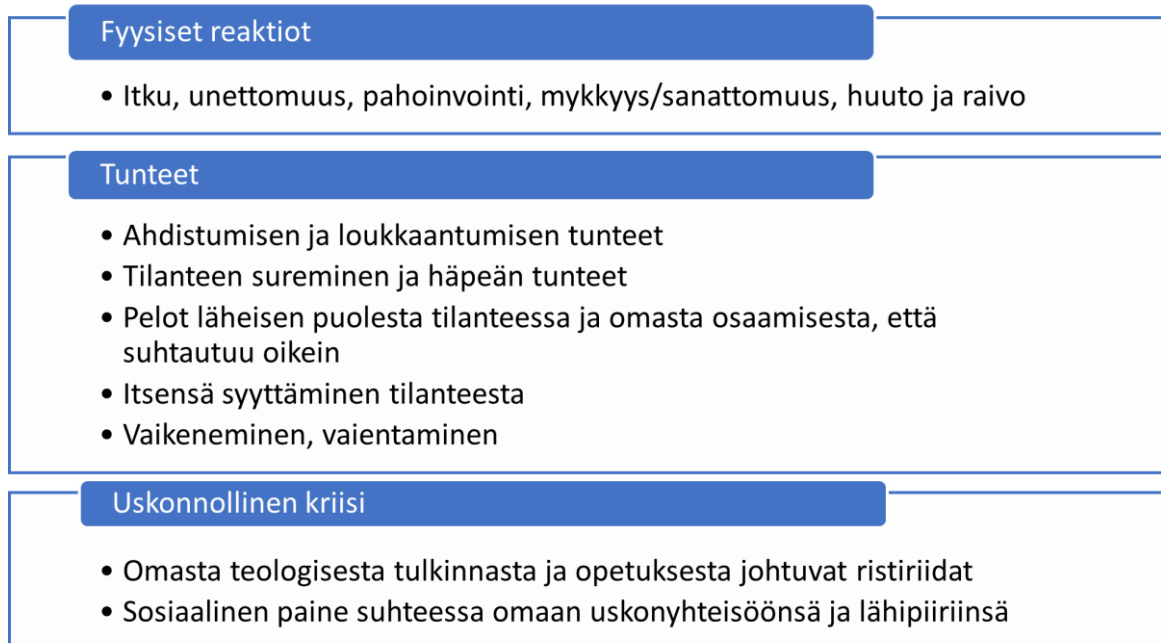
Mut samaan aikaan mä ajattelen myös, että mun mielestä pitää olla tilaa sille konservatiiviselle tulkinnalle, koska maailma muuttuu hitaasti ja varsinkin konservatiivinen se porukka kirkosta ja seurakunnista muuttuu tosi hitaasti, niin mulla ei oo myöskään tarvetta lähteä jotenkin agitoimaan et pitäs runnoa asioita läpi. Mä niin kun kaipaisin, että jokainen vois elää sen oman vakaumuksensa mukaisesti. (Vastaja 6, sv)

7.2 Perheenjäsenten kokemukset kriisistä

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien perheenjäsenten kriisin kokemuksista muodostui kolme yläluokkaa (Kuva 2), jotka olivat fyysiset reaktiot, tunteet ja uskonnollinen kriisi.

Fyysisiä reaktioita olivat unettomuus, itku, pahoinvointi, sanattomuus, huuto ja raivo. Kokemuksiin tunteista alaluokiksi nousi ahdistuminen, loukkaantuminen, surun ja häpeän tunteet, pelko, itsensä syyttäminen ja asiasta vaikeneminen. Uskonnollisen kriisin alaluokiksi muodostui omasta teologisesta tulkinnasta ja opetuksesta johtuvat ristiriidat sekä sosiaalinen paine suhteessa omaan uskonyhteisöönsä ja lähipiiriinsä.

Kuva 2. Perheenjäsenten kokemukset kriisistä.



7.2.1 Fyysiset reaktiot

Ensireaktiot perheenjäsenillä olivat osalla hyvin voimakkaita ja useassa vastauksessa vastaajat käyttivät itse tilanteesta sanoja, että se oli kriisi ja sokki tai vähintään yllätys. Osa oli kokenut ihan fyysisiä oireita kuten pahoinvointia, univaikeuksia, ahdistusta, huutoa, raivoa, asiasta vauhkoamista ja itkua. Tilanteessa oli myös tullut täydellinen vaikeneminen ja sanattomuus. Pahimmillaan perheelle kertominen oli aiheuttanut perheen ja vähemmistöön kuuluvan välille kiilan ja yhteyttä ei enää pidetty, välit olivat katkenneet.

Alussa oli ihan itkua ja semmosta niin kun, en mä varmaan yhtään ihan kokonaista yötä valvonut, mut niin kun kyllähän se valvotti ainakin jonkun verran ennen, kun sitten sai ittensä taas rauhotettua. Semmosia vähän niin kun paniikinomaisia tunteita. (Vastaaja 5, pj)

Olin ahdistunut ja valvoin öitä. Mietin asiaa ja itkin. ... Tästä tuli minulle kauhea kriisi. (Vastaaja 11, pj)

No, sehän oli sokki. Meille se tuli ihan sokkina. Musta tuntui, että mulla tuli ihan oksennus. Mä olin ihan, että ei hyvänen aika. Se oli ihan niin kun meille kaikille aivan järkytys. (Vastaaja 12, pj)

Osa kieltäytyy, osa ei oo edes nähnyt tätä ihmistä nyt useampaan vuoteen tai väistelee, jos on joku perhejuhla. Et onhan se tehnyt kiilan. Kyllä se rikko joittenkin välejä. (Vastaaja 9, pj)

7.2.2 Tunteet

Tunteina tilanteessa perheenjäsenet nostivat esiin pettymyksen, järkytyksen, ahdistuksen ja häpeän tunteet. He kokivat myös ristiriitaa tilanteessa ja avuttomuutta siitä, että miten asiaan tulisi suhtautua ja mitä tehdä. Vanhemmilla oli myös pelkoa siitä, että ei osaa tukea tilanteessa lastaan oikein ja koki, että on tietämättömyyttä asioista.

Tavallaan vähän sellanen, niin ku pettymys tai sokki oikeestaan, joo se on oikee sana. Kyllähän silloin itkettiin ja pohdittiin tätä asiaa edessuntakasin ja se oli semmonen elämänkriisi. (Vastaaja 5, pj)

Ehkä just sellasii pelkoja, että mä en osaa tukee mun lasta oikein, kun mä en tiedä tästä mitään. Mulla ei ollut mitään kokemusta asiasta, niin se oli jotenkin aivan kamalaa, koska ei ollut mitään toimintamallia. (Vastaaja 4, pj)

Mä suren eniten sitä, että se on niin kun häpeä, must se on niin kun julminta, et siihen liittyy niin paljon häpeää. Et jotenkin se pitää niin kun vaieta se ihminen semmosena kun se on. (Vastaaja 9, pj)

Sehän oli se semmonen ahistus, järkyttävä ahistus ... se oli tavallaan niin sekavaa, niin ristiriitaista. (Vastaaja 12, pj)

Tunteina nousi esiin pettymyksen ja loukkaantumisen tunteet siitä, että ei ollut luottamuksen arvoinen, että vähemmistöön kuuluva olisi omasta orientaatiostaan aikaisemmin kertonut. Toisaalta koettiin, että asian paljastuminen selitti joitakin asioita läheisestä ja hänen elämästään.

Mä oon ollut loukkaantunut, kun mulle kerrottiin aika myöhään perheessä, vaikka me ollaan oltu hirveen läheisiä ... mut myös omalla tavallaan sellanen, niin kun et palaset lokshti kohalleen. ...että oli niin ku sellanen tavallaan selitys kaikelle. (Vastaaja 3, pj)

Mä olin tosi pettynyt siihen etten mä ollut luottamuksen arvoinen et mulle ei voinut niin kun kertoa. Kyllä mä koin hämmennystä ja samalla mä sain selityksen kauheen monelle asialle. (Vastaaja 9, pj)

Vanhemmilla nousi vastauksissa esiin vahvasti itesyytökset siitä, että mitä on vanhempana tehnyt väärin ja että olisiko voinut tehdä asialle jotain, että suuntautuminen olisi ollut toinen. Syitä lapsen seksuaaliseen suuntautumiseen etsittiin kasvatuksesta ja siitä, että onko vika itsessä vanhempana. Useampi vastaajista koki surua tilanteessa ja puhui suruprosessista. Myös esiin nousi luopumisenprosessia siitä, että ei saa lapsenlapsia. Asian hyväksymisen prosessin kerrottiin kestäneen perheessä kauan.

Mä kävin sellasta läpi, että mitä mä oon tehnyt väärin. ... mistä tää voi johtua. ... mitä tälle asialle vois tehdä. ... mun täytyy tehdä jotain, että mitä mä teen, kauhea paniikki. ... Mulle tuli sellanen olo, että mä oon menettänyt mun lapsen, semmonen kipu ja tuska. ... Se oli kauheen kipee juttu. Se on ollut suruprosessi. ... kyllähän se on vaatinut totuttelua. (Vastaaja, 4, pj)

...miks meille käy näin ja niin kun kaikki ollaan yritetty ja kasvattaa hyvin. Kun mä jotenkin varmaan kuvittelin, että se on meidän syytä. (Vastaaja 5, pj)

Koin valtavan pettymyksen ja häpeän. Minä surin. (Vastaaja 11, pj)

Mitä minä olen tehnyt? Mikä minussa, mitä minä oon tehnyt väärin tai miten mä oon kasvattanut? ... Siinä tuli niin monet ajatukset, että minkä takia, miksi ja että eihän se nyt voi olla mahdollista ... Tottakai sitä kyseli, että voi hyvänen aika, että se ei saa sillälaila normaalia perhettä. (Vastaaja 12, pj)

Lisäksi perheenjäsenillä oli pelkoa vähemmistöön kuuluvan puolesta, että mitä joutuu kokemaan tilanteessaan sosiaalisten yhteyksien kautta.

On ollut tietysti sellasia pelkoja, että miten ympäristö suhtautuu, että aiheuttaako ympäristö niin ku kamalasti kärsimystä tälle. ... pelkää mitä ne joutuu kohtaamaan maailmassa ja löytääkö ne sitten sen oman paikkansa. ... niin, on ollut sellaisia pelkoja, että miten se pärjää. (Vastaaja 3, pj)

Se suurin pelko oli niin kun lapsen puolesta, että voi kauhea mitä se joutuu kokemaan, kun tietää tämän, että miten homoseksuaaleihin tai seksuaalivähemmistöihin suhtaudutaan. (Vastaaja 12, pj)

Vaikeimpana asiana perheenjäsenet, erityisesti vanhemmat, kokivat sen, että asiasta kiellettiin puhumasta. Seksuaalivähemmistöön kuuluva oli kertonut asiasta perheelle, mutta kieltänyt heitä kertomasta asiasta kenellekään. Tämä asetti perheenjäsenet tilanteeseen, jossa he kokivat ahdistusta, jopa paniikinomaisia tunteita, kun eivät päässeet käsittelemään asiaa kenenkään kanssa. Muutamat nostivat esiin sen, että asiasta lähipiirissä ja suvussa vaietaan edelleen ja asiasta ei puhuta ja siitä puhuminen on tabu perheessä.

Mun piti olla vaiti asiasta. Tukahduttaa vaitiololla itseni. (Vastaaja 11, pj)

Hän sano, että älä vielä kerro muille. Sit mulla oli hirveen vaikee, että mä en sais niin kun kertoo sitä. Et mitä mä nyt niin kun teen, että pitää vaan niin kun itekseen tää niin kun mieltä ...sitten oli ihan paniikissa, että mitä mä nyt teen, kun mä en voi kertoa tätä kellekkään. (Vastaaja 5, pj)

Se on niin paljon varjeltu salaisuus, että meille ei monetkaan lähisukulaiset edes tiiä. (Vastaaja 3, pj)

Kyllä se on sellanen tabu et sitä ei käsitellä, kun niin kun muutaman ihmisen välillä ja ne muutama ihminen suree sitä tilannetta. (Vastaaja 9, pj)

7.2.3 Uskonnollinen kriisi

Uskonnollisen kriisin kohdalla koettiin ristiriitaa teologisista kysymyksistä ja siitä mitä oli asiasta opetettu, että miten tietyt Raamatun paikat pitäisi tilanteessa tulkita. Vastauksissa esiin nousi lapsen helvettiin joutumisen pelkoa, koska asia nähtiin syntinä ja luomistyön vastaisena, koska niin oli opetettu. Lisäksi käytiin läpi sitä, että miksi seksuaalivähemmistöön kuuluvan toive, halu ja rukoukset siitä, että olisi hetero, niin eivät ole vaikuttaneet suuntautumiseen. Perheenjäsenillä oli vielä toive siitä, että läheisen seksuaalinen suuntautuminen voisi muuttua.

Siinä tuli ensin se ristiriita, tavallaan niin ku ajatteli ensin, että se on väärin, koska on opetettu niin. ...Se ristiriita niiden opetusten ja asioiden kanssa mitä on tullut mulle silloin lapsena ja nuorena ja tavallaan mä yritin niin kun ohjata sitä, et voisko tää olla jotain ihan muuta. (Vastaaja, 4, pj)

Kun on opetettu hirveen vahvaa teologiaa ja oppia et mikä on oikein, ja mieheksi ja naiseksi ja niin edespäin, niin kyllä sitä on saanut miettiä aika tarkasti. ... On siinä muutama kyynel vierähtänyt. (Vastaaja 9, pj)

...että homous on luomistyötä vastaan. Sitten 1. Kor. 6:9–11 ja Raamatun paikka Room. 1: 1–28, näitä lukiessani kauhistuini ja pelkäsin lapseni puolesta. (Vastaaja 11, pj)

Mä sanoin, että luuleks sä, että se vois vielä muuttua ... hän sanoi, että en mä enää usko Jumalaan, et mä oon niin paljon rukoillut et mä muuttuisin ja sit toisekseen, niin Jumala ei oo niin kun vastannut ja eihän hän voikaan enää olla uskossa. Sit mä niin ku rupesin miettiin, et apua, et voikse se oikeesti olla näin, että ihmisen pitää niin kun valita. (Vastaaja 5, pj)

Perheenjäsenet nostivat esiin uskonnollisen kriisin olleen kokonaisvaltainen suhteessa Jumalaan, Raamattuun ja seurakuntaan. Esiin nousi ahdistus siitä, että jos lapsi ei enää ole

uskossa, niin hän joutuu helvettiin. Vahvat opetetut Raamatun tulkinnat siitä, että homoseksuaalisuus on syntiä, aiheuttivat vanhemmissa toivottomuuden tunnetta.

Nimenomaan juuri uskonnollinen kriisi se oli tai hengellinen kriisi. Eli ihan oikeestaan suhteessa Jumalaan, suhteessa Raamattuun, suhteessa seurakuntaan. Ensimmäinen kriisi oli niin kun just se, että hän ei oo uskossa, ja se helvetin pelko, oli varmaan se ensimmäinen ja pahin. Niin kun, että onko hänet nyt tuomittu helvettiin. ... Suurempi huolenaihe kun (seksuaalivähemmistöön kuuluminen) mulla on se, että jos mun lapset ei ole selkeästi uskossa. (Vastaja 5, pj)

... että se on synti ja syntinen ei pääse taivaaseen. Eli olin toivoton. (Vastaja 11, pj)

Prosessin aikana perheenjäsenet joutuivat pohtimaan sitä, että mitä Raamattu homoseksuaalisuudesta sanoo. Prosessin koettiin kestäneen pitkään, vuosia, ja olleen elämässä raskasta aikaa. Pettymystä Jumalaa kohtaan oli, että miksi on käynyt näin ja vaikeutta hyväksyä asia, koska se on omaa uskonnollista vakaumusta vastaan. Vastauksissa nousi esiin myös perheenjäsenillä tarve lähteä etsimään tietoa siitä, että mitä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ovat sekä teologisia pohdintoja aiheen äärellä.

Ensimmäisenä, tavallaan joutu käymään läpi sitä, että mitä Raamattu sanoo. ...Mut se oli siis todella järkyttävää ja kauan aikaa. ...Mutta niitä, että mitä Raamattu sanoo, tottakai sitä, että mitä Jumala on mieltä tästä asiasta. (Vastaja 12, pj)

Yritin selittää, että en voi tehdä omaa vakaumustani vastaan ja hyväksyä asiaa. (Vastaja 11, pj)

Onhan se niin vahvasti opitettu johonkin takaraivoon et homous on väärin ja kauhistus et kyl mulla sitten jossain kohden tuli kauhee tarve alkaa miettiä, kun tietää et niin moni muukin oppi ei välttämättä ole raamatullinen tai sit voidaan tulkita raamattuu, niin hirveen monella eri tavalla ja on kulttuurisidonnaisia asioita jne. (vastaja 9, pj)

Perheenjäsenien vastauksissa tuotiin esiin myös sosiaalista ulottuvuutta ja painetta suhteista muun muassa omiin uskonyhteisöihin, ystäviin ja sukulaisiin. Pelkona oli, että mikä on suhtautuminen perheen ulkopuolelta asiaan, joutuvatko häpeämään tilannetta ja katkeako suhteet asian vuoksi. Ympäristön suhtautumista pelättiin ja koettiin sosiaalista painetta siitä, että mitä muut ajattelevat. Epäiltiin sitä, että voiko enää kuulua seurakuntaan, kun perheessä on seksuaalivähemmistöön kuuluva. Ristiriitaa toi se, että haluaako kuulua edes enää seurakuntaan, johon esimerkiksi oma lapsi ei ole tervetullut seksuaalisen suuntautumisen vuoksi.

...että mitähän kuitenkin sitten ne mun perhetuttavat ja perheen jäsenet, jotka sinne seurakuntaan kuuluu, niin mitähän ne ajattelee ... se pelko tietysti, että miten lähipiiri suhtautuu. (Vastaaja 4, pj)

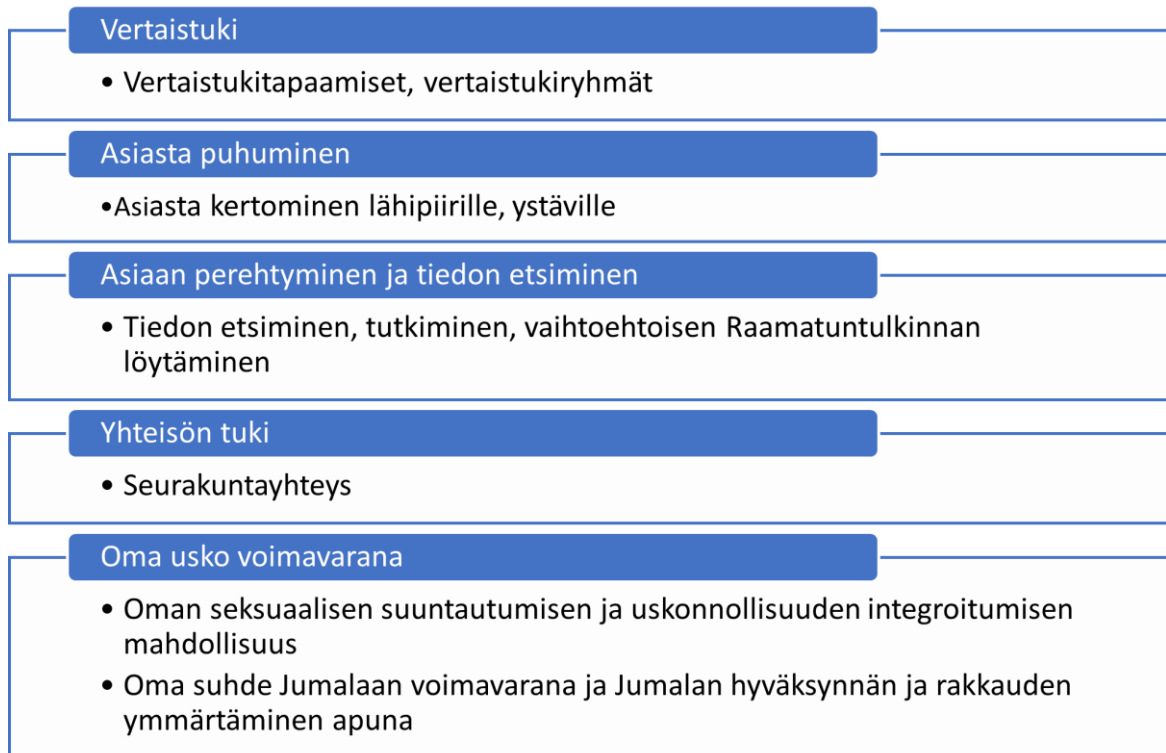
... sit se, että voinks mä seurakunnassa toimia, että ymmärtääkö ihmiset tämmöstä ... että haluunks mä oikeesti kuulua tämmöseen yhteisöön, haluunks mä, et mä leimaannun tämmöseks niin kun fanaatikoks. ...Mut se oli se seuraava kriisi, että pitäiskö kokonaan jättää tää, ei nyt Jumalaa, mut seurakuntajutut. (Vastaaja 5, pj)

Mä oon tosi paljon miettinyt sitä, että onko kyse siitä, että mä oon lopulta kuitenkin, niin kun liikkeenä sisällä häpeän, et mä en kerro hänestä niin kun kaikille vaikkapa uskoville tuttaville ... kun mä en halua käydä sitä prosessia kaikkien ihmisten kans uudestaan. Mä huomaan, että sitä pitää väistellä. (Vastaaja 9, pj)

7.3 Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset tuen saamisesta

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemuksista tuen saamisesta muodostui viisi yläluokkaa, jotka olivat vertaistuki, asiasta puhuminen, asiaan perehtyminen tiedon avulla, yhteisön tuki ja oma usko voimavarana (Kuva 3).

Kuva 3. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset tuen saamisesta.



7.3.1 Vertaistuki

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa nousi voimakkaasti esiin vertaistuen tärkeys oman orientaation esiin tulemisen prosessissa. Oli löydetty keskustelufoorumeita ja vertaistukiryhmiä samassa tilanteessa olevien kanssa. Tärkeäksi koettiin mahdollisuus puhua asioista ja tulla kuulluksi omien kokemuksensa kanssa. Esiin nousi uskovoisilla seksuaalivähemmistöön kuuluvilla suuri tarve löytää uskovien samassa tilanteessa olevien ihmisten vertaistuen kanavia.

Siihen aikaan oli tällaisia keskustelufoorumeja ... Oikeastaan se oli siis niin kun Seta ja nimenomaan niin kun se vertaistuki. (Vastaaja 1, sv)

... aloin sit käydä niissä vertaistukitapaamisissa. (Vastaaja 2, sv)

Uskovien homojen ryhmä somessa oli sellanen mihin liityin ja se oli kiva. (Vastaaja 7, sv)

...tukiryhmä, elikkä mä olin siellä saanut käydä läpi asioita muiden ihmisten kanssa, jotka oli samalta taustalta. Niin kun puhua auki, että mitä tää on ja mikä on tää ristiriita. (Vastaja 8, sv)

7.3.2 Asiasta puhuminen

Omasta seksuaalisesta suuntautumisesta kertominen omalle ystäväpiirille ja elinpiirille koettiin voimakkaasti vapauttavana, koska sai vihdoinkin olla oma itsensä. Ystävien hyväksyntä ja tuki tilanteessa auttoivat eteenpäin omassa prosessissa.

Kun mä sain kerrottua niille mun kavereille niin sillä oli hyviä vaikutuksia.
(Vastaja 7, sv)

Mä sain ollakin niin ku oma itseni. Et ku alko olla niitä ihmisiä, niin se elinpiiri, jossa mä sain niin ku alkaa integroimaan sitä mun persoona yhdeks kokonaisuudeks ni se oli sillai jotenkin huumaavan vapauttavaa. ... mä jatkoin sitä kertomista ja koin, että se tervehdytti sitä mun olotilaa paljon. (Vastaja 6, sv)

7.3.3 Asiaan perehtyminen tiedon avulla

Uskovana seksuaalivähemmistöön kuuluvana oli tullut tärkeäksi lähteä lukemaan kirjallisuutta ja etsimään tietoa vaihtoehtoisista Raamatun tulkinnoista asian äärellä. Sen löytäminen, että oma orientaatio mahtuu Raamattu-uskolliseen viitekehykseen ja omasta uskonnollisesta vakaumuksestaan ei joudu luopumaan, helpotti omassa prosessissa.

Mun piti alkaa miettimään sitä teologiaa uusiks ja mä aloin lukemaan tosi paljon niin ku herätyskristillistä ja evankelikaalista teologiaa, jossa kuitenkin niin kun nähdään se tila, et homoparisuhteelle on tilaa myös niin ku raamattu-uskollisen viitekehyksen sisällä. (Vastaja 6, sv)

Kun sai kuulla niiden homojen todistuksia, uskovien homojen elämästä kuulla ja miten ne rakasti Jeesusta ihan yhtä voimakkaasti kuin ennenkin ja ne koki

edelleen sitä armoa ja Pyhän Hengen toimintaa. Niin kun halus, että tää olis totta. (Vastaaja 7, sv)

...saada ymmärrystä, että ei kukaan mene helvettiin sen takia, että se on homo tai hetero, että se on kiinni muista seikoista. Se ei oo orientaatiosta kyse se pelastus ja viime kädessä Jumala sit meidät arvioi lopussa et miten ne asiat menee. (Vastaaja 8, sv)

7.3.4 Yhteisön tuki

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa nostettiin esiin seurakuntayhteys ja ymmärtäväiset pastorit, joilta oli saanut apua ja tukea omassa elämäntilanteessaan. Seurakuntayhteyden tarve ja tärkeys nostettiin esiin myös siinä tilanteessa, että oli päättänyt valita vakaumuksensa pohjalta elää harjoittamatta homoseksuaalisuuttaan. Seurakunta nähtiin tukena omassa elämässä.

Eka jolle mä kerroin oli mun nuorisopastori ... ratkaisevassa roolissa oli sit mun hyvä ystävä. (Vastaaja 6, sv)

Jotta sen jaksaa, niin tarvii seurakuntayhteyttä, tarvii kavereita, ystäviä, jotka on siinä tukena. ... Että tulen näkyväks ja koen tulleeeni nähdyksi. Se nähdyksi tulemisen kokeminen on se juttu, se on se parantava juttu. Silloin täytyy tulla kohtaamista. Sitähän sydän kaipaa, tulla nähdyks ja hyväksytyksi sellasenaan. (Vastaaja 8, sv)

Muutamien vastaajien kohdalla kuitenkin oli myös tapahtunut uskosta luopuminen ja seurakuntayhteydestä erkaantuminen. Kaikki eivät olleet löytäneet tukea ja apua seurakunnasta tai uskosta. Osa koki, että seurakunnassa ei ymmärrettäisi tilannetta ja sieltä ei tukea saisi omassa prosessissa.

Mä irtauduin kokonaan niin kun uskonnosta, uskonnollisuudesta, hengellisyydestä, mikähän se termi nyt sitten onkaan, mut että mä en koe, että siihen liittyy mikään niin kun tää niin ku sukupuoli, seksuaalisuuspuoli asiat, vaan se oli vaan niin ku sitte oma prosessinsa siinä. (Vastaaja 1, sv)

Ei...Se on siis semmonen, että ei sellaista ole. Eikä ja jos se on, että jos vaikka haluis mennä keskustelea jonkun vanhemmistoveljen kanssa, joka kiinnostais ihan hirveesti, niin eihän. Niistä niin kun suurin osa on ihan täysin semmosia ihmisiä, että ei mulle tulis mieleenkään mennä avautumaan tämmösisistä asioista niille. (Vastaja 2, sv)

7.3.5 Oma usko voimavarana

Omaa vakaumusta ei ollut lähdetty aina haastamaan, mutta oman prosessin aikana oma uskonnollinen vakaumus oli saanut erilaisia muotoja, kun siihen oli sopeutettu uusia näkökulmia. Eli oli onnistuttu integroimaan oma seksuaalinen suuntautuminen omaan uskonnolliseen identiteettiin. Omassa seksuaalisen identiteetin ja uskonnollisen identiteetin integroimisessa on auttanut toisten uskovaisten seksuaalivähemmistöön kuuluvien tarinat. Lisäksi Jumalan rakkauden ymmärtäminen omakohtaisessa uskossa on auttanut omassa prosessissa. Se, että ei ole saanut vastausta siihen rukoukseen, että Jumala muuttaisi homosta heteroksi, on auttanut oman orientaation hyväksymisessä.

Vakaumus on tietyllä tavalla, se on niin vahva osa mun persoonaa ja identiteettiä ja perusturvallisuuden tunnetta et mulle ei oo ollu ees tarvetta sitä haastaa, niin sit aina on ehkä ollut se, että kaikki muu sit sopeutetaan siihen ja se on sit saanut vähän erimuotoja. (Vastaja 6, sv)

Mulla oli sellanen vahva ajatus, että jos Jumala tämän vois muuttaa, niin se ois jo sen muuttanut. (Vastaja 6, sv)

Mä koin sellasen, niin kun Pyhän Hengen kosketuksen ... mä koin tosi vahvasti et mä oon täysin rakastettu ja täysin hyväksytty just semmosena kun oon ja se ei muutu ... mä koin olevani vapaa. Se muuri mun ja Jumalan väliltä murtui. (Vastaja 7, sv)

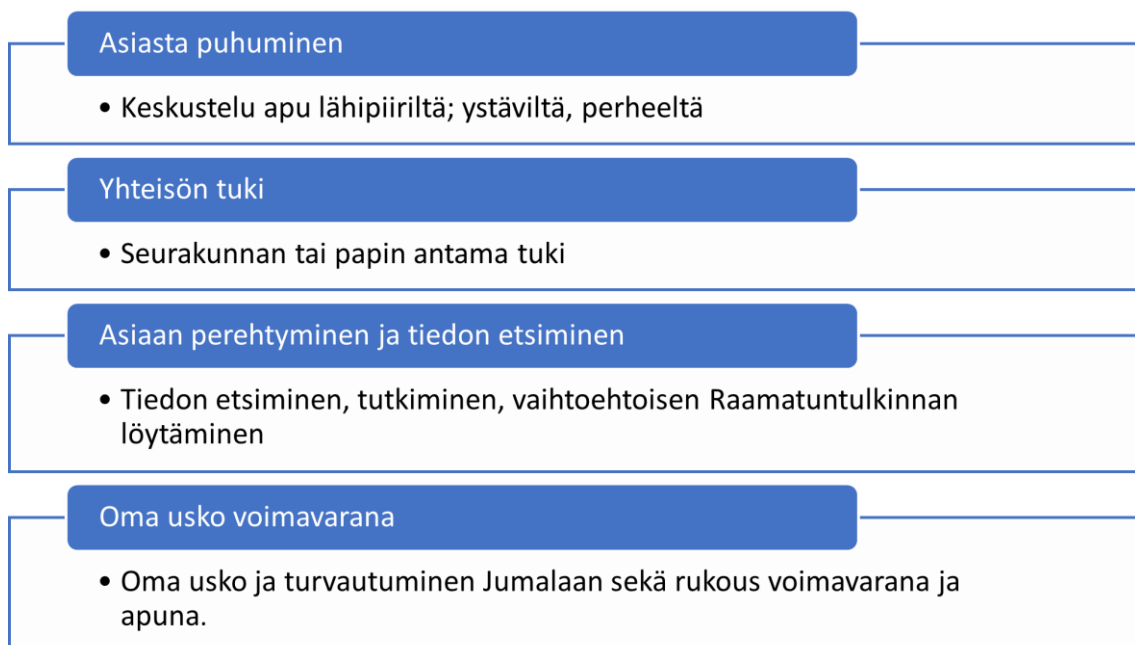
Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksista nousi esiin oma usko ja vahvatkin kokemukset Jumalan läheisyydestä omassa elämässä ja Jumalan hyväksyvistä rakkaudesta. Oma usko ja oman jumalsuhteen vaalimista pidettiin tärkeänä asiana.

Se Jumala suhde ja sen vaaliminen on se ykkönen. (Vastaaja 8, sv)

7.4 Perheenjäsenten kokemukset tuen saamisesta

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien perheenjäsenten kokemuksista tuen saamisesta muodostui neljä yläluokkaa, jotka olivat asiasta puhuminen, yhteisön tuki, asiaan perehtyminen tiedon avulla ja oma usko voimavarana (Kuva 4).

Kuva 4. Perheenjäsenten kokemukset tuen saamisesta.



7.4.1 Asiasta puhuminen

Keskusteluapua perheenjäsenet olivat eniten saaneet omalta lähipiiriltään eli ystäviltä ja perheeltä. Ulkopuolisen avun tai ammattiavun saaminen tilanteessa oli vähäistä. Asiasta puhuminen koettiin avuksi tilanteessa.

Ei, en hakenut muuta, kun sen ystävän tuen ja perheen kanssa on keskusteltu todella paljon. (Vastaaja 12, pj)

Sisarukseni kyllä kuuntelivat mua ja tukivat mua ja olivat samaa mieltä, että lasta pitää rakastaa. En olisi pärjännyt ilman heidän tukeaan. (Vastaaja 11, pj)

7.4.2 Yhteisön tuki

Omasta yhteisöstä oli osa saanut apua sekä myös papilta keskusteluapua. Perheenjäsenten vastauksissa avun saamiseen seurakunnasta nousi kuitenkin myös esiin pelko siitä, että seurakunnassa ei ymmärretä tilannetta, asia tuomitaan ja näin aiheutetaan vain lisää ahdistusta tilanteessa. Toiveena kuitenkin oli, että keskusteluapua ja vertaistukea saisi oman yhteisön sisältä ilman pelkoa tuomitukseksi tulemisesta.

Ensimmäinen henkilö, joka mulle tuli mieleen oli laitospastori ... ja menin sitten hänen kaa juttelemaan. ... ja sitten niin kun selitti sen myöskin niin kun hengelliseltä kannalta sen asian mun mielestä hirveen hyvin. Ja jotenkin niin kun sai mut rauhottumaan. (Vastaaja 5, pj)

... mulla on oman yhteisön tuki. (Vastaaja 3, pj)

Menin seurakunnan sielunhoitoon. Sielunhoitaja kuunteli, mutta toi esille samat raamatunpaikat ja sanoi, että rakasta, mutta sen tekoja et voi hyväksyä. Sieltäkään en saanut apua vaan ahdistuin entisestään. (Vastaaja 11, pj)

Mä aattelen että se tarvittas sieltä yhteisön sisältä sitä tukea. Seurakunnassa se on eniten vaiettu asia, et eihän esim. työpaikalla se oo kenellekään ongelma, että siellä sitä ei voi esitellä kriisinä. Ei-uskovaisten ystävien kanssa sitä ei voi edes esitellä kriisinä ja sit taas seurakunnassa siitä ei oo voinut puhua. (Vastaaja 9, pj)

7.4.3 Asiaan perehtyminen tiedon avulla

Perheenjäseniä helpotti prosessissa se, että sai tietoa aiheeseen liittyen ja löysi myös vaihtoehtoisia Raamatun tulkintoja asiasta. Asiaan perehtyminen ja sen ymmärtäminen, että tilanne ei johdu vanhemmista, helpotti syyllisyyttä. Perheenjäsenet nostivat vastauksissa esiin tarpeen lähteä hakemaan tietoa kirjallisuudesta ja tutkimuksista aiheeseen liittyen. Asiaa haluttiin ymmärtää ja saada siitä enemmän tietoa.

Tuki on ollut paljolti sellasta akateemista ja kirjallista ja ekseketiikkaa, että ei niinkään paljon, että olisi jutellut jonkun kanssa, vaan on ite ruvennut ettimään, että mitä tässä nyt niin kun oikein sanotaan. (Vastaaja 3, pj)

Mä oon tajunnut, että en mä oo tehnyt mitään väärin, vaan se nyt vaan on näin. Sitten olen tajunnut sen, että mun kuuluu tukea mun lasta on se sitten mikä tilanne hyvänsä ja mitä hän nyt sitten valitseekaan tai on, niin mun pitää olla tukena. (Vastaaja 4, pj)

Mä ajattelen sen niin ettei se voi olla, enhän minä ole Jumala, mut et niin kun jotenkin sellanen asia missä ihminen on niin kun, mille hän ei itse voi mitään, niin kun vaikka vammaisuus tai sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen tai ihonväri. ... ei tuollainen yksittäinen asia voi viedä ketään helvettiin. (Vastaaja 5, pj)

Asioiden tutkiminen ja niin kun ymmärtäminen ois hirveen tärkeitä ... että pitäis enemmän ihmisillä olla tietoa, että ne vois niin kun ymmärtää. (Vastaaja 5, pj)

Perheenjäsenten vastauksissa nousi esiin ajatus kaikkien ihmisten särkyneisyydestä, mikä oli auttanut osaltaan siinä, että oli pystynyt hyväksymään läheisensä seksuaalisen suuntautumisen. Sen hyväksyminen, että uskovainen seksuaalivähemmistöön kuuluva lapsi on löytänyt integraation oman uskonnollisen identiteetin ja seksuaalisen identiteetin kanssa auttoi myös vanhempia hyväksymisen prosessissa.

...niin sehän on niin tasa-arvoistava, että me olemme kaikki kuoleman omia. On käynyt sen hengellisen kriisin, mut sit on tullut myös tosi rauha sen kanssa, että me ollaan kaikki jollain tapaa särkyneitä. (Vastaaja 9, pj)

Se oli sitten oma kriisinsä, että tuli se parisuhde asia esille, mutta olen senkin ajatellut niin, että lapseni on löytänyt sen näin, se on hänen päätöksensä ja hän on löytänyt sen Raamatusta näin ja minä hyväksyn sen näin. ... olihan se aluksi itelle vaikea ymmärtää, mutta hän on sen löytänyt näin. (Vastaaja 12, pj)

7.4.4 Oma usko voimavarana

Oma usko koettiin tärkeäksi voimavaraksi. Perheenjäsenten vastauksissa nousi voimakkaasti esiin turvautuminen Jumalaan ja rukoileminen. Rukoileminen asian puolesta ja rukouksessa asian jättäminen Jumalan huoleksi auttoi tilanteessa. Lisäksi Jumalan armon ja hyväksynnän ymmärtäminen toivat helpotusta asian käsittelyssä.

Kyllä, siinä mielessä, että mä kiukuttelin Yläkertaan ja olin sillee, että mitä mä oon tehnyt väärin, miks, miks, miks. Kiukuttelin ja pyysin apua ja ties mitä.

(Vastaaja 4, pj)

Kyllähän rukoileminen ja Jumalaan turvaaminen siinä hädän hetkellä. Niin ja sitten se mitä se oppilaitospastori totes, että et niin kun Jumala hyväksyy meidät sellasena kun on. ... Mut sitten uskosta oli sit se apu, että voi turvautua Jumalaan. ... tavallaan Jumala puhuu ihmisten kautta sitä, että miten Hänen rakkaus, ja armo on niin paljon suurempi mitä voi kuvitellakkaan, että armon ymmärtäminen tuli niin kun muidenkin ihmisten kohdalle. (Vastaaja 5, pj)

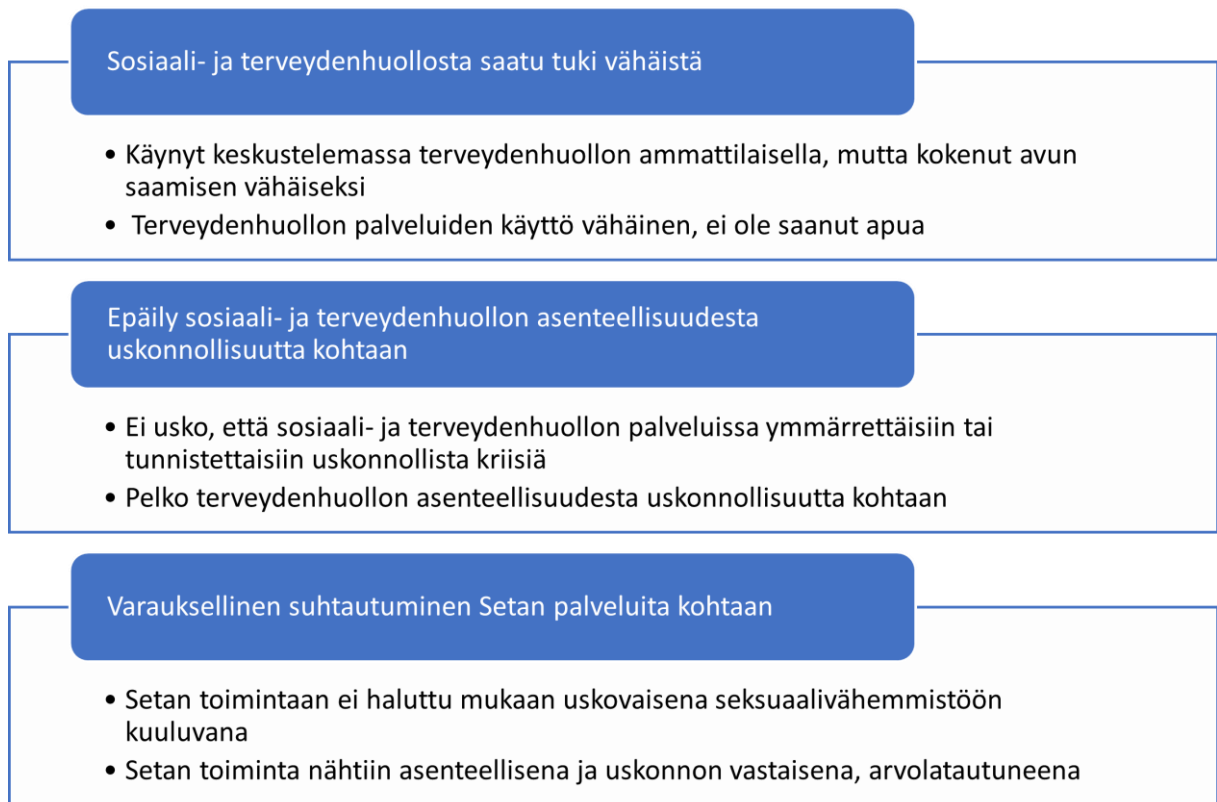
Oikeestaan elämän vaikeuksissa varsinkin oon saanut semmosta tukea siitä tai apua siitä uskosta ja toivoa. (Vastaaja 4, pj)

Rukoilin paljon asian puolesta, että Jumala auttais mua ... Luovuttamalla Jumalan haltuun sain rauhan. (Vastaaja 11, pj)

7.5 Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemuksista tuen saamisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta muodostui kolme yläluokkaa, jotka olivat, sosiaali- ja terveydenhuollosta saatu tuki vähäistä, epäily sosiaali- ja terveydenhuollon asenteellisuudesta uskonnollisuutta kohtaan ja varauksellinen suhtautuminen Setan palveluita kohtaan (Kuva 5).

Kuva 5. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.



7.5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollosta saatu tuki vähäistä

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden käyttö oli vähäistä. Osa seksuaalivähemmistöön kuuluvista oli jossain vaiheessa saanut apua terveydenhuollon palveluista, mutta yleensä vasta myöhemmässä vaiheessa prosessiaan. Kokemukset avun hyödyllisyydestä vaihtelivat ja usein uskonnollinen kriisi jäi näissä tapaamisissa käsittelemättä.

Mä kävin juttelemassa koulun terveydenhoitajan kans, siihen ensimmäisen keskustelun. Mä olin sen terkkarin mielestä niin fiksun kuulonen ja aikuismaisesti osasin käsitellä asioita, niin hän mielti, että mitä tuo terapia tai psykologi auttais. ... Myöhemmin hain apua. (Vastaaja 7, sv)

7.5.2 Epäily sosiaali- ja terveydenhuollon asenteellisuudesta uskonnollisuutta kohtaan

Vastauksissa nousi esiin epäily sosiaali- ja terveydenhuollon asenteellisuudesta uskonnollisuutta kohtaan. Ei niinkään siis epäilty, etteikö sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuulumista ymmärrettäisi, mutta sitä epäiltiin, että uskonnollisuus nähtäisiin osana ihmisen ongelmaa, eikä voimavarana. Olettaus oli, että hengellisiä tai eksistentiaalisia kriisejä ei tunnistettaisi sosiaali- ja terveydenhuollossa, ellei ihminen itse osaa niitä erikseen esiin nostaa.

Kokeeko niin kun vähemmistöt tulevansa hyväksytyiksi ja nähdyiksi yleensäkin, saati sitten jos siinä on sitten se uskonnollinen kriisi? (Vastaaja 1, sv)

Mä luulen, että hengellisiä kriisejä ja tämmösiä eksistentiaalisia kriisejä ei välttämättä tunnisteta. ... mulle on jäänyt sellanen fiilis, että ei välttämättä osata ellei se ihminen itse osaa suoraan sitä pukea sanoiksi. (Vastaaja 2, sv)

En mä ehkä odottanut, et mä saisin sieltä apua siihen teologiseen tai hengelliseen puoleen. Mä luulen et se varmaan tunnistettais, mut mun mutua sanoo sen, että siinä tulee vähän tämmönen Seta tyyppinen asennoituminen, et tää ihminen on epäterveessä yhteisössä, josta se täytyy pelastaa. Tavallaan siinä on toinen puoli totta, mutta kun mä en halua sitä pelastusta sieltä, vaan mä haluan edelleen olla osa sitä yhteisöä, jossa mä olen. (Vastaaja 6, sv)

7.5.3 Varauksellinen suhtautuminen Setan palveluita kohtaan

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien uskovaisten keskuudessa Setan toimintaan suhtauduttiin varauksellisesti, vaikka siihen oli saatettu jossain vaiheessa omaa prosessia olla yhteydessä tai osallistua järjestön toimintaan. Kokemus oli, että Setan uskonnollinen toiminta on liian kevyttä ja liberaalia toimintaa eikä vastaa sitä mitä uskovaisena seksuaalivähemmistöön kuuluvana itse toivoisi. Lisäksi Setan toiminnan nähtiin olevan liian arvolatautunutta, jossa uskovaista ihmistä ei ymmärrettäisi.

Siitä puuttuu se sellanen ymmärrys siitä kristillisestä ja uskonnollisesta, hengellisestä viitekehyksestä, mitä sanaa nyt käyttääkään, et siinä on niin vahva se arvolutaus niin ku sinne toiseen laitaan. ... mä en koe et tää on sellanen tilanne, jossa mun pitäs jotenkin nyt saada ulkopuolinen pelastaja pelastamaan mut ulos tästä yhteisöstä. Jotenkin siinä on sellanen tunne et siellä ei ymmärretä mua. ... Siinä vaan on ollut sellanen sisänen tunne, että mä en saa sieltä apua. Mä koen sen, et jos eheytyshoidot on toisessa laidassa, niin se on vähän niin ku toisessa laidassa. Et mä tarvin jonkun keskitien. (Vastaaja 6, sv)

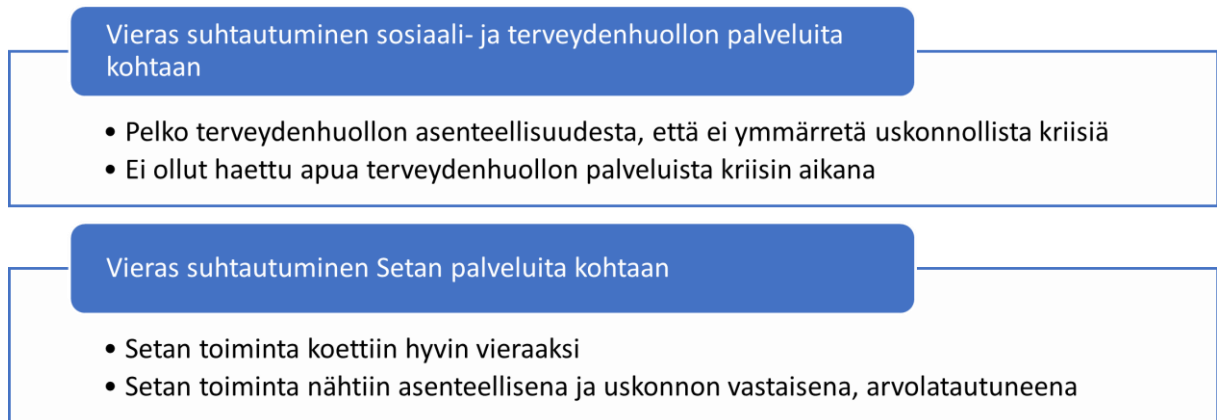
Siellä on Malkus ryhmiä, mutta kun ne ei oo kristillisiä, vaan enemmän sellasia hengellisiä ryhmiä. Et jos mä oon henkilökohtaisesti born again kristitty, niin en kokis sellasta diipadaapa hengellisyyttä sillee niin kun mun juttuna. (Vastaaja 7, sv)

Tavallaan se on se Setan malli ja Malkuksen malli on tietynlainen ja siinä voi kokee ahdistavana sen, että toihan on se minkä mä oon ymmärtänyt synniks aikasemmin ja sit taas se konservatiivipuoli voi olla, että siellä ei oo ymmärrystä ollenkaan niin kun sille tunnepuolen jutuille ja tarpeille. Sit kun mä hyppäsin homopiireihin, niin siellä sai tukea sen tunnepuolen kanssa, mutta mä koin, että mä joudun olemaan siellä kaapissa sitten uskoni kanssa. Mä kävin Setan Malkuksessa, mutta mä koin, että se on vesitettyä hengellisyyttä, että ei se ollut sitä vahvaa hengellisyyttä mitä mä olin kaivannut ja joka oli ollut tärkeätä. Et se oli enemmän sellasta liberaalipuolta. (Vastaaja 8, sv)

7.6 Perheenjäsenten kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien perheenjäsenten kokemuksista tuen saamisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta muodostui kaksi yläluokkaa, jotka olivat vieras suhtautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita kohtaan ja vieras suhtautuminen Setan palveluita kohtaan (Kuva 6).

Kuva 6. Perheenjäsenten kokemukset sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.



7.6.1 Vieras suhtautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita kohtaan

Perheenjäsenistä kukaan ei ollut hakeutunut sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kriisin aikana. Keskusteluapua tilanteessa koettiin, että olisi tarvinnut, mutta sitä ei ollut osattu terveydenhuollon piiristä lähteä hakemaan.

Ei mulla kyllä tullut sillai mieleen, en mä ainakaan sillä lailla oo aatellut, että hakisin. Ehkä se olis ollut hyvä jutella jonkun kanssa, jos mä olisin tiennyt täällä, että olis ollut joku taho josta ois voinut hakea, niin tottakai sitten olisin varmaan hakenut. En todellakaan siitä hengellisestä kriisistä, mutta tästä homoudesta ja siitä, niin hän olis voinut ehkä tai se pitäisi tietää, että kuka hän on, että ymmärtääkö se. (Vastaaja 12, pj)

Perheenjäsenten vastauksissa nousi esiin ajatus, että jos ei työntekijällä itsellään ole uskonnollista taustaa, niin hän ei voi ymmärtää uskonnollisen kriisin kanssa kamppailevaa. Koettiin, että uskonnollista kriisiä ei terveydenhuollon palveluissa tunnisteta.

Ei kyllä tullu mieleenkään. ... semmonen jolla ei oo uskonnollinen tausta niin se ei varmaan ymmärrä tätä. (Vastaaja 5, pj)

Mut miten niin ku ihmiset, jotka ihan ite usko, että tää on väärin, niin siinä on aika paljon, miten niitä vois kaikkein parhaiten auttaa ja siinä musta tuntuu, että siinä pitäis kuitenkin olla se uskonnollinen puoli mukana, että on hirveen

vaikee niin kun pelkällä terveydenhuollon ja psykologian avulla auttaa, jos ne sitten taas kieltää kokonaan sen. (Vastaaja 3, pj)

Niin, mä sanoisin, että ei tunnista, eikä siihen niin kun varmasti saa riittävästi tukea tai apua. (Vastaaja 4, pj)

7.6.2 Vieras suhtautuminen Setan palveluita kohtaan

Perheenjäsenten vastauksissa Setan toiminta koettiin hyvin vieraaksi ja sieltä ei ollut osattu lähteä hakemaan tukea tilanteessa. Setan toiminta nähtiin sellaisena, missä kristillistä tai uskonnollista näkökulmaa ei ymmärrettäisi. Kynnys Setan toimintaan mukaan lähtemiseen perheenjäsenten näkökulmasta koettiin suurena.

Kun siinä on se ristiriita sen kanssa, että jos uskoo tai kokee, että se on syntiä se asia mihin pitäisi tukea ihmistä, niin valtava ristiriita. Mullahan se oli aikamoinen kynnys todella, että mä lähen kysymään, lähetän sähköpostia tonne jollekin Setan ihmiselle ja kysyn, että mitä mä teen. Sehän oli niin kun todella iso kynnys mulle. (Vastaaja 4, pj)

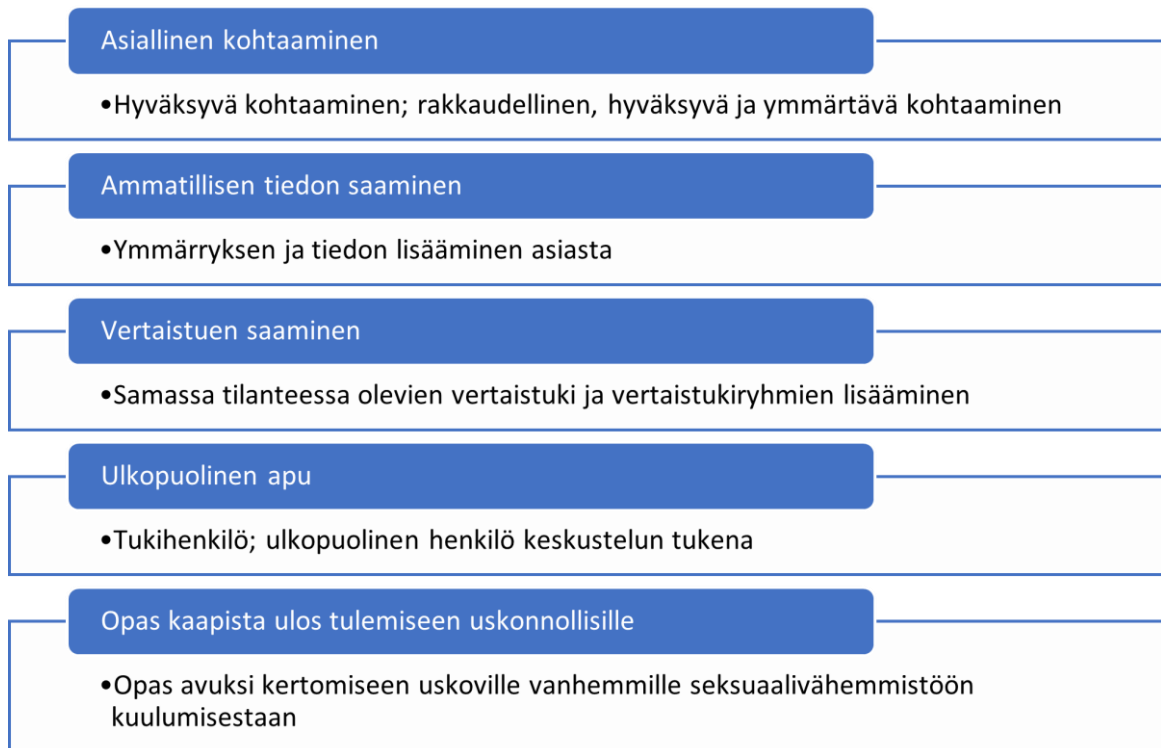
Ne, jotka tiukimmin ovat sillä omalla kannallaan, niin niille jo Setan näkeminen, niin ne ajattelee, että se on aivopesua. (Vastaaja 9, pj)

Ne tuntu aika vierailta. En mä ehkä sieltä ois osannu, ei ne ainakaan tullut sillan mieleen kyllä, että ei. Kun mä just hain siihen sitä näkökulmaa, sitä uskonnollista kulmaa. ... jos se ois Setan, niin se heti tietenkin sitten blokkaa... Minä tavallaan ymmärränkin, mut sitten siellä on taas niin paljon niitä ylilyöntejäkin. Se olis hyvä, että se olis sellanen neutraali jotenkin. (Vastaaja 5, pj)

7.7 Seksuaalivähemmistöön kuuluvien toiveet avun saamisesta

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa tuen saamisen toiveista nousi viisi yläluokkaa, jotka olivat asiallinen kohtaaminen, ammatillisen tiedon saaminen, vertaistuen saaminen, ulkopuolinen apu, opas kaapista ulos tulemiseen uskonnollisille ihmisille (Kuva 7).

Kuva 7. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien toiveet avun saamisesta.



7.7.1 Asiallinen kohtaaminen ja ammatillisen tiedon saaminen

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa nousi esiin toive asiallisesta kohtaamisesta, joka olisi rakkaudellista, hyväksyvää ja ymmärtävää. Toiveena oli ammatillisen tiedon saaminen asiasta.

Mä haluisin tuoda sitä normaaliutta, että mä oon mä, oon aina ollut tämmönen oikeesti. Mussa on aina ollut tää. Ja jotenkin se, että mä haluisin nyt hyväksyntää. (Vastaaja 2, sv)

Olisin tarvinnut rakastavan ja hyväksyvän kohtaamisen ... Olisin tarvinnut rakastavan henkilön, joka on minun puolellani. Ihmiset tarvitsevat tietoa ja ohjausta, jotta voisivat paremmin ymmärtää toisiaan. (Vastaaja 10, sv)

7.7.2 Vertaistuki ja ulkopuolinen apu sekä opas kaapista ulos tulemiseen

Vertaistuen toive nousi vastauksissa tuen saamiseen tärkeänä vaihtoehtona. Ulkopuolinen henkilö keskustelun apuna nähtiin yhtenä vaihtoehtona, joka voisi yhdessä perheen kanssa tilanteessa keskustella ja auttaa keskustelun prosessissa, että kaikki tulisivat tilanteessa hyvin kohdatuiksi ja kuulluiksi.

Vertaistukiryhmät on tärkeitä. ... Me joskus tarvitaan sellasia tukikeppejä, jotka pitää meidät kasassa. (Vastaaja 8, sv)

...jonkinlaista niin ku vertaistukee. Sen tyyppistä, jossa tarjotaan sellasta ulkopuolista henkilöä, joka pystyy auttamaan niissä keskusteluissa, keskustelu tukee. Et oishan se ny ollu mahtavaa, jos meillä ois ollu joku ulkopuolinen henkilö siinä. (Vastaaja 6, sv)

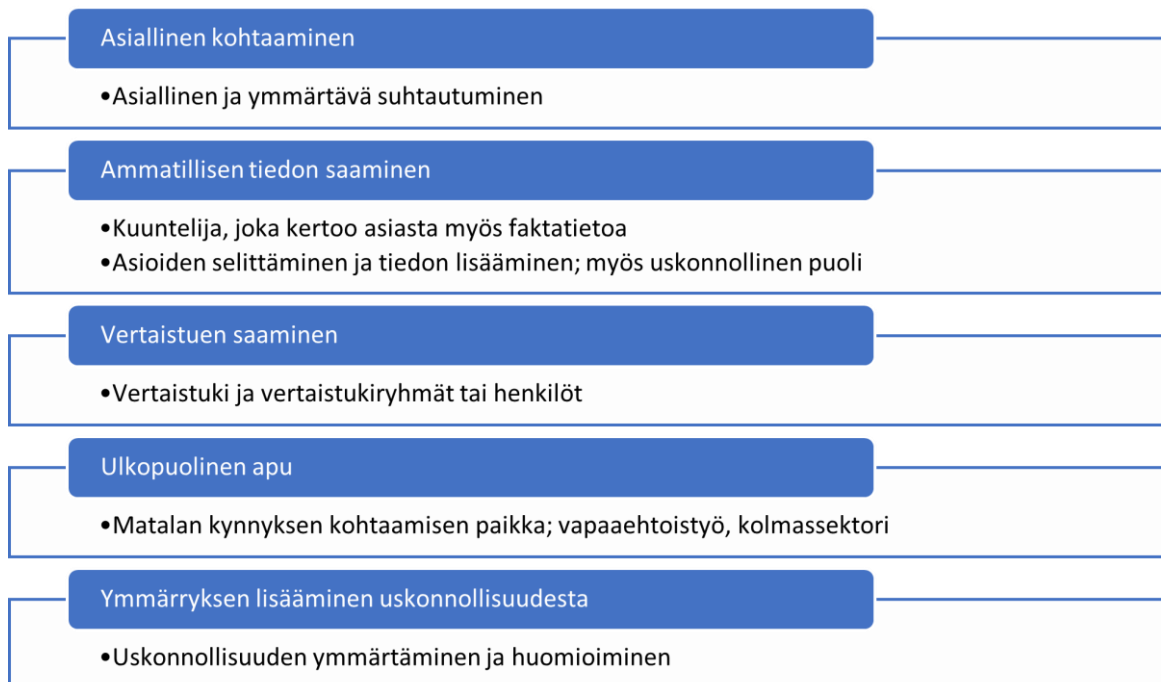
Perheelle kaapista ulostulemisen kohdalla olisi nähty hyväksi ennalta annettu tieto aiheeseen liittyen, että mitä kannattaa sanoa ja mitä ei kannata sanoa muun muassa uskonnollisiin asioihin liittyen.

Jonkinlainen tavallaan vinkkipaketti vanhemmille kaapista tulemiselle. Joku selkee toimija tähän, että sitä kautta sais, sieltä sais tukea argumentteihin, tukee kaapista tulemiseen, tukee kaikkeen semmoseen. Sen täytyy olla uskottava. Varsinkin vapaahengellisellä ihmisellä, jopa kirkon toiminta voidaan kokea sellasena, että ei kelpaa, että se on liian liberaalia. (Vastaaja 7, sv)

7.8 Perheenjäsenten toiveet tuen saamisesta

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien perheenjäsenten vastauksissa tuen saamisen toiveista nousi viisi yläluokkaa, jotka olivat asiallinen kohtaaminen, ammatillisen tiedon saaminen, vertaistuen saaminen, ulkopuolinen apu, ymmärryksen lisääminen uskonnollisuudesta (Kuva 8).

Kuva 8. Perheenjäsenten toiveet tuen saamisesta.



7.8.1 Asiallinen kohtaaminen ja ammatillisen tiedon saaminen

Perheenjäsenet toivoivat kohtaamisessa normaalia, luontevaa, asiallista sekä ymmärtävää suhtautumista. Asiallinen kohtaaminen ja ammatillisen tiedon saaminen nähtiin tärkeinä.

Että suhtauduttaisiin ihan niin kun kehen tahansa muuten, mut sit on myös se, että jos näkee, että on kriisi, että siihen sais jotakin sellaista oikeeta apua.

(Vastaaja 3 pj)

Tärkeänä pidettiin kuuntelijaa, joka kertoo asiasta myös faktatietoa. Asioiden selittäminen ja tiedon lisääminen helpottaisi vanhempia tilanteessa, että eivät enää syyllistäisi tilanteesta itseään.

Kuuntelijaa. Siis ei mitään muuta tarvi tehdä kun kuunnella. Mut tietenkin, jos se olis vielä ihminen, joka osais tän asia vielä jotenkin mulle selittää, niin se olis plussaa, mut varsinkin sitä kuuntelua ja sitä että olla vaan läsnä. Mutta sitten tietenkin myös sitä, että olis ollut kiva tietää jo alkuun näitä faktoja tästä

asiasta, että ei niin kun syyttäisi itseään. Siis ihan luontevaa, siis normaali, luonteva suhtautuminen. ... asiallinen. (Vastaaja 5, pj)

7.8.2 Vertaistuki ja ulkopuolinen apu sekä ymmärryksen lisääminen uskonnollisuudesta

Vertaistuki ja vertaistukihenkilöt perheistä, joilla olisi samanlainen tilanne, nähtiin mahdollisena hyvänä tukena. Tuen toivottiin olevan kuitenkin organisoitua. Lisäksi kriisiapuna mainittiin ennaltaehkäisy, joka voisi estää kriisin synnyn. Mahdollisuutena avun hakemiseen nähtiin jokin matalan kynnyksen toiminta, johon voisi soittaa ja tarvittaessa käydä jonkun kanssa asiasta ja tilanteesta keskustelemassa.

Semmonen matalan kynnyksen paikka, johon vois vaikka soittaa ja kertoa, että meillä on nyt tällainen tilanne ...Tai ehkä vertaistukeekin. ... Jos joku vois toimia sellasena vertaistukihenkilönä, jolle vois vaikka soittaa, vaikka vapaaehtosena, kolmannen sektorin tai sitten palkattuna, mikä vaan, joka vois sitten auttaa, kuunnella ja kertoo sitä faktaa sitten. Se rauhoittaa paljon se, että tietää niitä faktoja. (Vastaaja 5, pj)

Paras kriisiapu tai että sellasta kriisiä ei syntyis, niin on joku ennaltaehkäisy. Olis ollut tosi upeeta et ois ollut vaikka joku vertainen. (Vastaaja 9, pj)

Just tällasesta vertaistuesta, että olis ollut joitain, joilla on samanlaisia kokemuksia, perheitä joittenka kanssa ois voinut keskustella miltä niistä tuntuu ja mitä ne ajattelee ja mitä ne on käynyt läpi. (Vastaaja 12, pj)

Perheenjäsenten vastauksissa nousi esiin lisäksi toive siitä, että heitäkin ymmärrettäisiin, jotka asiaa eivät pysty ymmärtämään tai hyväksymään. Hyväksynnän tarve kosketti sekä seksuaalista suuntautumista että uskonnollisuutta. Toisen ihmisen kunnioittaminen sellaisena kuin hän on, nähtiinkin tärkeänä asiana.

Sitä semmosta toinen toistenne kunnioittamisessa kilpailkaa keskenänne, sitä ajatusta tavallaan, että vaikka sä ajattelet erilailla kun toinen, niin sitten siltikin sä arvostat sitä ihmisenä ja semmosena kun se ihminen on. ... Niitäkin pitää ymmärtää, jotka ei hyväksy, eikä ymmärrä. (Vastaaja 12, pj)

8 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta ei voida arvioida samalla tavoin kuin määrällisen, mutta tietyt normit ja arvot pätevät myös laadullisessa tutkimuksessa.

Reliabiliteetti ja validiteetti käsitteiden sopivuus laadullisen tutkimuksen arvioinnissa vaihtelevat ja sen vuoksi niitä on käytetty soveltaen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti usein nousee esiin enemmän kuin reliabiliteetti. Validiteetti kertoo siitä, että miten hyvin tutkimuksessa käytetyt menetelmät vastaavat tutkittavaan ilmiöön: onko tutkimus perusteellisesti tehty, pätevä, ovatko saadut tulokset ja tehdyt päätelmät hyviä. Tutkimuksen tulee tehdä oikeutta tutkittavalle ilmiölle ja sen kysymyksenasettelulle. Tutkimusmenetelmä tulee valita sen mukaan, että se vastaa siihen millaista tietoa tutkimuksella halutaan saada. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; ks. myös Hiltunen, 2009)

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten ja väitteiden luotettavuutta. Reliabiliteetti kertoo sen miten luotettavat ja toistettavat tutkimuksen mittausmenetelmät ovat ja miten ne mittaavat tutkittavaa ilmiötä. Reliabiliteettia voidaan tarkastella yhdenmukaisuuden avulla eli sitä miten eri indikaattorit mittaavat tutkittavaa asiaa. Tutkimuksen mittausmenetelmien toistettavuus usealla tulosten kertaamisella ja niiden vertailulla vahvistaa tutkimuksen reliabiliteettia. (Hiltunen, 2009; ks. myös Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Työtä tehdessäni haasteenani oli löytää uusia lähteitä ja tutkimuksia aiheeseeni liittyen, ja sen vuoksi osa käyttämistäni lähteistä ovat vanhoja. Suomenkielistä tutkimusta oli vähäisesti aiheestani. Englanninkielisiä lähteitä löytyi jonkin verran, mutta niiden käyttämisessä oli haasteena kulttuuriset erot. Covid19-pandemia sulki kirjastot osittain vuoden 2020 keväällä ja lähteiden etsintä siirtyi tällä ajalla kokonaan nettiin, joka osaltaan vaikeutti lähteiden löytämistä. Haasteista huolimatta näen, että teorian osuus on riittävä tukemaan tutkimukseni luotettavuutta. Ilmiöinä uskonnollisuus, seksuaalisuus sekä perhe ihmisen läheisimpänä yhteisönä ovat kuitenkin maailmankattavia, universaaleja.

Suunnittelin, että aineistonkeruu tapahtuisi kirjoituskutsun kautta. Ajatukseni oli, että aihe on niin arka, että ihmisten olisi ollut miellyttävämpi kirjoittaa siitä nimettömänä. Oletukseni oli väärä. Kirjoituskutsu sai laajaa näkyvyyttä, mutta käyttökelpoisia vastauksia tuli tutkimukseeni vain kaksi. Tämän vuoksi laajensin aineistonkeruuta haastatteluilla, joita tuli kymmenen. Tutkimukseni aineiston erilaisista keruutavoista huolimatta vastaukset kertoivat saman ilmiön kohtaamisista. Tutkimukseni käsitteli sitä, millaisia kokemukset ovat, joten eri menetelmin kerätyt aineistot toisaalta tukivat toisiaan. Kirjoitukset olivat tiiviimpiä kuvauksia, mutta tukivat sisällöllisesti haastatteluaineistoa. Sekä kirjoituskutsun että haastatteluiden kysymysten asettelu oli samankaltainen ja pohjautui tutkimuskysymyksiin. Menetelmien kautta sain vastauksia todella laajasti kysymyksiini. Vastajaat kertoivat avoimesti kokemuksistaan ja aineistoa kertyi riittävästi.

Laadullisessa tutkimuksessa ollaan harvoin tekemisissä muuttumattomien asioiden kanssa. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat tutkimusaihe ja tutkimuksen luonne ja se miten tutkimukseen osallistujat ovat vastanneet tutkimuskysymykseen. Tämän vuoksi tutkimustuloksiin pitää suhtautua kriittisesti, ja pohtia sitä, mitä ja mistä ne todellisuudessa kertovat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Uskonnollisuutta tutkittaessa tutkijan ja tutkittavan välille saattaa muodostua maailmankatsomuksien erilaisuudesta johtuva kuilu. Vaikeuksia vuorovaikutukseen voi tuoda se, että molemmat puhuvat tilanteessa omista ennako-oletuksistaan käsin. Tutkittava saattaa yrittää kääntää kokemuksiaan tutkijan kielelle näin vääristäen sanallisesti kokemuksiaan. Myös tutkija saattaa ohjalla esimerkiksi haastattelua väärille raiteille. Kun ihminen kirjoittaa kokemuksistaan, niin hän saa kertoa ajatuksiaan ilman, että häntä liiaksi ohjailtaisiin siihen, miten ja mitä kerrotaan. (Karkiainen, 2003, s. 5)

Tutkimukseni aihe nousee oman elämäni kokemuksista. Tämä toi omat haasteensa tutkimuksen aiheen rajaamiseen ja objektiivisuuteen. Lähipiirissäni on henkilöitä, jotka kuuluvat seksuaalivähemmistöön ja olen kulkenut heidän rinnallaan elämän matkaa myös näissä elämänkriiseissä. Läheltä, elämäntilanteesta nousevaa uskonnollista sekä seksuaalista kriisiä seurattessani, olen havainnut, että uskonnollisten ihmisten on vaikea löytää apua tilanteissaan. He kokevat vierautta niin seurakuntakulttuurissa kuin sitten sateenkaariyhteisöissä. Kriisi on usein raju silloin, kun yksilö kertoo uskonnollisessa

perheessä seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan. Usein on vaarana, että koko perhe hajoaa. Analysointia tehdessäni pyrin tarkkuuteen siinä, että antaisin aineiston puhua puolestaan, enkä tekisi itse siitä toivomiani tulkintoja omista lähtökohdistani katsoen. Unohtaa siis omat kokemukset ja näkemykset aiheen äärellä eli sulkeistaa nämä tarkastellessani tutkittavaa ilmiötä ulkopuolisen silmin (ks. Tökkäri, 2018, ss. 67–68).

Tutkimus ei koskaan tuota täydellistä ymmärrystä asioista. Sillä voidaan vain raapaista tutkittavan asian tai ilmiön pintaa, eikä yhden totuuden tavoittelu yleensä edes ole pyrkimyksenä. Tutkittavaa ilmiötä ei kyetä koskaan kuvaamaan raportissa täysin sellaisena kuin se tutkijalle tutkimustilanteessa ilmenee. Tärkeintä on se, että tutkija pystyy kuvaamaan tutkittavan asian vastaamaan tutkittavien tuottamat konstruktiot. Tutkijan on tärkeää tehdä tutkimusaineisto ymmärrettäväksi myös muille. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

9 Eettisyys

Tutkijaa ohjaavat yleiset eettiset periaatteet, jotka kunnioittavat tutkittavien ihmisten ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkijan tulee tutkimusta tehdessä kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus tulee toteuttaa siten, että siitä ei aiheudu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille haittoja, riskejä tai vahinkoja. Yksilöön kohdistuvissa tutkimuksissa koristuvat eettiset kysymykset, jotka usein liittyvät tutkittavan ja tutkijan kohtaamiseen. (TENK, 2019, s.7)

Kirjoituskutsu aineistonkeruumenetelmänä olisi mahdollistanut sen, että vastaajat olisivat voineet nimettöminä kirjoittaa kokemuksistaan. Kirjoituskutsu sai laajaa näkyvyyttä, mutta vastauksia tuli vähäisesti, vain kaksi. Eettisesti olisin nähnyt kirjoituskutsuun vastaamisen antavan enemmän mahdollisuuksia vastaajalle itse määritellä ja analysoida sitä, miten paljon kertoo kokemuksistaan ja millä tavoin. Ajatukseni osoittautui ilmeisesti vääräksi, koska ihmiset olivat halukkaampia osallistumaan haastatteluihin kuin kirjoittamaan kokemuksistaan.

Haastatteluista neljä tehtiin kasvotusten tapaamisessa ja kuusi Microsoft Teams -sovelluksen kautta etävideopuheluna. Etävideopuhelut äänitettiin erillisen äänityslaitteen kanssa, että

äänite ei jäisi vahingossa verkkoon. Fyysiset tapaamiset toteutimme siten, että haastateltava sai itse päättää tapaamispaikan, jonka hän koki luontevana ja turvallisena paikkana haastattelun tehdä. Osa haastatteluista tehtiin kahvilassa haastateltavan sitä niin toivoessa. Huolehdin kuitenkin siitä, että tila sopii haastattelun toteuttamiseen ja mahdollistaa kahdenkeskisen keskustelun. Microsoft Teams -sovelluksen käytössä oli välillä nettiyhteyden takia ikäviä lyhyitä katkoksia, mutta haastattelut saatiin siitä huolimatta hyvin tehtyä. Tämä ei mielestäni vaikuttanut haastattelun flow'n katkeamiseen.

Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä tulee olla vapaus osallistua tutkimukseen ja myös vapaus kieltäytyä siitä. Tutkimukseen osallistumisen täytyy olla vapaaehtoista sekä mahdollisuus keskeyttää ja peruuttaa osallistumisensa tutkimukseen. Tutkittavalla tulee olla aina mahdollisuus saada tietoa tutkimuksesta, sen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä, käytännön toteutuksesta, tutkimukseen osallistumisen konkretiasta, kerättävän tutkimusaineiston käsittelystä ja säilyttämisestä. Tutkittavan tulee saada tietoa tutkimuksen tavoitteista sekä mahdollisesti koituvista riskeistä ja haitoista sekä vaikutuksista ja mahdollisista hyödyistä. Tutkimus on toteutettava niin, että siinä kerätään vain tutkimuksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. (TENK, 2019, s. 8, 12)

Kaikki tutkimukseni haastatteluun osallistuneet henkilöt allekirjoittivat suostumuslomakkeen (liite 3) haastattelun tekemiseen. Kirjoituskutsuun vastanneilta ei edellytetty suostumuslomakkeen allekirjoittamista. Kirjoituskutsuun vastanneita oli vähän, joten aineistonkeruuta jouduttiin jatkamaan haastatteluilla. Haastateltavat saatiin myös sosiaalisen median kautta ja heitä haastattelutilanteessa pyydettiin allekirjoittamaan suostumuslomake.

Ennen jokaista haastattelua kerroin vapaaehtoisuuden periaatteen, ja sen, että haastattelu voidaan keskeyttää heti, jos haastateltava niin toivoo. Haastattelun alussa annoin myös mahdollisuuden jokaiselle kysyä tutkimukseeni liittyviä kysymyksiä, joihin vastasin ennen haastattelun aloittamista. Lisäksi kerroin aineiston anonymisoinnista, että tulen aineistoa analysoidessani häivyttämään tunnistettavuuteen liittyvät asiat mahdollisimman hyvin.

Narratiivista laadullista tutkimusta usein pidetään eettisesti pätevänä tutkimuksena. Eettiseksi asiaksi nähdään se, että tutkimus kunnioittaa ihmisen yksilöllistä

ominaislaatuutta ja antaa mahdollisuuden tutkittaville ilmaista itseään omalla äänellään. Mahdollisuus kertoa oma tarinansa koetaan tutkittavien keskuudessa usein terapeuttiseksi ja palkitsevaksi asiaksi. Eettisesti haastavaa on kuitenkin se, että esimerkiksi haastattelutilanne voi saattaa tutkittavat siihen mielentilaan, että hän paljastaa itsestään asioita, joita ei olisi halunnut paljastuvan. Elämäntarinat ja tapahtumat ovat ihmiselle osa hänen minuuttaan. Ne ovat yksilölle tärkeitä ja sen vuoksi myös haavoittuvuudelle alttiita. Tutkija tulkitsee kertojan tarinaa ja asettaa tarinan tulkittavaksi objektiksi ja tämä voi tuntua tutkittavasta loukkaavalta, jolloin voi olla mahdollista, että tutkimus vahingoittaa tutkittavaa henkilöä. Myös tutkimuksen raportointivaiheessa saattaa käydä siten, että henkilön tarinasta hahmottuu tunnistettavia piirteitä, vaikka yksityiskohdat olisi tutkimuksesta häivytetty pois. (Hänninen, 2015, s. 174)

Haastateltavat olivat hyvin avoimia puhumaan omista kokemuksistaan, ja tämän vuoksi aineistoa kertyi runsaasti. Aineistossa oli paljon sellaista, mikä oli pakko jättää kokonaan pois tutkimuksesta sen liiallisen henkilökohtaisuuden vuoksi. Tulosten raportointivaiheessa täytyi tarkasti huolehtia sitä, että tunnistettavia piirteitä tai yksityiskohtia ei tule vastauksista esiin. Tärkeäksi pyrkimykseni analysoinnissa nousi se, että en loukkaa haastateltavien yksityisyyttä nostaten esiin vastausten kautta liian henkilökohtaisia asioita tuloksiini. Analysointi ja aineiston pelkistäminen oli osittain tämän vuoksi haastavaa, koska tarkoitukseni oli saada tutkimukseen osallistuneiden perheiden kokemukset ja ääni kuitenkin mahdollisimman hyvin kuuluviin heidän tarinoitaan kunnioittaen.

10 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Yhtenä työni tavoitteena oli johtaa kehitysehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiakaslähtöisen työn tueksi tutkimukseen osallistuneiden kriisin kohdanneiden ihmisten kokemusten pohjalta (Kuva 9). Tulosten tarkasteluun ja johtopäätöksiin otan mukaan myös tämän näkökulman. Esitän tulosten tarkastelussa tutkimukseen osallistuneiden vastaajien kokemuksia tuen saamisesta ja toiveita siitä, minkälaista tukea he olisivat tilanteissaan toivoneet. Näiden pohjalta esitän mahdollisia kehitysehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle. Tutkimukseen osallistuneet korostivat vastauksissaan tuen tarvetta: vertaistukea, keskusteluapu, hyvää ammattimaista kohtaamista, kuuntelua, tiedon saamista

asioista, perheen ulkopuolista tukihenkilöä sekä tietopakettia ”kaapista ulos” tulemiseen uskovalle perheelle.

Kuva 9. Vastaaajien kokemukset ja niistä johdetut kehitysehdotukset.



Tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa sosiaalipalveluita ei juurikaan mainittu ja terveyspalveluiden kautta taas ei ollut osattu lähteä hakemaan apua oman prosessin aikana. Vastauksissa kävi ilmi, että terapeutista tukea tai keskusteluapua haettiin vasta myöhemmässä vaiheessa. Myös Karvinen ja Venesmäki (2019) ovat esittäneet, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluva voi jättää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttämättä syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun pelossa. Vastauksissa ilmeni myös, että sosiaali- ja terveydenhuollon ajateltiin olevan asenteellista uskonnollisuutta kohtaan. Pelättiin sitä, että sosiaali- ja terveydenhuolto näkisi oman uskonnollisuuden ongelmana perheen kriisissä, ei voimavarana. Tämän vuoksi sieltä ei lähdetty hakemaan ensi sijassa apua.

10.1 Tuki identiteetin löytämiseen ja vertaistuki

Jokainen tarvitsee jonkun, jolle puhua asioistaan ja jakaa elämäänsä. Tämä tarve nousi esiin tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa. Toiset olivat löytäneen jossain vaiheessa prosessiaan vertaistukea, mutta omien vaikeidenkin identiteettiin liittyvien kysymysten äärellä oli yritetty pärjätä pitkään ilman tukea ja apua. Läheisille ei omista kamppailuistaan uskallettu kertoa, koska pelättiin sitä, minkälaisia reaktioita tilanne aiheuttaa.

Lehto ja Kovero (2010) sekä Karvinen ja Venesmäki (2019) ovat kirjoittaneet seksuaalisuuteen liittyvästä kriisistä. Sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluva, joka ei pysty hyväksymään omaa suuntautumistaan voi kohdata masennusta ja itsetuhoisia ajatuksia. Tutkimukseeni vastanneiden vähemmistöön kuuluvien kohdalla oman seksuaalisen identiteetin hyväksymisen vaikeus nosti esiin monenlaisia tunteita. Näiden käsittelemisen vaikeus aiheutti mm. masentuneisuutta. Tilanteesta ei puhuttu vaan siitä yritettiin itse selviytyä. Vapauden tunnetta koettiin sitten, kun asiasta vihdoinkin uskallettiin kertoa jollekulle. Prosessi kesti vuosia ja sitä käytiin haastattelujen perusteella läpi yksin ilman ulkopuolista apua.

Lehto ja Kovero (2010) käsittelevät kirjassaan homoseksuaalisuuden syntymekanismeja ja sivuavat biseksuaalisuuden määrittelyä. Biseksuaalisuus nähdään usein vaiheena ennen homoseksuaalisuuden myöntämistä. Tutkimukseeni osallistuneiden vastauksissa nousi esiin prosessin vaiheissa toive siitä, että seksuaalinen herääminen samaa sukupuolta kohtaan olisi vain vaihe, joka menee vielä ohi. Lehto ja Kovero (2010) toteavat tämän vaiheen usein olevan sellainen, missä korostuu biseksuaalisuus.

Oman minuuden ja identiteetin löytäminen on jokaiselle tärkeää, mutta ei aina helppoa ja toisinaan se voi tuottaa jopa ahdistusta ja kriisin elämässä. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa nousi esiin masentuneisuutta, ahdistuneisuutta sekä häpeää ja monenlaisia muita negatiivisia tunteita, joiden käsittelyssä olisi tarvinnut ulkopuolista tukea ja apua. Tässä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla olisi mahdollisuus tukea yksilöä prosessissaan. Toiveena ja yhtenä tuen muotona vastaajat nostivat esiin vertaistuen sekä sen helpotuksen tunteen mikä tilanteessa oli tullut siitä, että oli vihdoinkin uskaltanut jollekin

ystävälle tai läheiselle kertoa suuntautumisestaan. Tähän puhumiseen täytyisi kannustaa, koska ahdistusta aiheutti vastaajien kertomusten pohjalta se, että asiaa piti salailla ja hävetä.

10.2 Uskonnollisuuden näkeminen voimavarana

Ihminen on kokonaisuus ja sen huomioiminen on tärkeää. Uskonnollisille ihmisille uskonnollisuuteen liittyvät asiat, kuten rukous ja hengellinen yhteys, ovat tärkeä voimavara elämässä. Tämä nousi esiin tutkimukseen osallistuneiden kertomuksissa. Uskonnollisuus oli toisinaan tuonut haasteita oman identiteetin löytymiseen ja toisaalta aiheuttanut uskonnollista kriisiä, mutta usko Jumalaan nähtiin myös asiana, joka auttoi elämässä eteenpäin. Uskon tärkeys näkyi sekä seksuaalivähemmistöön kuuluvien että heidän perheenjäsentensä vastauksissa.

Linjakumpu (2015) kirjoittaa kirjassaan hengellisestä väkivallasta, mutta mainitsee myös sen, että uskonnolliset yhteisöt tuovat hyviäkin asioita ihmisten elämään, joita ovat esimerkiksi turvallisuuden tunne, yhteisöllisyys, jatkuvuus, jaettu todellisuuden kokemus, identiteetin tuki. Uskonnolliset yhteisöt ovat jäsenilleen usealla elämän osa-alueella merkityksellisiä. Uskonnollisiin yhteisöihin suhtauduttiin tutkimukseeni vastanneiden tilanteissa ristiriitaisin tuntein. Vaikka uskonnolliset yhteisöt toisaalta toivat ristiriitaiset tunteet, niin niihin haluttiin kuulua mukaan. Seurakunnista tai papeilta oli myös saatu apua jossain vaiheessa prosessia, joten kaikki kokemukset eivät olleet huonoja. Sekä seksuaalivähemmistöön kuuluvat että heidän perheenjäsenensä toivat osassa vastauksissa esiin sitä, että seurakuntayhteys on tärkeä osa heidän elämäänsä ja seurakuntaan halutaan kuulua. Seurakunta nähtiin siis myös voimavarana.

Lehto ja Kovero (2010) kertovat kirjassaan konstruktionistisesta näkökulmasta homoseksuaalisen identiteetin syntyyn. Konstruktionistinen näkökulma nostaa esiin sosiaaliset, psykologiset ja kulttuurilliset tekijät seksuaalisen identiteetin syntyyn ja niiden vuorovaikutussuhteet. Seksuaalinen käyttäytyminen nähdään olevan perusteiltaan sosiaalinen eli ihminen oppii seksuaalisuuden ja tavan ilmaista omaa seksuaalisuuttaan. Seksuaalinen identiteetti ei olekaan kokonaan pysyvä, mutta ei kokonaan muuttuvakaan. Tutkimukseni vastaajista yhdellä seksuaalivähemmistöön kuuluvalla oli niin vahva oma uskonnollinen vakaumus, että hän oli kokenut ainoaksi vaihtoehdoksi elää ilman

parisuhdetta samaan sukupuoleen. Hän korosti sitä mahdollisuutta, että homoseksuaalisuus voi vielä muuttua heteroseksuaaliseen suuntaan. Tästä mahdollisuudesta ovat puhuneet kirjoissaan muun muassa Ari Puonti (2020) ja Noora Nätkin (2020). Lisäksi julkisuudessa otsikoissa ollut Amadeus Oilinki (2013) kertoi, että eheytyi homosta heteroksi. Nämä erilaiset näkökulmat on huomioitava vakaumuksellisiin ihmiskäsityksiin liittyvinä asioina, kun puhutaan uskonnollisessa viitekehyksessä seksuaalisesta suuntautumisesta tai sen muuttumisen mahdollisuuksista.

Seksuaali-identiteettiä koskevat ajatukset ovat erittäin henkilökohtaisia ja liittyvät myös ihmiskäsitykseen. Seksuaali-identiteetin muuttumisen mahdollisuus voi olla tärkeä osa hyvinvointia heillä, jotka tahtovat valita vakaumukseensa kuuluvan uskomuksen vuoksi elää esimerkiksi ilman homoseksuaalista suhdetta. Tukea tulisi saada myös tässä tilanteessa, että valitsee itse elää uskonnollisen vakaumuksensa mukaisesti. Avun saaminen tähän koetaan vaikeaksi tai se on vain seurakuntien kautta saatavaa ei-ammattillista tukea, joka saattaa olla osaamiseltaan melko kirjavaa.

Geels ja Wikström (2009) kirjassaan esittelevät uskonnopsykologisia keinoja kriisien kohtaamiseen. He nostavat esiin, että sokkivaiheessa ei uskonnollisuus juurikaan näy, mutta reaktiovaiheessa tietyt uskonnolliset piirteet voivat kriisin käsittelyssä korostua. Uskonnollinen torjunta voi heijastua ristiriitojen ja ongelmien kieltämisenä ja heikkoudet, epäilyt ja kärsimys torjutaan elämästä. Järkeistämässä taas ihminen järkeistää saamatta jääneen rukousvastauksen ajatukseen, että näin kuuluikin tapahtua ja asia on yksilön parhaaksi. Uskonnollisessa neuroosissa uskonnollisuudesta tulee puolustusmekanismi, joka auttaa välttämään ongelmia itsessään ja auttaa pitämään epämiellyttäviä kokemuksia ja ajatuksia poissa tietoisuudesta. Uskonnollisessa neuroosissa usko on usein ankara, joka tuomitsee muita.

Tutkimukseni vastauksissa uskovilla seksuaalivähemmistöön kuuluvilla omassa prosessissaan nousi esiin oman seksuaalisen identiteetin torjunta ja järkeistäminen sekä oma homovastaisuus jossain vaiheessa elämää. Tämä vaikutti liittyvän omaan vahvaan uskonnolliseen vakaumukseen, minkä vuoksi ei haluttu olla seksuaalivähemmistöön kuuluvia. Vastareaktionä oli itsensä kieltäminen. Osa vastaajista kertoi myös rukoilleensa, että Jumala muuttaisi seksuaalisen suuntautumisen heteroksi. Kun tähän rukoukseen ei

saatu vastausta koettiin, että oma homoseksuaalisuus ei Jumalalle ole ongelma. He päättelivät Jumalan hyväksyvän ihmisen sellaisena kuin hän on. Usko Jumalaan ja rukous oli tällöin koettu voimavarana oman suuntautumisen hyväksymisessä.

McGeorge, Carlson ja Toomey, (2014) ovat nostaneet esiin ajatusta siitä, että uskonnollisuus on myös psyykkisen hyvinvoinnin lähde ja voi tukea yksilön omaa seksuaalivähemmistöön kuulumisen hyväksymistä. Tämän vuoksi pitäisi tukea seksuaalivähemmistöön kuuluvien hengellistä hyvinvointia ja uskonnollisuutta. Uskovaisella seksuaalivähemmistöön kuuluvalla tutkimukseni vastausten pohjalta näyttäisi olevan haasteita siinä, että mistä löytää oma paikkansa. Esimerkiksi Setan toiminta koettiin vieraaksi, mutta välttämättä ei ollut löydetty uskonnollista yhteisöäkään, jossa olisi voinut olla omana itsenään. Karvinen ja Venesmäki (2019) ovat maininneet siitä, miten uskovainen seksuaalivähemmistöön kuuluva voi olla kaksinkertaisen syrjinnän kohteena sen takia, että on uskovainen ja myös vähemmistöön kuuluva.

10.3 Tiedon saamisen tärkeys

Uskonnollisen kriisin käsittelyssä tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa sekä seksuaalivähemmistöön kuuluvilla, että heidän perheenjäsenillään nousi tarve lähteä etsimään tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista sekä vaihtoehtoisista teologisista näkemyksistä ja tulkinnoista. Näkisin, että seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten äärellä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on osaamista sekä tarvittaessa sitä löytyy erilaisilta aiheeseen perehtyneiltä järjestöiltä, kuten Setalta. Haasteen kuitenkin tässä tuo se, että mitä kautta tukea saa teologisten ja elämäntutkimuksellisten aiheiden käsittelyyn. Niillä on kuitenkin vaikutusta uskonnollisen ihmisen elämäntilanteissa ja siitä selviämisessä. Välttämättä seurakunnissa ei ole kuitenkaan kokonaisvaltaista osaamista kohdata sekä seksuaalisen identiteetin että uskonnollisen kriisin kanssa kamppailevaa. Näkisin, että tässä olisi tilanne, joka vaatii moniammatillista yhteistyötä ja verkostoja, joissa mukana olisi eriosajia aiheiden ääreltä.

Kankaanniemi ja Havukainen (2020) ovat kirjoittaneet Raamatun kohtien tulkintaa seksuaalisuudesta mielestäni konservatiivisemmasta näkökulmasta ja Latvus (2003) sekä Yhteys-liike (n.d) käsittelee aihetta niin sanotusta liberaalista tulkinnasta käsin. Nissinen

(1999 sekä 2003) on pohtinut myös teoksissaan sukupuolen ja seksuaalisuuden tulkintamuotoja Raamatun tekstien pohjalta. Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla oli havaittavissa vastausten perusteella jossain vaiheessa omaa prosessiaan pelkoa ja ahdistusta, mikä nousi omasta uskonnollisuudesta ja liittyi omaan ymmärrykseen ”oikeasta” Raamatun tulkinnasta, mitä tulee hyväksyttävään ja kiellettyyn seksuaalisuuteen.

Oman seksuaalisen suuntautumisen nähtiin olevan syntiä, mikä aiheutti helvetin pelkoa. Vastaajat itse puhuivat konservatiivisista ja liberaaleista Raamatun tulkinnoista ja siitä, miten niitä oli täytynyt itse käsitellä omassa prosessissaan. Esimerkiksi oman vakaumuksensa vuoksi homoseksuaalisuuden näkeminen vääränä ja syntinä jossain vaiheessa elämäänsä oli nostanut esiin jopa toivetta kuolemasta. Vastauksissa oli havaittavissa se, että omaa uskonnollista kriisiä oli pitkään käsitelty yksin ilman mitään ulkopuolista apua tai tukea. Apu ja tuki oli usealla ollut vain kirjallisuudesta löydettävää, koska omassa uskonyhteisössä ei uskallettu avoimesti kertoa kamppailuistaan omassa seksuaalisessa suuntautumisessaan.

Sekä Rodriguez ja Ouellette (2000) että Linjakumpu (2015) ovat kirjoittaneet siitä miten uskonnollisen ja seksuaalisen identiteetin yhteen sovittaminen on vaikeaa ja voi aiheuttaa kriisin. Tämä oli havaittavissa myös tutkimustuloksissa vastauksissa. Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla uskovaisilla nousi esiin tarve lähteä tutkimaan asiaa Raamatusta ja teologisten argumenttien pohjalta ja etsiä omalle aikaisemmalle konservatiiviselle näkemykselleen vaihtoehtoja. Osa oli onnistunut integroimaan oman seksuaalisen identiteettinsä uskonnolliseen identiteettiinsä ja tämä auttoi hyväksymään tällöin oman seksuaalisen suuntautumisensa paremmin. Omasta uskonnollisesta vakaumuksesta ei haluttu luopua, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Geels ja Wikström (2009) puhuvat uskonnon vaikutuksista ihmisen kehityskriisissä. Kehityskriisissä ihminen arvioi elämäänsä ja arvojansa. Uskonnollisesta näkökulmasta katsottuna on ajateltu, että kysymykset elämäntarkoituksesta, vastuusta ja syyllisyydestä, sekä kuolemanjälkeisestä elämästä, saavat uuden merkityksen tässä elämänvaiheessa. Eryistä ahdistusta tuovat kuoleman kysymykset, vastuun kysymykset sekä tarkoituksen etsintä.

Tutkimukseni osallistujien vastauksissa esiintyi kehityskriisin kaltaisia uskonnollisia kysymyksiä. Osassa tilanteissa kysymykset kuolemasta, vastuusta ja tarkoituksista ovat teologisia kysymyksiä, joita aiheen äärellä läpikäydään. Yritetään mukauttaa uutta elämäntilannetta omaan uskonnollisuuteen sekä seksuaalivähemmistöön kuulumisen tuottamiin ristiriitoihin. Perheenjäsenet yrittivät löytää keinoja hyväksyä uutta tilannetta ja etsiä tilaa sille omassa uskonnollisessa viitekehyksessään. Kriisi oli osalle vastanneista hyvin raskas ja sellainen, joka osittain oli edelleen käynnissä sekä seksuaalivähemmistöön kuuluvilla, että perheenjäsenillä. Kaikkiin teologisiin kysymyksiin aiheen äärellä ei kyetty löytämään tyhjentäviä ja tyydyttäviä vastauksia, vaan oli sopeuduttu elämään sen kanssa, että kaikkeen ei välttämättä vastausta löydy.

Sekä seksuaalivähemmistöön itse kuuluvat että heidän perheenjäsenensä toivat esiin sitä, että myös heitä täytyy ymmärtää, jotka eivät asiaa ymmärrä tai hyväksy. Konservatiiviselle näkökulmalle toivottiin annettavan tilaa. Tämä toive poikkeaa joltain osin nykyaikamme keskustelukulttuurista aiheen äärellä, joka liittyy seksuaalivähemmistöihin ja uskonnollisuuteen sekä niiden yhteen sovittamiseen (ks. Charpentier, 1999; Puolimatka 2020b; Räsänen, 2004; Korpela, 2018). Keskusteluissa julkisuudessa aiheen äärellä esiin nostetaan helposti ääripäiden mielipiteet, jotka kumoavat toistensa ajatuksia ja tulkintoja asiasta ilman asiallista dialogista keskustelua aiheesta. Tämä vastakkain asettelu ei tue asian äärellä olevia uskonnollisia perheitä, joissa toiveena olisi löytää keskitie, mitä kulkea asian käsittelemisessä.

10.4 Perheen tukeminen ja kohtaaminen

Kriisi on joko uhka tai mahdollisuus elämässä. Kriisin voimakkuuteen vaikuttaa muun muassa ihmisen elämänhistoria ja kasvatus sekä nykyinen elämäntilanne. Elämäntilanne voi kriisiytyä äkillisen elämänmuutoksen tai arvaamattoman tapahtuman vuoksi ja heikentää näin ihmisen elämäntilannetta ja toimintakykyä. Kriisi nostaa usein pintaan myös eksistentiaalisia kysymyksiä elämästä ja ovat usein pitkäkestoisia. (ks. Laukkanen, 2018, ss. 1–3; Palosaari, 2008, s. 32)

Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kertomuksissa on havaittavissa elämänkriisi. Aluksi kriisiä aiheutti oma vahva uskonnollinen ajattelu siitä, että esimerkiksi homoseksuaaliset tunteet

koettiin vääriksi sen vuoksi mitä oli teologisesti aikaisemmin asiasta opetettu. Tämä aiheutti sen, että oma seksuaalisuus kiellettiin ja pyrittiin elämään normaalia heteroseksuaalista elämää. Kriisin voidaan nähdä olevan tutkimukseen osallistuneilla vuosiakin kestäväää kamppailua sen kanssa, että mikä oma seksuaalinen suuntautuminen on ja miten säilyttää siinä rinnalla myös oma uskonnollinen identiteetti. Lopulta oma seksuaalinen suuntautuminen pystyttiin hyväksymään ja siitä alettiin puhumaan avoimesti toisille. Osa vastaajista myös pystyi integroimaan seksuaalisen identiteetin ja uskonnollisen identiteetin yhteen.

Lehto ja Kovero (2010) kuvaavat miten myönteinen suhde vanhempiin tukee nuoren seksuaali-identiteetistä kertomista ja itsetuntoa. Perheelle kertominen voidaan kuitenkin kokea vaikeaksi siitä syystä, että perheen reaktiota pelätään.

Tutkimukseeni osallistuneet seksuaalivähemmistöön kuuluvat olivat käyneet pitkän prosessin läpi omassa uskonelämässään, tunteissaan, ja seksuaalisen suuntautumisensa hyväksymisessä ja tunnustamisessa ennen kuin he kertoivat asiasta perheilleen. Seksuaalivähemmistöön kuuluvat olivat siis uudelleenorientoitumisen vaiheessa elämäkriisissään asiasta perheelleen kertomisen hetkellä. Perheenjäsenten reaktiot lähtivät tilanteessa alusta ja olivat pohdinnoiltaan hyvin saman kaltaisia mitä ne olivat olleet seksuaalivähemmistöön kuuluvalla aikaisemmin. Perheenjäsenet kertoivat ensireaktioidensa tilanteessa olleen sokin kaltaisia: unettomuutta, itkua, ahdistusta. Reaktiovaiheessa mukaan tulivat tunteet kuten syyllisyys ja häpeä. Perheenjäsenet siis lähtivät prosessin alusta muun muassa kyseenalaistaen mahdollisuuden esimerkiksi läheisensä suuntautumisen muuttumiseen, pelot asian syntyisyydestä ja helvettiin joutumisesta olivat myös todellisia.

Yhteentörmäys näyttäisi tapahtuvan tässä vaiheessa perheissä voimakkaimmin. Vähemmistöön kuuluva on jo oman prosessinsa elämäkriisissään käynyt asiassa uudelleenorientoitumisen vaiheeseen saakka, mutta joutuu käymään sen uudelleen läpi perheenjäsentensä elämäkriisin vaiheiden kautta. Perhe lähtee tilannetta purkamaan alusta ja käy läpi monenlaisia asioita ja tunteita. Kriisin vaiheiden läpikäymisessä uudelleenorientoitumisen vaiheessa ihmisen toimintakyky voi olla vielä heikkoa, mikä osaltaan tuo haasteita asioiden läpikäymiseen.

Kun seksuaalivähemmistöön kuuluva kertoo perheenjäsenilleen suuntautumisestaan hänen voi katsoa olevan elämänkriisissään uudelleenorientoitumisen vaiheessa, mutta ei välttämättä kuitenkaan vielä toimintakyvyltään täysin voimissaan. Tilanne on tämän vuoksi herkkä, koska perheen reaktiot ovat usein voimakkaat tilanteen sokkivaikutuksen takia ja kohdistuvat helposti seksuaalivähemmistöön kuulumisesta kertovaan perheen jäseneseen. Vaihe on selkeästi vaikea kaikille osapuolille elämäkriisin erilaisten vaiheiden kautta. (ks. Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009, ss. 13–14; ks. myös Geels & Wikström, 2009, sekä Huttunen, 2018)

McCormick ja Baldrige (2019) esittävät näkemyksen, miten tällaisessa tilanteessa tulisi suhtautua uskonnolliseen perheeseen. Heidän mukaansa tilanteessa ei tulisi lähteä kumoamaan kenenkään uskonnollista vakaumusta, vaan sitä tulisi ymmärtää. Perheen tilannetta auttaa enemmän asiallisen informaation antaminen ja niiden asioiden löytäminen, joista perheessä voidaan olla samaa mieltä, esimerkiksi rakkaus, kunnioitus ja toinen toisensa hyväksyminen. Tämä ajatus ilmeni perheenjäsenten vastauksissa: tahtotila rakastaa läheistään vaikutti eniten siihen, että ei halunnut antaa välien katketa tai erimielisyyksien voittaa.

Vastauksissa nousi esiin häpeän tunne ja pelko siitä, että miten asiaa suhtaudutaan sosiaalisissa suhteissa: lähisuku, ystävät, seurakuntayhteys. Vanhemmat voivat kokea häpeää lapsen seksuaalisesta suuntautumisesta sen vuoksi, että ympäröivä kulttuuri suhtautuu asiaan kielteisesti. Tutkimukseen vastanneiden kohdalla nousi esiin tätä pelkoa ja häpeän kokemista suhteessa seurakuntayhteisöihin ja läheisiin. (ks. Lehto & Kovero, 2010, s. 168; ks. myös Troutman & Evans, 2014, ss. 3–5)

Perheenjäsenten reaktioissa on havaittavissa kriisin vaiheita, joita muun muassa Palosaari (2008) kirjassaan käsittelee. Sokkivaihetta on perheenjäsenten vastauksissa ensihetken reaktioissa havaittavissa muun muassa unettomuus, mykkyys tai sanattomuus, itku, ahdistus, raivo. Reaktiovaihe pitää sisällään voimakkaita tunteita esimerkiksi syyllisyydentunteet ja pelon sekä uskonnolliset reaktiot, kuten rukoileminen. Geels ja Wikström (2009) nostavat kriisin kohtaamisen keinona esiin uskonnollisilla ihmisillä muun muassa rukoilemisen ja Jumalaan turvaamisen rukouksen kautta. Työstämisvaiheessa asiaan aletaan löytämään uusia näkökulmia, halutaan ymmärtää ja rakastaa omaa läheistään ja

yritetään hyväksyä uutta tilannetta. Tutkimukseen osallistuneissa perheissä asian läpikäynti jatkui vuosia ennen kuin se pystyttiin edes jotenkin hyväksymään. Uskosta ja rukoilemisesta koettiin saavan apua tilanteessa ja se helpotti asian hyväksymistä paremmin.

Perheen tunteiden kohdalla voidaan puhua myös surun vaiheista. Suruprosessiin usein kuuluvat vaiheina sokki, kieltäminen, suuttumus, syyllisyydentunto, masennus, sopeutuminen ja hyväksyntä. Lehto ja Kovero (2010) sekä Troutman ja Evans (2014) nostavat esiin sitä, että vanhempien kriisi helposti unohdetaan, kun tuetaan yksilöä perheessä. Vanhemmilla kriisi liittyy usein kokemukseen epäonnistuneesta vanhemmuudesta. Tunteena koetaan syyllisyyttä ja häpeää.

Nämä tunteet nousivat esiin myös tutkimukseeni osallistuvien perheenjäsenten vastauksissa. Syytä lapsen seksuaaliseen suuntautumiseen etsittiin itsestä ja koettiin syyllisyyttä siitä, että ei ole osannut kasvattaa lastaan oikein tai on tehnyt jotain väärää vanhempana. Vastauksissa nousi esiin se, että hyväksymisen prosessi oli kestänyt pitkään ja osalla jatkuu edelleen. Osa puhui suoraan siitä, että tilanteessa on koettu voimakasta surua ja menettämisen pelkoon liittyviä tunteita.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on pitkään ollut ohjeita surevan ihmisen kohtaamiseen (ks. Hoitotyön tutkimussäätiö, 2018, s. 9). Kuunteleminen, myötätuntoinen kohtaaminen ja surevan rinnalla kulkeminen tilanteessa ovat tärkeitä. Tutkimukseen osallistuneiden perheenjäsenten kohdalla nousi esiin se, että tilanne aiheutti suruprosessin ja ahdistusta, joka kesti toisilla jopa vuosia.

Reini (2016) on nostanut esille mielenterveydenhäiriöiden taloudelliset vaikutukset yhteiskunnalle esimerkiksi ihmisten työvuosien vähentymisenä ja sairauspoissaolojen kuluina. Masentuneisuus ja ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisiä mielenterveydellisiä ongelmia. Tutkimukseen osallistuneiden perheiden kohdalla tilanteesta aiheutuneet ongelmat jatkuivat pitkään aiheuttaen perheille kärsimystä, jopa välien katkeamista. Vaikutukset tilanteessa ovat laajat ei vain yksilön näkökulmasta vaan koko perheen.

Perheenjäsenten vastauksissa nousi esiin se, että kun läheinen oli kertonut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan, niin hän oli pyytänyt vaikenemaan asiasta ja siitä ei ollut saanut puhua muille. Tämä vaikeneminen asiasta koettiin vaikeaksi, koska tarve asiasta

puhumiseen oli suuri. Toiveet tuen saamiseen tilanteessa perheenjäsenten vastauksissa esiintyi asiasta puhumisen tärkeys.

Suruprosessin läpikäymisessä usein korostuukin puhumisen tärkeys, vertaistuki ja ulkopuolinen apu (ks. Hoitotyön tutkimussäätiö, 2018, ss. 4–5, Surevan kohtaaminen, n.d. sekä Itkonen, 2017). Perheenjäsenet kuvasivat tunteneensa surua. Tilanne vertautuu siis suruprosessin. Perhe tarvitsisi erityisesti tukea, ettei asiasta joutuisi vaikenemaan vaan olisi jokin paikka, missä puhua tunteistaan ja kokemuksistaan. Vastaajat kertoivat, että pelkäsivät sosiaali- ja terveydenhuollon tai esimerkiksi Setan olevan liian asenteellisia tukijoita kriisissä. Sen vuoksi näiltä tahoilta ei lähdetty etsimään keskustelutukea.

10.5 Keskusteluavun saaminen

Tutkimukseen vastanneiden kertomuksissa nousi voimakkaasti esiin puhumisen ja kuulluksi tulemisen tarve. Kuitenkin avun hakeminen oman lähipiirin ulkopuolelta oli tilanteessa vähäistä. Omasta uskonyhteisöstä ei haluttu lähteä hakemaan tukea tilanteessa, koska pelättiin suhtautumisen olevan negatiivista ja torjuvaa. Seta ja sosiaali- ja terveydenhuolto koettiin taas asenteellisina ja uskonnollisesta kriisistä johtuvaa reaktiota ymmärtämättöminä. Tämän perusteella voisi nähdä, että nämä uskonnolliset perheet jäivät vaille apua ja tukea kokonaan. Paikan löytäminen tilanteessa, mistä apua voisi saada tai hakea, on näille perheille haastavaa. Tukea tarvittaisiin, mutta sitä ei uskalleta tai osata tilanteessa hakea. Kriisi kuitenkin koettiin lähes lamaannuttavana ja syvänä elämäkriisinä, joka aiheutti muun muassa fyysisiä oireita, kuten unettomuutta, johon terveydenhuollon kautta saatava apu olisi tärkeää.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on käytössä erilaisia keskustelun malleja, joita tässä työssäni olen esitellyt lyhyesti. Tällaisia ovat muun muassa avoimen dialogin mallin, huolen puheeksi ottamisen, surevan ihmisen kohtaamisen sekä sovittelijan roolin ristiriita tilanteissa. Perheet ovat tilanteessa, joka on herkkä ja vaatii ammattilaiselta kohtaamisessa ammattitaitoista, kuuntelevaa ja ymmärtävää osaamista. Kriisin kohtaamisen taito tilanteessa on tärkeää ja sen tietäminen, että perheenjäsenet ovat kriisinsä vaiheissa eritasoilla, joka tuo haasteensa vuorovaikutukseen.

Huttunen (2018) kirjoittaa elämäntilanteesta johtuvasta psyykkisestä häiriöstä, mikä aiheuttaa muun muassa ahdistuneisuutta ja tunnereaktioita. Kyseessä on Huttusen mukaan elämäntilanteeseen liittyvä sopeutumishäiriö mihin pitkään jatkuneena avun hakeminen on suotavaa. Elämäntilanteesta aiheutuvaan psyykkiseen oireiluun Huttusen mukaan auttaa läheisten tuki, keskusteluapu, normaalit arjen rytmit sekä sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen muuttamalla suhtautumista asiaan. Tutkimukseen vastanneiden kohdalla selvästi ahdistusta ja tunnereaktioita helpotti uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen, jota edesauttoivat keskusteluavun saaminen muun muassa pastorilta sekä läheisten ja perheen antama tuki tilanteessa. Vertaistuen tärkeys ja sen saaminen nähtiin tärkeänä tuen muotona tilanteesta selviämiseen ja sitä enemmän toivottiin.

Mönkkönen (2018) kirjoittaa dialogisuudesta, jossa pyritään yhdessä löytämään erilaisten näkemysten välille uutta näkökulmaa. Hän kirjoittaa siitä, että miten ristiriitaisessa kommunikaatiossa, jossa syntyy konflikti, voidaan tarvittaessa vaatia ulkopuolista sovittelijaa. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien vastauksissa nousi toive, että tilanteessa, jossa kertoo suuntautumisesta perheelleen, olisi voinut olla ulkopuolinen sovittelija keskustelua ohjaamassa. Terveystieteiden tutkimuksessa on ollut pitkään dialogisena menetelmänä huolen puheeksi ottaminen (ks. Eriksson & Arnkil, 2012, s. 37). Huolen puheeksi ottamisessa ei oteta kantaa tai puolta, vaan mahdollistetaan osapuolille yhdessä ajattelemiseen yhteisten näkökulmien löytämiseen. Ulkopuolisen sovittelijan roolin ja huolen puheeksi ottamisen kautta voitaisiin perheiden kesken päästä hyvään dialogiin ja tässä olisi sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä mahdollisuus auttaa perheitä.

Työntekijän on syytä tiedostaa oma suhtautumisensa paitsi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin myös uskonnollisuuteen. Jos työntekijä suhtautuu kielteisesti tai torjuvasti uskonnollisuuteen, hänen on vaikea nähdä uskon olevan useille kuitenkin voimavara elämässä, joka tukee ja luo turvallisuutta. Tässä näkisin, että vaihtoehdoksi olisi hyvä ottaa käyttöön moniammatillinen yhteistyö ja ottaa näiden perheiden kohdalla hoitoketjuun mukaan eri järjestöt sekä seurakuntien työntekijät, kuitenkin siten, että varmistetaan se ammattitaito mikä heillä on. Setan toiminta ajateltiin aineistossani vieraaksi kristillisen vakaumuksen omaavien vastaajien keskuudessa. Konservatiivisten uskonnollisten ihmisten kohdalla olisi tärkeää löytää sellainen tukea tarjoava taho tai toimintamuoto, jossa seksuaalinen ja uskonnollinen identiteetti tunnustettaisiin yksilön lähtökohtia kunnioittaen.

11 Pohdinta ja kehittämisehdotukset

Perheiden tukeminen on tärkeää yksilöiden terveyden- ja hyvinvoinnin kannalta, mutta myös sosiaalisten suhteiden kannalta, koska perhe on kuitenkin suurelle osalle ihmisiä tärkeä tuki elämässä. Usein uskonnolliset perheet ovat vielä hyvin tiiviitä ja asia mikä hajottaa perhettä tai perheen jäsenten välejä tuottaa yksilöille pahoinvointia. Mielenterveydelliset ongelmat ovat Suomessa yleisiä ja merkittävä terveydenhuollollinen kuluera. Kun kokonaiset perheet voivat pahoin, niin vaikuttaa se myös yhteiskunnallisesti.

Mielenterveyden palveluiden tai mielenterveydenhoidon maine ei välttämättä ole yhteiskunnassamme hyvä ja niihin pääseminen on vaikeaa. Avun hakemiseen saattaa olla kynnys myös sen vuoksi, että tiedetään jonojen sinne olevan pitkiä. Elämäkriisien kohdalla helposti ajatellaan, että niistä tulee selvitä yksin ilman ulkopuolista apua. Usein myös osa mielenterveydenhoidon palveluista on ohjattu järjestöjen vastuulle ja osa järjestöistä koetaan palveluiltaan vieraiksi tai leimaaviksi.

Seksuaalivähemmistöön kuuluvia ja heidän oikeuksiaan on pyritty viime vuosina tukemaan ihan lainsäädännöllisestikin Suomessa. On kiinnitetty huomiota siihen, miten kohdataan vähemmistöön kuuluvia ihmisiä. Onko kuitenkin unohdettu tukea perheitä, kun on keskitytty tukemaan yksilöitä? Tutkimukseen osallistuneiden perheiden kohdalla väistämättä pohdin sitä, että miten yksin nämä sekä yksilöt että perheet olivat kriisissään jääneet. Apua ei ollut osattu edes lähteä hakemaan, koska tilanne aiheutti uskonnollisen kriisin, jota ei päässyt purkamaan oikein muualla kuin lähipiirissään tai perheessään.

Uskovaisen seksuaalivähemmistöön kuuluvan oli vaikea löytää paikkaansa tai saada vertaistukea omista lähtökohdistaan käsin. Seurakunnissa he eivät kokeneet oloaan tervetulleiksi, mutta toisaalta esimerkiksi Setan toiminta koettiin liian liberaalina ja arvolutautuneet ja uskonnollisen kriisin vuoksi terveydenhuollon palveluihin ei haluttu hakeutua. Nämä henkilöt olivat siis kamppailunsa isojen kysymysten äärellä käyneet pääasiassa yksin. Tunteet olivat olleet prosessin aikana voimakkaita, jopa kuoleman toiveita, joten keskustelu apua olisi tilanteessa tarvinnut. Apua ei kuitenkaan ollut saatu tai osattu hakea.

Perheenjäsenet olivat kokeneet tilanteessa jopa fyysisiä oireita kuullessaan läheisensä seksuaalivähemmistöön kuulumisesta. Kokemuksista on havaittavissa kriisin sokkivaiheen reaktioita, joihin olisi voinut tarvita apua, muun muassa unettomuutta ja ahdistuneisuutta. Kukaan tutkimukseen osallistuneista ei kuitenkaan ollut hakeutunut terveydenhuollon palveluihin apua hakemaan. Vastauksissa tunteina nousi häpeä tilanteesta, syyllisyyden tunteet, pelko auttajatahojen asenteellisuudesta. Edes omasta uskonyhteisöstä ei ollut voitu lähteä apua kysymään, koska ajateltiin, että siellä ei perheen tilannetta ymmärrettäisi ja puhuminen seurakunnassa toisi lisää ahdistusta sieltä tulevien mahdollisten tuomioiden vuoksi.

Aineistoni perusteella sosiaali- ja terveydenhuollossamme ei välttämättä kyetä tunnistamaan uskonnollisuuden aiheuttamia kriisitilanteita tai niiden tuottamaa ahdistusta, mikä saattaa oireilla hyvinkin usein myös somaattisesti. Ongelmana on myös se, jos apua hakevalla on ongelmiensa taustalla ahdasmielinen hengellisyys tai omat voimakkaat asenteet ja ajatukset asioista, niin mitä kautta sellaiselle ihmiselle sitten apua tarjotaan? Missä on osaaminen käsitellä elämänkriisiä, johon sekoittuu omaa uskonnollista vakaumusta, teologisia pohdintoja, seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä kietoutuen uskonnollisiin käsityksiin asioista? Ahdistus kuitenkin tutkimukseen osallistuvien vastauksissa näiden ongelmien äärellä nousi esiin niin voimakkaaksi ja vuosia kestäväksi kärsimystä aiheuttavaksi asiaksi, että avun saaminen tilanteessa jotain kautta olisi ollut tärkeää.

Näitä henkilöitä ja perheitä tavataan monessa sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä: kouluissa, neuvoloissa, sosiaalityössä, terveydenhuollossa, jne. Miten siis tunnistetaan ja autetaan näitä perheitä, koska osaamisen taso uskonnollisista asioista ja niiden vaikutuksista ihmisten elämässä ja suhtautumisissa ei varmasti ammattilaisilla ole vahvaa? Työni käsitteli asiaa kristillisen uskonnollisuuden näkökulmasta, mutta mielenkiintoista olisi nostaa kysymys esiin myös muiden Suomessa kasvavien uskontojen, kuten islamin, näkökulmasta. Paitsi uskomukset seksuaalisuudesta ja seksuaalikäyttäytymisestä myös kulttuurisidonnaisuudet eri uskonnoissa voivat asettaa seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ja heidän perheensä monenlaisiin asemiin ja tilanteisiin suhteessa uskonyhteisöön.

Miten pitäisi parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon osaamista kohdata ja tukea perheitä, joilla vakaumus vaikutta elämänkriisien kohtaamiseen? Koulutuksessa on melko vähäistä

näiden asioiden huomioiminen, joten siihen olisi mahdollista enemmän huomiota kiinnittää. Huomion lisääminen esimerkiksi asiakashaastatteluiden kohdalla kysymysten kautta siihen, että miten ihmisen oma maailmankatsomus tai vakaumus vaikuttaa elämässä kriiseistä selviytymiseen pitäisi olla arkipäivää sotepalveluissamme. Työn kautta tullut kokemukseni on, että asiakas- ja potilastilanteissa kysytään intiimejä kysymyksiä ihmisiltä, mutta huomioidaanko riittävästi hengellisyyttä ja uskonnollisuutta osana kokonaisvaltaista ihmisyyttä? Koetaanko uskonnollisuudesta puhuminen ylipäättään luontevana vai onko se edelleen jokaisen henkilökohtainen asia, joka voidaan tarvittaessa sivuuttaa?

Tutkimukseeni vastaajien toiveena oli se, että vertaistukea ja apua olisi tarjolla uskovaisille seksuaalivähemmistöön kuuluville tai heidän perheenjäsenilleen. Ongelmaksi nousee se, että tällaista palvelua ei välttämättä konservatiivikristityille ollut tarjolla vaan se tarjonta mitä oli, koettiin liian liberaaliksi tai pinnalliseksi hengellisyydeksi. Jos on kasvanut vapaakristillisessä uskonnollisuudessa, jopa luterilaisen kirkon tarjonta Sateenkaarimessuineen saatetaan kokea liian liberaalina toimintana. Tällöin näihin ei välttämättä haluta osallistua.

Tämän vuoksi vahvan uskonnollisen taustan omaava seksuaalivähemmistöön kuuluva tai hänen perheenjäsenensä saattaa jäädä jopa seurakunnallisten palveluiden ulkopuolelle. Setan ja muiden Sateenkaariyhteisöjen toiminta koettiin vieraaksi ja niihin ei aktiivisesti osallistuttu. Vertaistuen tai ulkopuolisen avun saaminen tilanteessa on siis haastavaa, koska sitä ei välttämättä edes tällä hetkellä ole tai se on yksittäisten toimijoiden toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollosta helposti ohjataan seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvien kysymysten äärellä ihmiset Setan palveluiden piiriin. Tässä tulee ongelma silloin, jos kyseessä on henkilö, jolla on vahva kristillinen vakaumus tai tausta sekä ennakkoluuloja Setan toiminnasta. Tutkimukseeni vastanneiden kohdalla oli käynyt siten, että he olivat saattaneet käydä kokeilemassa homoseksuaaleille kristityille tarkoitettuja palveluita, mutta kokeneet ne hyvin vieraiksi itselleen ja jääneet niistä pois. Näyttäisi siltä, että meiltä puuttuu tällä hetkellä paikka, jonne ohjata nämä ihmiset tukea ja apua saamaan.

Miten auttaa ja tukea heitä, jotka kuuluvat seksuaalivähemmistöön, mutta haluavat vahvan uskonnollisen vakaumuksensa vuoksi elää harjoittamatta esimerkiksi homoseksuaalisuuttaan? Jokaisella pitäisi olla oikeus elää oman vakaumuksensa mukaisesti

ja saada apua tarvittaessa mahdollisesti tästä johtuvassa kriisissään. Tällaisessa tilanteessa olevien kohdalla seurakunta saatetaan kokea paikkana, jossa näkemykset hyväksyttävästä seksuaalisuudesta aiheuttavat ahdistusta ja vahinkoa jopa pyrkiessään auttamaan. Toisaalta myös sateenkaarijärjestöjen avuntarjoajat, jotka suhtautuvat kriittisesti tai jopa kielteisesti vakaumukseen perustuvaan käsitykseen seksuaali-identiteetin kehittymisestä, saatetaan kokea ahdistavina. Tarvittaisiin siis puolueeton taho, joka voisi tilanteessa auttaa elämään oman valintansa mukaista elämää.

Lähteet

- Aarnio, K. & Kylmä, J. & Solantaus, T. & Rotkirch A. (2018). *Sateenkaariperheiden vanhemmat. Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista*. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 63/2018. Helsinki: Nord Print.
- Ahtola, A. & Forsström T. & Paalanen, T. (2019). *Sexpon seksuaalipoliittinen ohjelma. Nautinnon aika*. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Buchert, M. (2010). *Rakkauden välittäjä vai moraalin vartija? Narratiivinen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista perhe- ja seksuaalikäytösten äärellä*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Yliopistopaino.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21600/rakkaude.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Charpentier, S. (1999). Pyhä sukupuoli homo- ja lesboliittojen vastustamisen taustalla. Teoksessa Hovi, T. & Nenola, A. & Sakaranaho, T. & Vuola, E. (toim.) *Uskonto ja sukupuoli*. (ss. 43-72). Helsinki: Yliopistopaino.
- Cramer, P. (2006). *Protecting the Self: Defense Mechanisms in Action*. New York: Guilford Press.
- Eriksson, E. & Arnkil, T. (2012). *Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista*. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-17928.pdf?sequence=1
- Furseth, I. & Repstad, P. (2006). *An introduction to the sociology of religion. Classical and contemporary perspectives*. Hant, England: Ashgate Publishing Limited.
- Ganna, A. & Verweij, K. & Nivard, M. & Maier, R. & Wedow, R. & Busch, A. & Abdellaoui, A. & Guo, S. & Sathirapongsasuti, J. & 23andMe Research Team. & Lichtenstein, P. & Lundström, S. & Långström, N. & Auton, A. & Harris, K. & Beecham, G. & Martin, E. & Sanders, A. & Perry, J. & Neale, B. & Zietsch, B. (2019). *Large-scale GWAS reveals insights into the genetic architecture of same-sex sexual behavior*. Julkaisussa Science (New York,

N.Y.) 30 August 2019, Vol.365(6456).

<https://science.sciencemag.org/content/365/6456/eaat7693/tab-article-info>

Geels, A. & Wikström, O. (2009). *Uskonnollinen ihminen. Johdatus uskontopsykologiaan*. Helsinki: Kirjapaja.

Heikka, M. (2014). *Vapaina ja tasavertaisina. Ihmisoikeudet uskontojen näkökulmasta*. Helsinki: Kirjapaja.

Helluntaiherätys. (n.d.). *Helluntaiherätys on karismaattinen ja ulospäin suuntautunut herätysliike*. Haettu 17.4.2020 osoitteesta
<https://www.helluntaiseurakunnat.fi/helluntaiheratys>

Helminen, S. (2015). "Miksi meitä on niin moneksi?" Kansalaisuskonto vuoden 2010 Homoillan jälkeisessä keskustelussa. *Uskonnontutkija-Religionsforskaren*, 1-2, ISSN 1796-4407. Turun yliopisto. <https://journal.fi/uskonnontutkija/article/view/64613/25864>

Hiltunen, L. (2009). *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Graduryhmä 18.2.2009. Jyväskylän yliopisto. Haettu 5.4.2020 osoitteesta
http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hoitotyön tutkimussäätiö. (2018). *Äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukeminen*. Haettu 8.5.2020 osoitteesta <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/akillisestikuollut-hs.pdf>

Hoskins, J. & Ritchie, M. & Bailey, N. (2015). *A test of genetic models for the evolutionary maintenance of same-sex sexual behaviour*. Centre for Biological Diversity, School of Biology, University of St Andrews. The Author(s) Published by the Royal Society. Haettu 15.2.2021 osoitteesta <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4590448/>

Hovi, T. (2004). Narratiivinen näkökulma uskonnolliseen kokemukseen. Teoksessa Fingerroos, O., Opas, M., Taira, T. (toim.) *Uskonnon paikka. Kirjoituksia uskontojen ja uskontoteorioiden rajoista*. (ss. 378-410). Helsinki: Hakapaino Oy.

- Huttunen, M. (2018). *Elämäntilanteeseen liittyvät reaktiiviset häiriöt*. Lääkärikirja Duodecim. Haettu 15.5.2020 osoitteesta https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00367&p_hakusana=kriisit
- Hynynen, T. (2019). *Uskon ja rakkauden asialla*. Kirkon opetus, oppi, usko ja etiikka Suomen evankelis-luterilaisen kirkoneettisissä kannanotoissa 2005–2010. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Kuopio: Grano Oy. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305630/uskonjar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hämäläinen, K. & Kanerva, A. & Kuhanen, C. & Schubert, C. & Sauri, T. (2017). *Mielenterveyshoitotyö*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Hänninen, K., & Poikela, R. (2016). Toimintalähtöinen, dialoginen ja kohtaava vuorovaikutus. Törrönen, M. & Hänninen, K. & Jouttimäki, P. & Lehto-Lundén, T. & Salovaara, P. & Veistilä M. & Anttonen, A. (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. (ss. 148-164) Helsinki: Gaudeamus.
- Hänninen, V. (2015). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Valli, R., Aaltola, J. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodivalinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (ss. 160-178) Juva: Bookwell Oy.
- Hänninen, V. (2002). *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67873/951-44-5597-5.pdf?sequence=1>
- Ihmisoikeusliitto. (2020). *Syrjintä on Suomessa monille arkipäivää*. Haettu 4.3.2020 osoitteesta <https://ihmisoikeusliitto.fi/tyomme/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta/>
- Illman, R. & Ketola, K. & Latvio, R. & Sohlberg, J. (2017). Johdanto. Teoksessa Illman, R. & Ketola, K. & Latvio, R. & Sohlberg, J. (toim.), *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. (ss. 7-11). Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48. Kuopio: Grano Oy. <https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Ktk+-+Monien+uskontojen+ja+katsomusten+Suomi/c8c8d8be-e49b-5998-3539-6b2a29a4903d>

- Itkonen, J. (2017). *Lapsen menettäminen ja suru*. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Haettu 19.5.2020 osoitteesta <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2017/22/duo14018>
- Jolkkonen, J. (2012). *Uskosta ja sen terveystaikutuksista*. Haettu 16.2.2021 osoitteesta <https://www.piispajarijolkkonen.fi/puheet/uskosta-ja-sen-terveysvaikutuksista/>
- Jukko, R. (2015). Sovinto ja kristittyjen erimielisyydet: teologisia ja käytännöllisiä näkökohtia kirkon moniäänisyyteen. Teoksessa Hellqvist, E. & Hietämäki, M. & Pihkala, P. (toim.) *Uskonto ja identiteettipolitiikka* (ss. 191-204). Helsinki: Multiprint Oy.
- Juva, M. (2003). Suomen kirkko seksuaalisen murroksen vuosina 1944-2002. Teoksessa Nissinen, M. & Tuovinen, L. (toim.) *Synti vai siunaus* (ss. 23-32). Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kallatsa, L. (2020). *Homoseksuaalisuus ja papit. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien avioliitosta ja asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan*. (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto). Jyväskylä: Grano Oy.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/23478/urn_isbn_978-952-61-3420-8.pdf?sequence=1
- Kallatsa, L. & Kiiski, J. (2019). *Vihkiäkö vai ei? Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien oikeudesta kirkolliseen avioliittoon*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 60.
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/1472/viewmode=infoview>
[w](#)
- Kankaanniemi, M. & Havukainen, T. (2020). Seksuaalisuus Raamatun viitekehyksessä. Teoksessa Launonen, L. (toim.) *Selvyyttä seksiin. Näkökulmia kristilliseen seksuaalietiikkaan ja -kasvatukseen* (ss. 143-174). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Karkiainen, A. (2013). *Hengellisten elämäntarinoiden tarkastelua: uskonnollinen kokemus omaelämäkerrallisissa teksteissä*. (Pro gradu – tutkielma, Jyväskylän yliopisto).
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/11628/G0000332.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Karvinen, M. & Venesmäki, E. (2019). *Tilaa moninaisuudelle! Opas seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuden edistämiseen*.

<https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/14323821/HLBTI-opas+viranomaisille/9175485d-682f-5b16-674e-4fe407024ade/HLBTI-opas+viranomaisille.pdf>

Katolinen. (2018). *Tilastotietoja*. Haettu 20.11.2020 osoitteesta

<https://katolinen.fi/helsingin-hiippakunta/tilastotietoja/>

Kejonen, E. (2018). "Surkean surkea uutinen" – lähetystyön pyhä, heteronormatiivinen järjestys muuttuvassa kirkossa ja maailmassa. Artikkel. Vertaisarvioitu Kollegialt Granskad Peer-Rewiewed. Haettu 15.2.2021 osoitteesta

<file:///C:/Users/KYTTJ~1/AppData/Local/Temp/70784-Artikkelin%20teksti-93488-1-10-20180525.pdf>

Kekkonen, A. (2015). *Vihapostilla : Uskonnollinen vihapuhe luterilaisessa kontekstissa Suomessa: Systemaattinen analyysi Helsingin piispalle osoitetusta uskonnollisesta vihapalautteesta*. (Pro-Gradu tutkielma, Helsingin yliopisto).

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155457>

Ketola, K. (2008). *Mitä on fundamentalismi?* Suomen ekumeeninen neuvosto. Haettu 15.2.2021 osoitteesta

http://www.ekumenia.fi/etiikka_ ja_ ekumenia/yhteinen_fundamentalismi/seminaarin_esitelmat/kimmo_ketola_mita_on_fundamentalismi/

Ketola, K. (2016). Luterilainen usko nykyajan Suomessa. Teoksessa Ketola, K. & Hytönen. M. & Salminen, V. & Sohlberg. J. & Sorsa L. (toim.) *Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista*. (ss. 47-85). Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Kuopio: Grano Oy.

Ketola, K. & Kääriäinen, K. & Niemelä, K. (2007a). Suomalaisten uskonnollisuuden muutokset. Teoksessa Borg. S. & Ketola, K. & Kääriäinen, K. & Niemelä, K. & Suhonen, P. (toim.) *Uskonto, arvot ja instituutiot* (ss. 47- 59). Suomalaiset World Values tutkimuksissa 1981-2005.

Ketola, K. & Kääriäinen, K. & Niemelä, K. (2007b). Näkykö usko elämässä? –

Uskonnollisuuden vaikutus suomalaisten asenteisiin, arvomaailmaan ja moraalikäsitelmiin. Teoksessa Borg. S. & Ketola, K. & Kääriäinen, K. & Niemelä, K. & Suhonen, P.

(toim.) *Uskonto, arvot ja instituutiot* (ss. 60-85). Suomalaiset World Values tutkimuksissa 1981-2005.

Kinnunen, M. (2019) *Queer-tutkimus ja eksegetiikka*. Julkaisussa Uusimäki, E. & Asikainen, S. (toim.) *Sukupuoli Raamatun maailmassa* (ss. 151-169). Suomen Eksegeettisen Seuran Julkaisuja, Nro 117. Helsinki: Suomen eksegeettinen seura.
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/310560>

Kirkkojen maailmanneuvosto. (2016). *Kutsu dialogiin. Uskontojen välinen ja kristittyjen keskinäinen vuoropuhelu*. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja CV.
http://www.ekumenia.fi/data/liitteet/kutsu_dialogiin.pdf

Koikkalainen, A. (2010). *Uskonnonopetus ja ihmisoikeudet*. Ihmisoikeusliitto. Haettu 8.5.2020 osoitteesta https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2014/05/Uskonnonopetus_ja_ihmisoikeudet_IOL_2010.pdf

Kontula, O. (2016). *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena*. Perhebarometri 2016. Katsauksia/Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos. E50/2016. Haettu 29.4.2020 osoitteesta https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1ac8a159b536ef3b1655325afe9fadb0/1588140976/application/pdf/6081349/Perhebarometri_2016_netti.pdf

Kontula, O. (2017). *Seksuaalinen vapaamielisyys lisääntyy*. Väestöliitto. FINSEX: seksuaaliasenteet. Haettu 12.5.2020 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/finsex-seksuaaliasenteet/>

Korhonen, E. & Närhi, R. (2011). *Uskonnot ja seksuaalisuus*. Väestöliitto. Väestötietosarja 24. Helsinki: Newprint Oy. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/df039d2adda15eb9627493bd4f341c8/1586329164/application/pdf/1418604/UskonnotJaSeksuaalisuus.pdf>

Korkeila, J. (2008). *Stressi, tunteiden säätely ja immunitteetti*. Duodecim 2008; 124:683–92. Haettu 6.5.2020 osoitteesta <https://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo97123.pdf>

Korpela, J. (2018). *Pyhän avioliiton rajat: Tutkimus eduskunnantäysistunnon sukupuolineutraalia avioliittoakoskevista puheenvuoroista vuosilta 2012–2017*. (Pro

Gradu-tutkielma, Turun yliopisto).

https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/145571/Korpela_Joonas_progradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kärkkäinen, P. (n.d.). *Usko ja tieto*. Yleinen teologia. Systemaattinen teologia. Helsingin yliopisto. Haettu 15.2.2021 http://www.helsinki.fi/teol/kurssit/syste/01_usko_tieto.shtml

Latvus, K. (2003). Homoseksuaalisuus, raamattukysymys ja luomisteologia. Teoksessa Nissinen, M. & Tuovinen, L. (toim.) *Synti vai siunaus* (ss. 149-158). Helsinki: Kirjapaja Oy.

Laukkanen, S. (2018). *Kriiseistä selviytymisen ja kriisiavun monet merkitykset. Diskursiivinen tutkimus SOS-kriisikeskuksen asiakkaiden haastattelupuheesta*. (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto).

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102822/1517401873.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lehto, E. & Kovero, C. (2010). *Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana*. Helsinki: Yliopistopaino, Osuuskunta Lilith.

Lehtonen, I. (2015). *Vaiettu biseksuaalisuus*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Unigrafia.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/157563/vaiettub.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Linjakumpu, A. (2015). *Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta kristillisissä yhteisöissä*. Vantaa: Hansaprint Oy.

Luopa, P. & Kanste, O. & Klemetti, R. (2017). *Toisella asteella opiskelevien sateenkaarinuorten hyvinvointi 2017*. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135233/URN_ISBN_978-952-302-909-5.pdf?sequence=1

Malkavaara, M. (2020). *Uskonnonlukutaito ja uskonnonrooli globalisoituvassa maailmassa*.

Haettu 8.5.2020 osoitteesta <https://dialogi.diak.fi/2020/02/12/uskontolukutaito-ja-uskonnon-rooli-globalisoituvassa-maailmassa/>

- Matikainen, E. (2017). Vapaakristillisiä kirkkoja Suomessa. Teoksessa Illman, R. & Ketola, K. & Latvio, R. & Sohlberg, J. (toim). *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi* (ss. 76-77). Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48. Kuopio: Grano Oy.
<https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Ktk+-+Monien+uskontojen+ja+katsomusten+Suomi/c8c8d8be-e49b-5998-3539-6b2a29a4903d>
- McCormick, A. & Baldrige, S. (2019). *Family Acceptance and Faith: Understanding the Acceptance Processes of Parents of LGBTQ Youth*. *Social Work & Christianity*, Vol. 46, No. 1 (2019), (pp. 32–40). Journal of the North American Association of Christians in Social Work.
<https://search.proquest.com/openview/5b16a7a728d777417d6b9433852b5405/1?pq-origsite=gscholar&cbl=40430>
- McGeorge, C. & Carlson, T. & Toomey, R. (2014). *The Intersection of Spirituality, Religion, Sexual Orientation, and Gender Identity in Family Therapy Training: An Exploration of Students' Beliefs and Practices*. *Contemp Fam Ther* 36, (pp. 497–506).
<https://doi.org/10.1007/s10591-014-9312-8>
- McGrath, A. (1999). *Kristillisen uskon perusteet. Johdatus teologiaan*. Helsinki: Kirjapaja.
- Metso, P. (2015). Ortodoksisen uskontokasvatuksen tutkimuskenttä. *Kasvatus & Aika*, 9(2).
 Haettu 15.2.2021 osoitteesta <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68523>
- Myllyoja, E. (2013). *Eheydyin homosta heteroksi*. Artikkel, ajankohtaista. *Me Naiset* 9/2013.
 Haettu 16.4.2020 osoitteesta
https://www.menaiset.fi/artikkeli/ajankohtaista/i ihmiset/amadeus_oilinki_eheydyin_homosta_heteroksi
- Mäkelä, N. (2011). Protestanttisuus. Teoksessa Korhonen, E. & Närhi, R. (toim.) *Uskonnot ja seksuaalisuus* (ss. 32–34). Väestöliitto. Väestötietosarja 24. Helsinki: Newprint Oy.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/df039d2addda15eb9627493bd4f341c8/1586329164/application/pdf/1418604/UskonnotJaSeksuaalisuus.pdf>
- Mönkkönen, K. (2018). *Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus ry.

- Nissinen, M. (1999). Sukupuoli Raamatun maailmassa ja raamatuntulkinnassa. Teoksessa Tuija, H. & Nenola, A. & Sakaranaho T. & Vuola, E. (toim.) *Uskonto ja sukupuoli* (ss. 16-42). Helsinki: Yliopistopaino.
- Nissinen, M. (2003). Raamatun maailma ja sukupuolinen toiseus. Teoksessa Nissinen, M. & Tuovinen, L. (toim.) *Synti vai siunaus* (ss. 121-136). Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Nkosi, S. & Masson F. (2017). *Christianity and homosexuality: contradictory or complementary? A qualitative study of the experiences of christian homosexual university students*. Social Work Department. University of the Witwatersrand Johannesburg, South Africa. South African Journal of Higher Education Volume 31, Number 4. pp.72–93.
<https://journals.co.za/doi/pdf/10.20853/31-4-891>
- Nuorisobarometri. (2014). Ihmisarvoinen nuoruus. Myllyniemi, S. (toim.) *Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja*. Verkkojulkaisu, nro 51. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Juvenes Print 2015. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf
- Nätkin, N. (2020). Seksuaalinen identiteetti tuuliajolla. Teoksessa Launonen, L. (toim.) *Selvyyttä seksiin. Näkökulmia kristilliseen seksuaalietiikkaan ja -kasvatukseen* (ss. 301-305). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Ojanen, M. (2011). *Uudistava usko*. Jyväskylä: Bookwell oy.
- Oikeusministeriö. (2016). *”Usein joutuu miettimään, miten pitäisi olla ja minne olla menemättä” Selvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin*. Selvityksiä ja ohjeita 7/2016. Helsinki: Verkkojulkaisu.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76633/omso_7_2016_vipu-raportti_158_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ollikainen, T. (2009). *Tuloksellinen kriisityö. Valtakunnallisen tutkimushankkeen esittely ja tuloksellisen kriisikeskustuksen periaatteet*. Helsinki: Yliopistopaino.
https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/rayraportti22_kriistyo.pdf

- Paarma J. & Huotari V. & Salmi S. & Peura S. & Huovinen E. & Pihkala J. & Heikka M. & Björkstrand G. (2008). *Rakkauden lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Paavillinen perheneuvosto. (1983). *Perheen oikeuksien peruskirja*. Haettu 15.2.2021 osoitteesta <https://katolinen.fi/perheen-oikeuksien-peruskirja/>
- Palosaari, E. 2008. *Lupa särkyä. Kriisistä elämään*. Helsinki: Edita Prima Oy
- Pearce, L. & Thornton A. (2007). *Religious Identity and Family Ideologies in the Transition to Adulthood*. Article in Journal of Marriage and Family; Dec 2007; 69, 5; ProQuest One Academic. (pp. 1227-1243).
https://www.researchgate.net/publication/249406331_Religious_Identity_and_Family_Ideologies_in_the_Transition_to_Adulthood
- Puolimatka, T. (2020a). Altistaako liberaali sukupuoli- ja seksuaalikasvatus nuoria seksuaaliselle hyväksikäytölle? Teoksessa Launonen, L. (toim.) *Selvyyttä seksiin. Näkökulmia kristilliseen seksuaalietiikkaan ja -kasvatukseen* (ss. 9-39). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Puolimatka, T. (2020b). *Sukupuoli muutoksessa*. Tampere: Päivä Osakeyhtiö.
- Puonti, A. (2020). Kiinnostus samaan sukupuoleen. Teoksessa Launonen, L. (toim.) *Selvyyttä seksiin. Näkökulmia kristilliseen seksuaalietiikkaan ja -kasvatukseen* (ss. 81-132). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Ratinen, T. (2011). Pyhä häpeä. Häpeä uskonnollisena tunteena. Teoksessa Kainulainen, S., Parenta – Capkova, V. (Toim.) *Häpeä Vähän! Kriittisiä tutkimuksia häpeästä* (ss. 132-150). Turku: Uniprint.
- Reini, K. (2016). *Mielenterveyden edistämisen taloudelliset vaikutukset: nuorten miesten syrjäytymistä ehkäisevän Aikalisä-tukipalvelun arviointi*. Vaasan yliopiston julkaisuja, selvityksiä ja raportteja 208. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-678-4.pdf

- Rodriguez, E. & Ouellette, S. (2000). *Gay and Lesbian Christians: Homosexual and Religious Identity Integration in the Members and Participants of a Gay-Positive Church*. *Journal for the Scientific Study of Religion* Vol. 39, No. 3, (pp. 333-347).
- Roman-Lagerspetz, S. (2015). Tasa-arvon käsite kirkon eettisissä keskusteluissa. Teoksessa Hellqvist, E. & Hietamäki, M. & Pihkala, P. (toim.) *Uskonto ja identiteettipolitiikka* (ss. 144-162). Helsinki: Multiprint Oy.
- Ruohomäki, J. (2017). Helluntaiherätys. Teoksessa Illman, R. & Ketola, K. & Latvio, R. & Sohlberg, J. (toim). *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48. Kuopio: Grano Oy.
<https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Ktk+-+Monien+uskontojen+ja+katsomusten+Suomi/c8c8d8be-e49b-5998-3539-6b2a29a4903d>
[ss. 98-103](#)
- Räsänen, P. (2004). *Mieheksi ja naiseksi Hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen*. Suomen Luther-Säätiö. Leväsjoki: Myllypaino. Haettu 11.4.2020 osoitteesta https://www.lhpk.fi/julkaisut/aamuntahdet/29_mieheksijanaiseksi.pdf
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2_2.html
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3.html
- Salmelainen, L. (2012). *Taakka vai voimavara? Kokemuksia voimakkaan uskonnollisesta kotikasvatuksesta*. (Pro-gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto).
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40436/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201211263077.PDF>

Sateenkaariyhdistys Malkus. (n.d.). *Perustietoa*. Yleistä yhdistyksestä. Haettu 15.1.2021

<https://www.malkus.fi/index.php/yhdistys/perustietoa>

Seikkula, J. & Alakare, B. (2004). *Avoin dialogi: vaihtoehtoinen näkökulma psykiatrisessa hoitojärjestelmässä*. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim.

<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2004/3/duo94071>

Seta. (n.d.). *Järjestö*. Haettu 15.1.2021 osoitteesta <https://seta.fi/jarjesto/>

Seta. (2015). *Sukupuolen moninaisuus*. Haettu 29.4.2020 osoitteesta

https://www.dropbox.com/s/u17x78zqn00didi/sukupuolen_moninaisuus_2015_sivut.pdf?dl=0

Siltala, P. (2003). Kuka olen ja miten rakastan? – Seksuaalinen identiteetti. Teoksessa

Nissinen, M. & Tuovinen, L. (toim.) *Synti vai siunaus* (ss. 192-204). Helsinki: Kirjapaja Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2009). *Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja*

palvelut. Opas kunnilla ja kuntaryhmille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:16.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72736/Julk200916.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Stålström, O. (2002). *Sosiobiologinen vastareaktio vapautusliikkeelle*. Verkkolehti FinnQueer.

Haettu 15.2.2021 osoitteesta http://www.finnqueer.net/juttu.cgi?s=178_11_1

Surevan kohtaaminen. (n.d.) *Mitä suru on? Mitä on äkillisesti läheisen kuolemaan kytkeytyvä*

suru? Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://www.surevankohtaaminen.fi/suru/#>

Syrjälä, L. (2015). *Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa*. Teoksessa Valli, R., Aaltola, J. (toim.)

Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodivalinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (ss. 257-270). Juva: Bookwell Oy.

TENK - Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen*

eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki.

Julkaistu 3/2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2019). *Lastensuojelu ja kriisityö*.

https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lastensuojelu-ja-kriisityo#Kriisin_vaiheet

Testoni, I. & Pinducciu, M. (2020). *Grieving those who still live: loss experienced by parents of transgender children*. University of Padua. Gender Studies, Volume 18: Issue 1.

<https://content.sciendo.com/view/journals/genst/18/1/article-p142.xml>

Tilastokeskus. (2015). *Väestö uskonnollisen yhdiskunnan mukaan 2000–2015*.

https://www.stat.fi/til/vaerak/2015/01/vaerak_2015_01_2016-09-23_tau_006_fi.html

Translaki. (2021). Sosiaali- ja terveysministeriö. Haettu 2.3.2021 osoitteesta

<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM009:00/2021>

Troutman, O. & Evans, K. (2014). *A Psychoeducational Group for Parents of Lesbian, Gay, and Bisexual Adolescents*. Journal of School Counseling. Montana State University, College of

Education, Health and Human Development. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1034773>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Latvia: Livonia Print

Turunen, P. (17.6.2019). Kirkko ja Pride – Miksi homoteologiset argumentit eivät vakuuta.

Seurakuntalainen.com, Blogit. Haettu 1.2.2021 osoitteesta

<https://www.seurakuntalainen.fi/blogit/miksi-homoteologiset-argumentit-eivat-vakuuta/>

Tökkäri, V. (2018). Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen

kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Toikkanen, J. & Virtanen, I. (toim.)

Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö (ss. 67-68). Lapland university

press. Vaajakoski: Kirjaksi.net.

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkanen_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uutispalvelu Duodecim. (2018). *Seksuaalivähemmistöt edelleen suuressa itsemurhavaarassa – koskee myös nuoria*. Haettu 11.5.2020 osoitteesta

<https://www.duodecim.fi/2018/01/16/seksuaalivahemmistot-edelleen-suuressa-itsemurhavaarassa-koskee-myo-nuoria/>

Virtanen, H. (2019). *Trauma ja rakkaus eli kuinka selviytyä mahdottomasta*. E-kirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Yhteys-liike. (n.d.). *Raamattu ja homoseksuaalisuus*. Haettu 29.4.2020 osoitteesta http://www.yhteys.org/raamattu_n.html

Liite 1: KirjoituskutsuKIRJOITUSKUTSU

Teen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan kehittämisen ja johtamisen, kriisityö, opinnäytettä Hämeen ammattikorkeakoulussa. Työtäni varten kerään kirjoituskutsun kautta, täysi-ikäisiltä henkilöiltä, vastauksia tutkimuskysymykseeni:

Miten kohdata ja tukea uskonnollista perhettä kriisissä, kun sen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan?

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kristillisen arvopohjan omaavien ihmisten kokemuksia silloin, kun perheenjäsenen seksuaalivähemmistöön kuuluminen on aiheuttanut kriisin perheessä. Haen vastauksia kysymyksiin:

- Miltä tilanne tuntui sinusta? Miten reagoit?
- Aiheuttiko tilanne kriisin perheeseen, ja jos niin millaisen?
- Haitko apua tilanteessa, ja jos niin mistä? Saitko apua, ja jos sait niin minkälaista?
- Minkälaista apua tai tukea olisit tilanteessa toivonut?

Voit kirjoittaa kirjeen anonymina nimimerkillä. Taustatietona kirjeeseen toivoisin laitettavan iän, sukupuolen ja aseman perheessä. Tutkimus toteutetaan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen, johon kuuluu mm. tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja aineiston keruun, analysoinnin ja raportoinnin toteuttaminen luottamuksellisesti.

Vastaukset voit lähettää 15.7.2020 mennessä sähköpostilla minulle osoitteeseen xxxxxx tai Elina Lind, xxxxxx. Lisätietoja aiheesta saat tarvittaessa sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin, Elina Lind

Liite 2: Saatekirje haastatteluun, haastattelurunko**SAATEKIRJE:**

Teen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan kehittämisen ja johtamisen, kriisityö, opinnäytettä Hämeen ammattikorkeakoulussa. Työtäni varten kerään haastatteluilla, täysi-ikäisiltä henkilöiltä, vastauksia tutkimuskysymykseeni:

Miten kohdata ja tukea uskonnollista perhettä kriisissä, kun sen jäsen on kertonut seksuaalivähemmistöön kuulumisestaan?

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kristillisen arvopohjan omaavien ihmisten kokemuksia silloin, kun perheenjäsenen seksuaalivähemmistöön kuuluminen on aiheuttanut kriisin perheessä. Haastatteluun voivat osallistua myös itse seksuaalivähemmistöön kuuluvat henkilöt omasta näkökulmastaan. Haen vastauksia kysymyksiin:

- Miltä tilanne tuntui sinusta? Miten reagoit?
- Aiheuttiko tilanne kriisin perheeseen, ja jos niin millaisen?
- Haitko apua tilanteessa, ja jos niin mistä? Saitko apua, ja jos sait niin minkälaista?
- Minkälaista apua tai tukea olisit tilanteessa toivonut?

Tutkimus toteutetaan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen, johon kuuluu mm. tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja aineiston keruun, analysoinnin ja raportoinnin toteuttaminen luottamuksellisesti.

Ota yhteyttä mahdollisesta haastatteluun osallistumisesta 30.9.2020 mennessä sähköpostilla minulle osoitteeseen xxxxxx niin sovitaan sinulle sopiva haastattelu ajankohta. Lisätietoja aiheesta saat tarvittaessa sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin, Elina Lind

Avoimen haastattelun haastattelurunko

Taustatiedot: ikä, sukupuoli, rooli perheessä

- Miltä tilanne tuntui sinusta?
- Miten reagoit tilanteessa?
- Aiheuttiko tilanne kriisin perheeseen?
- Millaisena kriisi perheessä näyttäytyi?
- Haitko apua tilanteessa, ja jos niin mistä?
- Saitko apua, ja jos sait niin minkälaista?
- Minkälaista apua tai tukea olisit tilanteessa toivonut?

Liite 3: Suostumuslomake haastatteluun

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostun haastatteluun, jossa selvitetään kristillisen arvopohjan omaavien ihmisten kokemuksia silloin, kun perheenjäsenen seksuaalivähemmistöön kuuluminen on aiheuttanut kriisin perheessä.

Olen tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä menetelmästä.

Annan luvan haastattelun nauhoittamiseen. Antamani tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, eikä henkilöllisyyteni tule esille missään vaiheessa tutkimusta. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä eikä tutkimuksen raportista pysty tunnistamaan yksittäistä vastaajaa. Tutkimuksen jälkeen haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti.

Minulla on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa syytä ilmoittamatta.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____